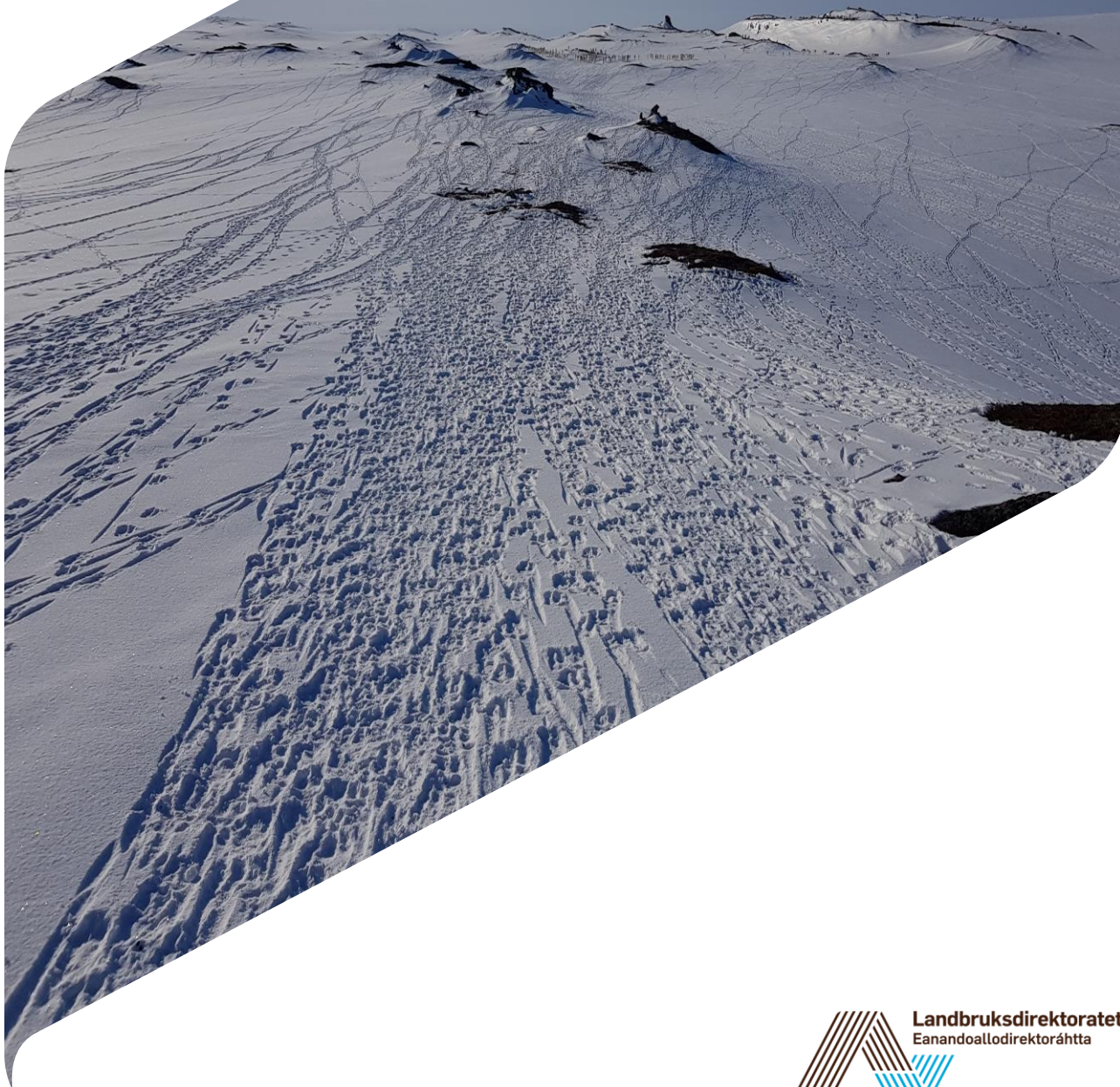


Gjennomgang av beredskapen i reindriften

Rapport fra arbeidsgruppe

Rapport nr. 24/3-40

29.11.2024



Landbruksdirektoratet
Eanandoallodirektoráhtta



Rapport: Gjennomgang av beredskapen i reindriften

Avdeling: Reindriften

Dato: 29.11.2024

Arbeidsgruppe: Morten Floor (leder)
Tom Lifjell
Leif Anders Somby (vara for Tom Lifjell)
Per John Anti
Jan Gunnar Brattli
Kurt Sara
Christian Brun-Jenssen

Rapport-nr.: 24/3-40

Forsidebilde: Landbruksdirektoratet

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	2
Čoahkkáigeassu	3
1 Innledning	4
1.1 Arbeidsgruppens mandat	4
1.2 Arbeidsgruppens sammensetning	5
1.3 Arbeidsgruppens tolkning av mandatet	5
1.4 Arbeidsgruppens arbeid	5
2 Oversikt over dagens beredskapssystem	7
2.1 Innledning	7
2.2 Beitekrise 1997 og beredskapen frem til 2017	7
2.3 Beitekrise 2017 og etableringen av dagens system for beredskap	8
2.4 Beitekrise 2020 og justeringer i systemet for beredskap	9
2.5 Beitekrise 2022 og justeringer i systemet for beredskap	11
2.6 Oversikt over beitekrise 2024 og dagens beredskapssystem	13
2.7 Krisene de fem siste årene	16
3 Vurderinger av beredskapssystemet	17
3.1 Praktisering av definisjonen av beitekrise	17
3.2 Konsekvenser av beredskapsfond og tilskuddsordningen for måloppnåelsen i reindriftspolitikken	18
3.3 Forvaltbarhet og kontroll av systemet og ressursbruk i forvaltning og næring	21
3.4 Endringer i driftsmønster, herunder føring og flytting	26
3.5 Hvordan føring påvirker reinen og reindriften	28
3.6 Konsekvenser for gjennomføring av andre tiltak over reindriftsavtalen	29
3.7 Reindriftenes rådgivningstjenester	30
4 Klimaets betydning	32
4.1 Klimaendringer frem mot år 2100	32
4.2 Mulige konsekvenser av at perioder med låste beiter forekommer oftere	33
5 Arbeidsgruppens forslag	36
5.1 Arbeidsgruppens vurdering	36
5.2 Forslag til tiltak som kan iverksettes på kort sikt	37
5.3 Forslag til langsiktige tiltak	50
5.4 Oppsummering av arbeidsgruppens forslag	53
6 Kilder	55
7 Vedlegg	56
7.1 Reinbeitedistrikter som har hatt beitekrise i den siste femårsperioden	56
7.2 Oversikt over erklærte beitekrise i 2024	57
7.3 Distrikter som har mottatt ekstraordinære tilskudd til flytting av rein fra vinter- til sommerbeite etter at ordningen kom i 2022	58
7.4 Skjema: Innmelding av vanskelige beiteforhold og anmodning om befarings	59
7.5 Skjema: Søknad om ekstraordinært tilskudd til beredskap	60
7.6 Rapporteringsskjema for ekstraordinært tilskudd til beredskap	62
7.7 Mal for vedtak om beitekrise	63
7.8 Mal for vedtak om opphør av beitekrise	63
7.9 Mal for distriktenes beredskapsplan	64
7.10 Mal for årsmelding	67
7.11 Skriftlig innspill fra Nordlandsforskning	68

Sammendrag

Reindriftsavtalepartene ble våren 2024 enige om å etablere en arbeidsgruppe som skal gjennomgå beredskapen i reindriften. Bakgrunnen var blant annet erfaringene fra beitekrisen vinteren 2024 og de siste års beitekriser.

Systemet for beredskap i reindriften ble etablert i 2017. Etter beitekrisene i 2020 og 2022 ble det gjort gjennomganger av beredskapssystemet, og på bakgrunn av disse ble det gjort justeringer. Systemet omfatter operative beredskapsutvalg, et system for å vurdere beitekrise, beredskapsfond og en tilskuddsordning.

Klimaendringene medfører lengre barmarksesong, mer ustabil vær, raske svingninger mellom mildvær og kuldeperioder og i tillegg økte nedbørmengder. Dette gjør at det er sannsynlig at det vil bli høyere frekvens av perioder med låste beiter. Systemet for beredskap er verken tenkt eller laget for en situasjon der beitekriser oppstår hvert år. Det gjør at det er nødvendig å vurdere hvordan systemet for beredskap kan tilpasses en ny situasjon hvor beitekriser kommer regelmessig, og om det er andre tiltak reindriften kan iverksette for å møte klimaendringene.

Arbeidsgruppen presenterer hva som er gjort gjennom tidligere gjennomganger av beredskapssystemet og hvordan dagens beredskapssystem virker. Arbeidsgruppen har særlig vurdert hvordan dagens system fungerer med tanke på ressursbruk, forvaltning og insentiver sett både fra næringens og forvaltningens side. Arbeidsgruppen har også sett nærmere på forventede klimaendringer frem mot år 2100, for å kunne ta hensyn til disse i forslagene til fremtidige tiltak.

Basert på arbeidsgruppens funn og vurderinger av dagens beredskapssystem og forventede klimaendringer og hvordan beitekriser påvirker næringen, foreslår arbeidsgruppen endringer i dagens beredskapssystem som kan bidra til en mer effektiv og målrettet bruk av ressurser og som gir minst mulig utilsiktede konsekvenser. Arbeidsgruppen anbefaler at næringen bør få et større ansvar for å håndtere beitekriser selv, og foreslår derfor en kombinasjon av endringer i dagens beredskapssystem og overføring av ansvar for håndtering av beitekriser til næringen. Målsetningen er at reindriften på sikt skal håndtere de beitekrisene som oppstår.

I første fase anbefaler arbeidsgruppen en løsning hvor distriktene skal håndtere en beitekrise for en periode på 30-45 døgn, før det åpnes for bruk av eksisterende ordning med ekstraordinært tilskudd til beredskap. Arbeidsgruppen anser at perioden kan utvides senere, og at dette vil være en forhandlingssak for avtalepartene. Arbeidsgruppen foreslår også langsiktige tiltak som næringen bør iverksette for å kunne håndtere beitekriser og klimautfordringer som forventes å komme frem mot år 2100.

Čoahkkáigeassu

Boazodoalu šiehtadanbealit šiehtadedje giđa 2024 ásahit bargojoavkku mat galget mannat čađa boazodoalu gearggusvuoda. Duogáš dasa lei earret eará guohtunroasuid vásáhusat 2024 dálvvi ja manjemus jagiid guohtunroasuid vásáhusat.

Boazodoalu roassogearggusvuodasystema ásahuvvui jagis 2017. Manjel 2020 ja 2022 guohtunroasuid, de árvvoštallojuvvui roassogearggusvuodasystema, ja gávdnamiid vuodul dahkkojuvvo rievdadusat. Systemas leat operatiivvaláš gearggusvuodalávdegottit, systema man mielde árvvoštallá guohtunroasu, gearggusvuodafoanda ja okta doarjjaortnet.

Dálkkádatrievdamiid geažil leat guhkit bievlaáigodagat, dálki mii molsašuddá, bivvalat ja buollašat rivdet jođáneappot ja lassánan borga- ja arvedálkkit. Dat sáhttet dagahit ahte guohtumat dávjjibut lássejuvvojit. Gearggusvuodasystema ii leat jurddašuvvon dahje ráhkaduvvon dustet guohtunroasuid jahkásaččat. Dan dihte ferte árvvoštallat mo gearggusvuodasystema sáhtta heivehit ođđa dilálašvuhtii mas guohtunroasut leat dávjjibut, ja maiddá geahččat gávdnojit go eará doaibmabijut boazodollui mat sáhttet biddjot johtui dusten dihte dálkkádatrievdamiid.

Bargojoavku ovdanbuktá mii ovdal lea dahkkon go leat árvvoštallan gearggusvuodasystema ja mo otná gearggusvuodasystema doaibmá. Bargojoavku lea erenoamážit geahččan mo otná systema doaibmá resurssaid, hálddašeami ja insentiivvaid ektui sihke ealáhusa ja hálldahusa bealis. Bargojoavku lea maiddá geahččan dárkilit vurdojuvvon dálkkádatrievdamiid gitta jagi 2100 rádjái, vai daid sáhtta váldit vuhtii boahthevaš doaibmabijuin.

Bargojoavkku gávdnamiid vuodul ja otná gearggusvuodasystema árvvoštallama vuodul ja vurdojuvvon dálkkádatrievdamiid vuodul ja dan vuodul mo guohtunroasut váikkuhit ealáhussii, de evttoha bargojoavku rievdadusaid otná gearggusvuodasystemii mat sáhttet váikkuhit eambo doaibmilis ja mearredidolaš resursageavaheapmái mii addá unnimus vejolaš heivemeahtumis váikkuhusaid. Bargojoavku ávžžuha ahte ealáhus berre oazžut eambo ovddasvástádusa giedahallat guohtunroasuid, ja evttoha dan dihte kombinašuvnna das ahte rievdadit otná gearggusvuodasystema ja sirdit guohtunroasuid giedahallama ealáhussii. Ulbmil lea ahte áiggi mielde galgá boazodoallu sáhttit giedahallat daid guohtunroasuid mat bohtet.

Vuosttaš oasis ávžžuha bargojoavku dakkár čovdosa mas orohagat galget giedahallat guohtunroasu mii bistá 30-45 jándora, ovdal go sáhttet geavahit dálá ortnega liigedoarjaga roassogearggusvuhtii. Bargojoavku jurddaša ahte áigodaga sáhtta guhkiduvvot manjel, ja ahte dat bohtá leat šiehtadanbeliide šiehtadanáššin. Bargojoavku evttoha guhkit áigge doaibmabijuid maid ealáhus berre bidjat johtui nu ahte nagodit dustet guohtunroasuid ja dálkkádatrievdamiid mat vurdojuvvojit jagi 2100 rádjái.

1 Innledning

I dette kapitlet presenterer arbeidsgruppen mandatet for sitt arbeid med tilhørende oppgaver, gruppens sammensetning, gruppens tolkning av mandatet og fordelingen av gruppens arbeid mellom og i forbindelse med fem møter som er gjennomført i perioden 21. august til 27. november 2024.

1.1 Arbeidsgruppens mandat

Reindriftsavtalepartene ble våren 2024 enige om å etablere en arbeidsgruppe som skal gjennomgå beredskapen i reindriften. Bakgrunnen var blant annet erfaringene fra beitekrisen vinteren 2024 og de siste års beitekriser.

Systemet for beredskap i reindriften ble etablert i 2017. Etter beitekrisene i 2020 og 2022 ble det gjort gjennomganger av beredskapssystemet, og på bakgrunn av disse ble det gjort justeringer i systemet. Systemet omfatter operative beredskapsutvalg, et system for å vurdere om det foreligger en beitekrise, beredskapsfond og en tilskuddsordning. Fra 2019 når fondet ble opprettet til 2024 er det utbetalt til sammen 122,4 mill. kroner fra beredskapsfondet.¹ Klimaendringene medfører lengre barmarksesong, mer ustabil vær, raske svingninger mellom mildvær og kuldeperioder i tillegg til økte nedbørmengder. Dette gjør at det er sannsynlig at det vil bli høyere frekvens av perioder med låste beiter. Systemet for beredskap er verken tenkt eller laget for en situasjon der beitekriser oppstår hvert år. Det gjør at det er nødvendig å vurdere hvordan systemet for beredskap kan tilpasses en ny situasjon hvor beitekriser kommer mer regelmessig, og om det er andre tiltak reindriften kan iverksette for å møte klimaendringene.

Det er etablert en arbeidsgruppe som skal gjennomgå beredskapen i reindriften, og foreslå langsiktige klimatilpasningstiltak for perioder med låste beiter. Arbeidsgruppen består av tre reindriftsutøvere og en representant fra hver av statsforvalterene i de hittil berørte reindriftsfylkene. Landbruks- og matdepartementet leder arbeidet og Landbruksdirektoratet er sekretariat.

Arbeidsgruppen har følgende oppgaver:

1. Beredskapssystemet

- a. Gi en oversikt over dagens beredskapssystem, herunder regelverket, og de endringene som er gjort siden systemet ble etablert.
- b. Gjøre en vurdering av beredskapssystemet, hvilke insentiver som ligger i det, og hvilke konsekvenser systemet har.

Som en del av dette skal arbeidsgruppen særlig vurdere:

- i. Praktiseringen av definisjonen av beitekrise, herunder grensegangen mellom ordinære krevende beiteforhold og beitekrise,
- ii. Hvilke konsekvenser beredskapsfond og tilskuddsordningen har for måloppnåelsen i reindriftspolitikken,
- iii. Forvaltbarhet og kontroll av systemet,
- iv. Ressursbruk i forvaltning og næring,
- v. Endringer i driftsmønster, herunder fôring og flyttemønstre,
- vi. Hvordan fôring påvirker reinen og reindriften,

¹ 2024: per 25. november.

- vii. Konsekvenser for gjennomføring av andre tiltak over reindriftsavtalen,
- c. På bakgrunn av denne vurderingen, utarbeide forslag til endringer i systemet for beredskap som kan bidra til en effektiv og målrettet bruk av ressurser, og som gir minst mulig utilsiktede konsekvenser.

2. Tiltak for klimatilpasning

- a. Vurdere mulige konsekvenser av at perioder med låste beiter forekommer oftere,
- b. Foreslå langsiktige tiltak for håndtering av beitekriser/låste beiter.

Arbeidsgruppen skal involvere Helsetjenesten for rein og HMS-rådgiverne i reindriften i arbeidet. Arbeidsgruppen skal levere en rapport til avtalepartene innen 15. oktober 2024.²

1.2 Arbeidsgruppens sammensetning

Arbeidsgruppen har følgende sammensetning:

Oppnevnt av Norske Reindriftsamers Landsforbund (NRL):

Tom Lifjell
Leif Anders Somby (vara for Tom Lifjell)
Per John Anti

Oppnevnt av Landbruks- og matdepartementet (LMD):

Morten Floor (leder)
Kurt Sara, Statsforvalteren i Troms og Finnmark
Jan Gunnar Brattli, Statsforvalteren i Troms og Finnmark
Christian Brun-Jensen, Statsforvalteren i Nordland

Landbruksdirektoratet, sekretariat for arbeidsgruppen:

Asbjørn Kulseng
Karianne Opgård
Hans Roar Christiansen

1.3 Arbeidsgruppens tolkning av mandatet

Arbeidsgruppen anser at mandatet er omfattende og at det er mange problemstillinger som skal belyses. Arbeidsgruppen har valgt å ikke bare vurdere eksisterende ordninger, men også se på nye ordninger og løsninger.

Arbeidsgruppen har valgt å svare ut mandatet slik at inndelingen i hovedsak følges, men har særlig sett punktene 1c og 2b i sammenheng.

1.4 Arbeidsgruppens arbeid

Arbeidsgruppen har hatt fem møter. Det er avholdt to møter i Tromsø, ett møte i Alta og ett møte i Oslo. I tillegg er det avholdt et avsluttende digitalt møte den 27. november.

På oppstartsmøtet i Tromsø som var den 21. august, ble arbeidsgruppens leder, medlemmer og sekretariat presentert for hverandre, og mandatet for arbeidet ble gjennomgått og drøftet. Videre gikk arbeidsgruppen gjennom tilsendt forslag til disposisjon og forslag til svar på oppgave 1 a i mandatet. Etter dette fulgte henholdsvis drøfting av oppgave 1 b i mandatet, gjennomgang og

² Fristen er utsatt til 29. november 2024.

drøfting av innspill fra Reinhelsetjenesten, gjennomgang av forslag til fremdriftsplan og gjennomgang av budsjett og hva som dekkes av representantenes utgifter.

På det andre møtet i Tromsø som var den 10. september, gikk arbeidsgruppen gjennom oppdatert forslag til svar på oppgave 1 a i mandatet og tilsendt forslag når det gjelder svar på oppgave 1 b i mandatet. Videre hadde gruppen digitalt møte med Felleskjøpet. Fiskå Mølle hadde ikke mulighet til å delta, men de sendte et skriftlig innspill til arbeidsgruppen. Det ble gjennomført et felles møte med Reinhelsetjenesten og HMS-rådgiverne, hvorav førstnevnte var fysisk til stede og sistnevnte deltok digitalt. Til slutt i møtet fortsatte arbeidsgruppen diskusjonen knyttet oppgave 1 b i mandatet.

På det tredje møtet i Alta som var den 22. oktober, gikk arbeidsgruppen gjennom ny tekst etter siste møte, fortsatte diskusjonen rundt oppgave 1 c og startet diskusjon rundt oppgave 2 i mandatet. I møtet landet arbeidsgruppen på å foreslå en løsning hvor distriktene i utgangspunktet skal håndtere en beitekrise for en periode på 30-45 døgn før det åpnes for bruk av eksisterende system med ekstraordinært tilskudd fra beredskapsfondet.

På det fjerde møtet i Oslo, som var den 12. november, gikk arbeidsgruppen gjennom og drøftet forslag og anbefalinger knyttet til svar på oppgave 1 c og 2 b i mandatet. I tillegg ble arbeidsgruppen enige om prosessen frem til ferdigstilling av rapporten. Avtalt prosess var at sekretariatet innarbeider forslag og innspill gitt i og i forbindelse med møtet og sender teksten til arbeidsgruppen den 19. november, arbeidsgruppen gir sine tilbakemeldinger til sekretariatet innen 25. november og sekretariatet innarbeider tilbakemeldingene i rapporten før gruppens siste møte.

På det femte og siste møtet, som ble avholdt digitalt den 27. november, gikk arbeidsgruppen gjennom de siste forslagene til justeringer i teksten som kom inn i forkant av og under møtet. Sekretariatet innarbeidet forslagene til justeringer i etterkant av møtet og avleverte rapporten til avtalepartene på vegne av arbeidsgruppen den 29. november.

2 Oversikt over dagens beredskapssystem

I dette kapitlet tar arbeidsgruppen utgangspunkt i rapportene fra de tidligere arbeidsgruppene som gjennomgikk beitekrisene i 2017, 2020 og 2022, og supplerer med oppdateringer som er gjort i etterkant av beitekrisen 2022. Gruppen gjør oppmerksom på at en del tekst i dette kapitlet er hentet fra rapportene som er utarbeidet av de tidligere arbeidsgruppene.³

Kapitlet besvarer oppgave 1 a gitt i mandatet: «Gi en oversikt over dagens beredskapssystem, herunder regelverket, og de endringene som er gjort siden systemet ble etablert».

2.1 Innledning

Dagens beredskapssystem i reindriften er etablert på bakgrunn av den omfattende beitekrisen i 2017. Imidlertid er det flere momenter i dagens system som har sin opprinnelse i de beredskapstiltakene som ble etablert etter beitekrisen i 1997. Det har vært store beitekriser i reindriften som har rammet flere reinbeiteområder samtidig i 1997, 2017, 2020, 2022 og nå sist i 2024. Det var i tillegg beitekrise i deler av Øst-Finnmark, Vest-Finnmark, Troms og Nordland i 2023 og i deler av Vest-Finnmark og Troms i 2021. Det er gjennomført gjennomganger av beredskapssystemet i etterkant av de store krisene i 2017, 2020 og 2022, og det er gjort justeringer i ordningen som følge av anbefalinger fra arbeidsgruppene som har gjort disse gjennomgangene. Arbeidsgruppen viser også til at klima- og beredskapstiltak har vært et sentralt tema under de siste års reindrifftsavtaleforhandlinger.

Med den siste beitekrisen i 2024, fremstår det nå mer klart at beitekrisene kommer mer regelmessig. Systemet for beredskap slik det er i dag, er hverken utformet eller ment for beitekriser som gjentar seg årlig. Dette betyr at vi nå antakelig står ved et veiskille: det er ikke lenger tilstrekkelig å gjøre justeringer i det eksisterende beredskapssystemet, det er trolig behov for å gjøre noen større endringer.

I det følgende beskrives hovedlinjene i utviklingen av systemet for beredskap frem til i dag. Arbeidsgruppen går ikke inn på ordninger som gjaldt før 1997, siden disse ordningene var utfordrende å forvalte og dermed ble avvirket etter kort tid.⁴

2.2 Beitekrisen 1997 og beredskapen frem til 2017

For reindriften regnes vinteren 1997 blant de verste kriseårene i forrige århundre. Den fikk store konsekvenser, spesielt for reindriften i Troms og Finnmark. Årsaken til krisen var store snømengder og vanskelige beiteforhold på vinterbeitene. Det er estimert at 15 000 til 20 000 rein døde og samme år ble kalvetilgangen kraftig redusert.⁵

Under beitekrisen ble det etablert et kriseteam ledet av Reindrifftsagronomen, som var kontaktleddet mellom næringen og forvaltningen. Det var en reindrifftsagronom og et kriseteam i hvert reinbeiteområde. Det ble avsatt 1,2 mill. kroner til transport av rein fra vinter- til sommerbeite. Kriseteamet reiste rundt i næringen for å prioritere hvem som skulle få benytte seg

³ Landbruksdirektoratet rapport nr. 30/2017: Gjennomgang av kriseberedskapen i reindriften, Landbruksdirektoratet rapport nr. 45/2020: Gjennomgang av beitekrisen i reindriften 2020, Landbruksdirektoratet rapport nr. 43/2022: En styrket beredskap i reindriften.

⁴ Landbruksdirektoratet rapport nr. 30/2017: Gjennomgang av kriseberedskapen i reindriften, side 9.

⁵ Landbruksdirektoratet rapport nr. 30/2017: Gjennomgang av kriseberedskapen i reindriften, side 9.

av midlene. For å dekke noe av de økonomiske tapene, ble det i løpet av våren bevilget om lag 20 mill. kroner.⁶

Etter 1997-vinteren økte oppmerksomheten rundt beredskap i reindriften. Avtalepartene ble enige om bygge opp tapsforebyggende fond i distriktene som bidrag til å sette distriktene bedre i stand til å møte fremtidige beitekriser. Reinbeitedistriktene kunne sette av midler til kriseberedskap og få innvilget inntil 150 prosent av egen avsetning som tilskudd over distriktstilskuddet, begrenset oppad til 25 prosent av totalt tilskudd. Beredskapsmidlene skulle utløses av områdestyret etter søknad fra distriktet frem til driftsåret 2008/2009.⁷

Avtalepartene ble videre enige om at det skulle etableres beredskapsutvalg i alle reinbeiteområdene. I hovedsak skulle utvalgene overvåke beitesituasjonen gjennom befaringer og dialog med reindriftsutøvere. Utvalget var sammensatt av medlemmer fra næringen, forvaltningen og Mattilsynet. Reindriftsagronomen ledet utvalget. Utvalgene hadde en rådgivende funksjon opp mot områdestyrene. Det var områdestyrene som forvaltet og utløste utbetalinger fra beredskapsfondene til distriktene. Forvaltningen av beredskapsfondene ble overført fra områdestyrene til reinbeitedistriktene da reindriftsloven av 2007 trådte i kraft.⁸

Etter at statsforvalteren (daværende fylkesmannen) ble regional reindriftsmyndighet i 2014, har det vært et mål at statsforvalteren skal innarbeide reindriften i sine generelle beredskapsplaner. Dette er gjort både når det gjelder Statsforvalteren i Troms og Finnmark, Statsforvalteren i Nordland og Statsforvalteren i Trøndelag.

2.3 Beitekrisen 2017 og etableringen av dagens system for beredskap

Vinter- og vårsesongen i 2017 var krevende for store deler av reindriften, spesielt i Øst-Finnmark. Beitene var låste, og våren kom sent grunnet mye snø og is. Det var da flere år siden reindriften hadde opplevd en tilsvarende vanskelig beitesituasjon.⁹

Erfaringene fra denne vinteren avdekket behov for en gjennomgang av arbeidet med beredskap i reindriften. I forbindelse med Reindriftsavtalen 2017/2018 ble beredskapsarbeidet på reindriftsområdet løftet frem som et særskilt tema. Avtalepartene understreket viktigheten av samhandling mellom reindriftsmyndighetene, Mattilsynet og reindriften for å kunne iverksette tiltak i forkant av en eventuell krise. Dette for å forhindre dyretragedier på grunn av mangel på mat og drikke som følge av ekstraordinære værforhold. Avtalepartene besluttet å etablere en arbeidsgruppe som skulle gjennomføre en gjennomgang av beredskapen.¹⁰

Arbeidsgruppen utarbeidet en rapport med forslag til tiltak for å styrke beredskapen.¹¹ Konklusjonen fra arbeidsgruppen var at konsekvensene av krisen kunne vært begrenset med et bedre system for å håndtere en beitekrise. Arbeidsgruppen anbefalte blant annet følgende tiltak:

- Etablering av en felles forståelse av hva en beitekrise er.
- Beredskapsutvalg i hvert reinbeiteområde, sammensatt av representanter fra statsforvalteren, Mattilsynet og reindriften.
- Et felles mandat for beredskapsutvalgene.

⁶ Landbruksdirektoratet rapport nr. 30/2017: Gjennomgang av kriseberedskapen i reindriften, side 5.

⁷ Landbruksdirektoratet rapport nr. 45/2020: Gjennomgang av beitekrisen i reindriften 2020, side 14.

⁸ Landbruksdirektoratet rapport nr. 45/2020: Gjennomgang av beitekrisen i reindriften 2020, side 14.

⁹ Landbruksdirektoratet rapport nr. 30/2017: Gjennomgang av kriseberedskapen i reindriften, side 5.

¹⁰ Landbruksdirektoratet rapport nr. 30/2017: Gjennomgang av kriseberedskapen i reindriften, side 5.

¹¹ Landbruksdirektoratet rapport nr. 30/2017: Gjennomgang av kriseberedskapen i reindriften, side 28-31.

- Beredskapsutvalgene gjennomfører befaringer og har en rådgivende rolle i forbindelse med beitekriser.
- Vilkår om at reinbeitedistriktene setter av midler til eget beredskapsfond for å få distriktstilskudd.
- Avsetning av midler over Reindriftens utviklingsfond (RUF), for å sikre beredskapsutvalgene en økonomisk ramme for å gjennomføre tiltak.

Rapporten lå til grunn for forhandlingene om Reindrifftsavtalen 2018/2019, se Prop. 92 S (2017-2018). Dette resulterte i etableringen av det systemet for beredskap som vi har i dag.

2.4 Beitekrisen 2020 og justeringer i systemet for beredskap

For store deler av reindriften i Nordland, Troms og Finnmark var vinteren og våren 2020 svært utfordrende. Sesongen regnes som den mest krevende vinteren på lang tid. Mye snø med harde lag førte til tidlig låste beiter og vanskelige beiteforhold. Beitekrisen varte fra januar til starten av mai måned og om lag 165 000 rein var berørt.¹² Det ble utbetalt 41,6 mill. kroner fra beredskapsfondet. Av disse midlene gjaldt 16,3 mill. kroner helikoptertransport av fôr. Gjeldende tilskuddssats var 2,0 kroner per rein per dag der behovet fôring var beregnet til 100 prosent, 1,5 kroner per rein per dag der behovet for fôring var beregnet til 75 prosent og 1,0 krone per rein per dag der behovet for fôring var beregnet til 50 prosent. Det var da også egne tilskuddssatser for frakt av fôr basert på avstand fra nærmeste bilvei til flokken: 0,50 kroner per kg fôr for frakt 20-60 km og 1,0 kroner per kg for frakt over 60 km. For frakt under 20 km ble det ikke gitt tilskudd.

Erfaringene denne vinteren avdekket behov for en ny gjennomgang av arbeidet med beredskap i reindriften. Avtalepartene etablerte en arbeidsgruppe som utarbeidet en rapport med forslag til tiltak for å styrke beredskapen i reindriften. Rapporten lå til grunn for forhandlingene om Reindrifftsavtalen 2021/2022. Avtalepartene sluttet seg i hovedsak til arbeidsgruppens forslag til tiltak.¹³

I delkapitlene under gir arbeidsgruppen en kort oversikt over noen sentrale tiltak og justeringer som ble innført.

2.4.1 Justering i definisjonen av beitekrise

Avtalepartene sluttet seg til arbeidsgruppens anbefaling om en justering i definisjonen av beitekrise, slik at den også skulle omfatte kriser som ikke er forårsaket av snø og is. Den justerte definisjonen ble tatt inn i daværende forskrift om ekstraordinært tilskudd til kriseberedskap, og den samme definisjonen er fortsatt med i dagens forskrift om tilskudd til reinbeitedistrikter og reinlag.

2.4.2 Tilskudd til kjøp av utstyr til fôring

Avtalepartene åpnet for at distriktstilskuddet kunne brukes til kjøp av utstyr til krisefôring, gitt at dette går frem av distriktets beredskapsplan. Det ble presisert i daværende forskrift om tilskudd til reinbeitedistrikter og tamreinlag at tilskuddet skal gi grunnlag for tiltak som er i samsvar med forskriftens formål. Dette er fortsatt med i dagens forskrift om tilskudd til reinbeitedistrikter og reinlag.

¹² Landbruksdirektoratet, rapport nr. 45/2020: Gjennomgang av beitekrisen i reindriften 2020, side 8.

¹³ Landbruksdirektoratet, rapport nr. 45/2020: Gjennomgang av beitekrisen i reindriften 2020, side 47-48.

2.4.3 Beredskapsutvalg i alle reinbeiteområder

Avtalepartene var enige i anbefalingen fra arbeidsgruppen om at det skal være beredskapsutvalg i hvert reinbeiteområde, og de ble enige om at det er mest hensiktsmessig at NRL utnevner reindriftsrepresentantene.

Det er i etterkant av dette etablert beredskapsutvalg i alle reinbeiteområdene med representanter fra reindriften, Mattilsynet og statsforvalteren. Til sammen er det sju utvalg: ett for Øst-Finnmark, ett for Vest-Finnmark, ett for Troms, ett for Nordland, ett for Nord-Trøndelag, ett for Sør-Trøndelag/Hedmark og ett for reinlagene. Sammensetning og antall utvalg er uendret i dag. I tillegg har alle utvalg nå utpekte vararepresentanter som skal sikre representativ deltakelse i arbeidet til enhver tid.

2.4.4 Felles mandat for beredskapsutvalgene

Avtalepartene sluttet seg til arbeidsgruppens forslag til felles mandat for beredskapsutvalgene, med noen mindre justeringer. Mandatet ble publisert som vedlegg til Reindriftsavtalen 2021/2022.¹⁴ Det er gjort noen justeringer i mandatet etter dette.

2.4.5 Beredskapsfond

Avsetningene til beredskapsfondet skjer i de årlige reindriftsavtalene, for å sikre forutsigbarhet for tilgang til midler under beitekriser. Bruken ble regulert blant annet av daværende forskrift om ekstraordinært tilskudd til kriseberedskap. I dag reguleres bruken i gjeldende forskrift om tilskudd til reinbeitedistrikter og reinlag.

2.4.6 Beredskapsplaner

Arbeidsgruppen anbefalte at næringen utarbeider beredskapsplaner, og at beredskap settes som punkt på dagsorden under distriktenes årsmøter og omtales i distriktenes årsmeldinger. NIBIO fikk i oppdrag å utarbeide en mal for beredskapsplan for reinbeitedistrikter. NIBIO leverte et utkast til plan. Arbeidsgruppen som gjennomgikk beredskapen i 2022 har med utgangspunkt i dette utkastet utarbeidet mal for distriktenes beredskapsplan. Denne er tilgjengelig på Landbruksdirektoratets nettsider.

Det er svært få distrikter som har utarbeidet beredskapsplaner.

2.4.7 Kommunikasjon og samhandling

Arbeidsgruppen understreket viktigheten av at statsforvalteren sikrer kommunikasjon og informasjon mellom myndigheter, og mellom myndigheter og næring. Arbeidsgruppen presiserte også at statsforvalteren må ivareta kommunikasjon med andre aktører, som fôrprodusenter, andre offentlige myndigheter, kommuner og grunneiere.

Arbeidsgruppen anbefalte at informasjon om beredskapsutvalgets arbeid og medlemmer skulle være lett tilgjengelig, og at beredskapsutvalgenes mandat og referat fra møter ble lagt ut på statsforvalterens nettsider. Dette er fulgt opp ved at Landbruksdirektoratet har opprettet en egen nettside for beredskap i reindriften, som jevnlig oppdateres med ny og relevant informasjon om beitekriser. På denne siden ligger det også informasjon om beredskapsutvalgene. Statsforvalteren har også relevant og oppdatert informasjon om beredskap og beitekrise ute på sine nettsider.

¹⁴ Prop. 189 S (2020-2021), Endringer i statsbudsjettet 2021 under Landbruks- og matdepartementet (Reindriftsavtalen 2021/2022), side 49.

Arbeidsgruppen anbefalte videre at Landbruksdirektoratets koordinerende rolle ble tydeligere etablert i beredskapsarbeidet. I forbindelse med beitekrisen 2022 har Landbruksdirektoratet holdt ukentlige statusmøter, og i forbindelse med beitekrisen 2024 har direktoratet holdt statusmøter annenhver uke med statsforvalteren i Troms og Finnmark, Nordland og Trøndelag, som ledere for de regionale beredskapsutvalgene. Møtene er avholdt gjennom hele kriseperioden. Landbruksdirektoratet har også sendt jevnlig prognoser og statusrapporter til Landbruks- og matdepartementet og for beitekrisen 2024 også til Norske Reindriftsamers Landsforbund.

Arbeidsgruppen anbefalte videre at Landbruksdirektoratet skulle gjennomføre et årlig møte med alle beredskapsutvalgene, der aktuelle tema kunne diskuteres og erfaringer utveksles på tvers av reinbeiteområdene. Landbruksdirektoratet har fulgt dette opp, og det første møtet ble avholdt i Alta i oktober 2021. Etter dette har det vært årlige møter i Alta i november 2022, oktober 2023 og juni 2024.

2.4.8 Kurs i føring av rein

Arbeidsgruppen anbefalte at forvaltning og næring i samarbeid skulle arrangere kurs i føring av rein, der reieneiere som har erfaring med føring trekkes inn som kursholdere. NIBIO har oppdatert sin veileder om føring av rein og følingsrelaterte sykdommer. NIBIO og Veterinærinstituttet har utarbeidet kursopplegg for føring som skulle avholdes i regi av NRL i løpet av 2022. Kurset er fortsatt ikke avholdt.

Arbeidsgruppen anbefalte også at Landbruksdirektoratet, i samarbeid med Mattilsynet, gis i oppdrag å identifisere områder utenfor det samiske reinbeiteområdet i Norge der det er mulig å høste reinlav. Denne kartleggingen ble gjennomført og oversendt Landbruks- og matdepartementet i mai 2022. Kartleggingen viste at det er begrenset med lav-ressurser å hente nord for grensen som er fastsatt for å hindre spredning av skrantesjuka (CWD-grensa).

2.4.9 Andre tiltak (rammeavtale helikoptertransport, størrelse på fôrsekker)

Arbeidsgruppen anbefalte at Landbruksdirektoratet gis i oppdrag å undersøke muligheten for å inngå en rammeavtale for helikoptertransport i reindriften. Landbruksdirektoratet inngikk i august 2022 en rammeavtale med helikopterselskapet HeliTeam. Avtalen gjelder i to år regnet fra kontraktinngåelse, frem til 30. august 2024. I henhold til avtalen kan den fornyes to ganger for ett år, slik at avtalens varighet blir til sammen fire år. Landbruksdirektoratet har i mai 2024 forlenget avtalen for ett år, frem til 30. august 2025. Helikopteravtalen er ikke brukt ifm. beitekrisen 2024. Bakgrunnen for dette er at avtalepartene har prioritert tilskudd til innkjøp og transport av fôr og tilskudd til flytting av rein fra vinter- til sommerbeite foran bruk av helikopter.

Arbeidsgruppen oppfordret Felleskjøpet til å starte produksjon av mindre fôrsekker for å gjøre transporten for reieneierne enklere og tryggere (HMS-hensyn). Felleskjøpet har testet mulighetene for å selge fôr i mindre sekker, men har så langt ikke gått videre med dette.

2.5 Beitekrisen 2022 og justeringer i systemet for beredskap

Senhøsten 2021 og vinteren 2022 ble igjen svært krevende for store deler av reindriften i Nordland, Troms og Finnmark. I Trøndelag, Innlandet og i reinlagene ble det ikke erklært beitekrise, men det var perioder med vanskelige beiteforhold også nord i Trøndelag og i reinlagene. Sesongen regnes som minst like utfordrende som vinteren 2020. Beitekrisen i 2022

skyldes i hovedsak islag i snøen som gjorde vinterbeitene utilgjengelige. Beitekrisen i 2022 startet noe tidligere enn beitekrisen i 2020, mens beitekrisen i 2020 varte lenger utover våren.¹⁵

Beitekrisen vinteren 2022 berørte om lag 150 000 rein og det ble utbetalt 47,8 mill. kroner fra beredskapsfondet. Dette året ble det ikke brukt midler til helikoptertransport av fôr. Gjeldende tilskuddssats var 4,50 kroner per rein per døgn og dette året ble ordningen med tilskudd til flytting av rein fra vinter- til sommerbeite innført. Av de utbetalte midlene på 47,8 mill. kroner, gjaldt 3,1 mill. kroner tilskudd til flytting av rein. Gjeldende tilskuddssats var 0,18 kroner per rein per km.

Erfaringene fra vinteren 2022 avdekket behov for en ny gjennomgang av arbeidet med beredskap i reindriften. I Reindriftsavtalen 2022/2023, se Prop. 104 S (2021-2022), ble dermed avtalepartene enige om å etablere en arbeidsgruppe for en ny gjennomgang av systemet. Arbeidsgruppen utarbeidet en rapport med forslag til tiltak for å styrke beredskapen. Rapporten ble oversendt avtalepartene 15. oktober 2022. Fristen ble satt til oktober slik at avtalepartene skulle ha tid til å foreta eventuelle justeringer innen neste vintersesong. På bakgrunn av anbefalingene i rapporten, ble avtalepartene den 28. november 2022 enige om noen justeringer i systemet. I delkapitlene under gir vi en oversikt over noen sentrale tiltak og justeringer som ble innført som følge av gjennomgangen i 2022.¹⁶

2.5.1 Endringer i mandatet for beredskapsutvalgene

Arbeidsgruppen anbefalte noen justeringer i mandatet for beredskapsutvalgene og utarbeidet et forslag som er tatt med som vedlegg 1 i rapporten fra 2022.¹⁷ Mandatet er blitt mer presist og inneholder flere avklaringer blant annet når det gjelder sammensetning av utvalg, habilitet, oppgaver, møtevirksomhet og taushetsplikt.

Avtalepartene var enige om endringene arbeidsgruppen foreslo. Endringene ble dermed innarbeidet i beredskapssystemet og lagt ut på beredskapssidene til Landbruksdirektoratet i januar 2023.

2.5.2 Starttidspunkt for beitekrise

Etter arbeidsgruppens anbefaling, har avtalepartene blitt enige om at starttidspunktet for beitekrise settes til det tidspunktet distriktsstyret melder fra om vanskelige beiteforhold og ber beredskapsutvalget om å komme på befarings. Dette er presisert i det justerte mandatet til beredskapsutvalgene.

2.5.3 Maler

Arbeidsgruppen foreslo en rekke maler som kan brukes for å forenkle arbeidet med beredskap i næring og forvaltning. Disse er tatt med som vedlegg til arbeidsgruppens rapport.¹⁸ Landbruksdirektoratet har i januar 2023 publisert malene på sine nettsider samt informert statsforvalteren om disse. Arbeidsgruppen utarbeidet følgende maler:

- Mal for distriktenes beredskapsplan.
- Skjema for innmelding av vanskelige beiteforhold og anmodning om befarings.
- Mal for vedtak om beitekrise.
- Mal for vedtak om opphør av beitekrise.
- Mal for årsmelding.

¹⁵ Landbruksdirektoratet rapport nr. 43/2022: En styrket beredskap i reindriften, side 16.

¹⁶ Landbruksdirektoratet rapport nr. 43/2022: En styrket beredskap i reindriften, særlig side 52-53.

¹⁷ Landbruksdirektoratet rapport nr. 43/2022: En styrket beredskap i reindriften, side 56.

¹⁸ Landbruksdirektoratet rapport nr. 43/2022: En styrket beredskap i reindriften, side 58-63.

2.5.4 Distriktsstyret kan vedta å ta i bruk egne midler

Avtalepartene ble enige om at forskrift om tilskudd til reinbeitedistrikter og reinlag endres slik at distriktsstyret kan vedta å ta i bruk eget beredskapsfond. Bruk av eget beredskapsfond forutsetter at styret vurderer at det er beitekrise i henhold til definisjonen, at det er behov for å iverksette tiltak raskt, samt at styret har varslet beredskapsutvalget om at det er behov for befarings.

2.5.5 Rapportering

Avtalepartene var enige om at rapportering på bruken av ekstraordinært tilskudd til beredskap skal skje sammen med rapportering på bruken av distriktstilskuddet siste driftsår innen 15. juli.

2.5.6 Endringer i forskrift om tilskudd til beredskap

Departementet fastsatte 21. desember 2022 ny forskrift om tilskudd til reinbeitedistrikter og reinlag der de nevnte endringene er tatt inn. Endringene er i hovedsak strukturelle og språklige og følger av at tidligere forskrift om ekstraordinært tilskudd til kriseberedskap er innarbeidet i forskrift om tilskudd til reinbeitedistrikter og reinlag.

2.5.7 Andre tiltak

Arbeidsgruppen anbefalte at beredskapsutvalgene innhenter dokumentasjon i form av bilder, video og meteorologiske data ved varsel om beitekrise. Arbeidsgruppen anbefalte også at beredskapsutvalgene innhenter slik dokumentasjon for å kunne vurdere når beitekrisen er opphørt. Omfattende beitekriser gjør det svært krevende for utvalgene å befare alle områder. Under beitekrisen i 2024 har beredskapsutvalgene i større grad tatt i bruk denne måten å vurdere beiteforholdene. I Nordland er denne metoden brukt siden vinteren 2020.

Arbeidsgruppen oppfordret fôrprodusenter og fôrleverandører til fortsatt å se på mulighetene for å levere fôr i mindre sekker, som er enklere og sikrere å transportere for reindriftsnæringen. Uttransportering av 800 kg fôrsekker er uforsvarlig i et HMS-perspektiv. Så langt har fôrprodusentene ikke gått videre med dette.

2.6 Oversikt over beitekrisen 2024 og dagens beredskapssystem

I dette delkapitlet gir arbeidsgruppen en nærmere oversikt over beitekrisen 2024. Det går ikke direkte frem av mandatet at en slik oversikt skal gis, men gruppen velger likevel å gjøre det fordi oversikten har betydning for helheten og dermed også for arbeidsgruppens vurderinger av og forslag til endringer i beredskapssystemet. Til slutt i dette delkapitlet gir gruppen en oversikt over dagens system for beredskap – gjeldende forskrift, definisjon av beitekrise, tilskuddsordninger, mandat for beredskapsutvalgene, maler for beredskapsarbeidet mv.

2.6.1 Innledning

Vinteren 2024 var det en ny beitekrise i store deler av reindriftsnæringen i Nordland, Troms og Finnmark. Som følge av dette har reineiere vært nødt til å tilleggsfôre flokkene, i hovedsak med kraftfôr og rundballer gjennom vinteren og våren.

Beitekrisen skyldes klimatiske forhold og vekslende vær med plussgrader og sterk vind, kombinert med streng kulde og mye snø. I mange områder dannet det seg flere harde snølag som reinen ikke klarte å komme gjennom.

Beitekrisen startet i midten av januar i Troms og utvidet seg til områder i Nordland og Finnmark i løpet av februar, mars og april. I mange områder, spesielt i Finnmark, varte krisen til midten av mai måned. I Troms og Nordland var krisen over i starten av mai.

Om lag 120 000 rein var berørt av beitekrisen og det er utbetalt 24,9 mill. kroner i ekstraordinære tilskudd til beredskap, fordelt mellom 22,4 mill. kroner i tilskudd til innkjøp og transport av fôr mv. og 2,5 mill. kroner i tilskudd til flytting av rein fra vinter- til sommerbeite. Gjeldende tilskuddssatser er uendret fra beitekrisen 2022, med 4,50 kroner per rein per døgn for tilskudd til innkjøp og transport av fôr mv. og 0,18 kroner per rein per km for tilskudd til flytting av rein fra vinter- til sommerbeite. Gitt begrensede midler til disposisjon, var det ikke prioritert å dekke helikoptertransport av fôr i 2024.

2.6.2 Utvikling og omfang av krisen

2.6.2.1 Nord-Trøndelag, Sør-Trøndelag/Hedmark og reinlagene

Det var ikke erklært beitekrise innenfor noen av disse områdene, men enkelte distrikter har opplevd perioder med utfordrende beiteforhold denne vinteren. Vekslede vær mellom kulde- og mildværsperioder har gjort de høyereliggende beiteene nord i Trøndelag utilgjengelige. Dette har ført til at rein har trukket ned i skogsområder og på innmark, jernbane og veier, med tilhørende utfordringer knyttet til samling av flokkene, konflikter med jordbruket og tap av rein i ulykker langs vei og bane.

2.6.2.2 Nordland

De første meldingene om beitekrise kom i midten av januar, rett før flere uværsperioder. Befaring i de to aktuelle distriktene var derfor ikke mulig før 12. februar. Det ble erklært beitekrise i begge distrikter fra innmeldingsdato (henholdsvis 17. og 24. januar). Senere ble det erklært beitekrise i fire distrikter til i Nordland (fra henholdsvis 5., 5. og 9. februar og 21. mars). Krisen i Nordland ble avsluttet 8. mai i det siste distriktet.

2.6.2.3 Troms

Krisen i Troms startet 10. januar og sluttet 2. mai. Det ble meldt om og erklært beitekrise i alle distrikter unntatt tre (øydistrikter). Beredskapsutvalget antar at det var krise også der, men at det ikke ble meldt inn pga. driftsforholdene. Krisen startet i innlandet og bredte seg senere utover og mot kysten.

2.6.2.4 Vest-Finnmark og Øst-Finnmark

Beitekrisen i Finnmark startet først i vintersiidaer lengst sør ved finskegrensen og bredte seg gradvis mot siidaer nordover.

Krisen i Vest-Finnmark startet 18. januar og sluttet 16. mai. Det kom inn 35 meldinger om beitekrise og ble gjennomført 23 befaringer. I Kautokeino-området ble det arrangert en stor NATO-øvelse i mars måned. Det antas at utbetalingene av ekstraordinære tilskudd til beredskap ville vært vesentlig mer omfattende dersom ikke flere av de berørte siidaene hadde fått avtaler om fôringsstøtte fra forsvaret.

I Vest-Finnmark var det erklært beitekrise i vintersiidaer og i enkelte vårbeiteområder tilhørende sonene 30A, 30B og 30C.

Krisen Øst-Finnmark startet 6. februar og sluttet 21. mai. Det kom inn 28 meldinger om beitekrise og ble gjennomført 16 befaringer og noen rebefaringer. Det ble avholdt 12 møter i beredskapsutvalget.

I Øst-Finnmark var det erklært beitekrise i Karasjok vest og fire andre distrikter.

2.6.3 Melding om beitekrise høsten 2024

I starten av oktober meldte flere reinbeitedistrikter i Vest-Finnmark reinbeiteområde om vanskelige beiteforhold og behov for befaring. Det kom snø i slutten av september, etterfulgt av mildvær, regn og frost, slik at det ble is og skaresnø på beitenene.

Beredskapsutvalget besluttet å ikke gjennomføre befaring, men å avvete situasjonen. I løpet av oktober ble det mildvær slik at tilgangen til beitenene ble vesentlig forbedret.

Slakterapporter utover høsten 2024 viser at reinen generelt er i godt hold. Slaktevektene både for voksne dyr og kalv har økt sammenlignet med fjoråret. Per uke 47 er gjennomsnittlig total slaktevekt 22,2 kg i 2024 mot 21,7 kg i 2023 (+0,5 kg), og for kalv er gjennomsnittlig slaktevekt 19,7 kg i 2024 mot 19,5 kg i 2023 (+0,2 kg).¹⁹

2.6.4 Oversikt over dagens beredskapssystem

Dagens beredskapssystem bygger på anbefalingene fra arbeidsgruppene som er beskrevet over. I hovedsak er beredskapssystemet regulert gjennom Forskrift om tilskudd til reinbeitedistrikter og reinlag, Mandat for beredskapsutvalgene, Hovedinstruks og Tildelingsbrev.

I Forskrift om tilskudd til reinbeitedistrikter og reinlag finnes definisjonen av beitekrise i § 1-2 andre ledd. Gjeldende definisjon er:

«Med beitekrise menes en hendelse som avviker fra det normale og skiller seg markant fra den normale driftsvariasjon som er mellom år. En beitekrise kan oppstå raskt, eller utvikles over tid, og er avgrenset både i geografi og antall reineiere som blir berørt. Ved en krise er en vesentlig andel av siidaens beiteareal utilgjengelig eller påvirket av andre klimatiske forhold som truer reinens velferd, og det foreligger en betydelig risiko for tap av rein og store økonomiske tap. En krise kan true videre drift hos de reneiere som blir berørt.»

Forskriften regulerer tilskuddsordningene som gjelder for beredskapen i reindriften. Dette er henholdsvis avsetning til beredskapsfond over tilskudd til reinbeitedistrikter og reinlag, se forskriften kapittel 3, og ekstraordinært tilskudd til beredskap, se forskriften kapittel 4. Begge ordninger finansieres over statsbudsjettets kapittel 1151 – Til gjennomføring av reindriftsavtalen, førstnevnte ordning over post 75 – Kostnadssenkende og direkte tilskudd og sistnevnte ordning over post 51 – Tilskudd til utviklings- og investeringsfondet (Reindriften utviklingsfond, RUF).

Beredskapsutvalgene har et operativt ansvar gjennom blant annet å gjennomføre befaringer og erklære beitekrise. Mandat for beredskapsutvalgene regulerer beredskapsutvalgets arbeid og oppgaver. Det er beredskapsutvalg i alle reinbeiteområdene, det vil si Øst-Finnmark, Vest-Finnmark, Troms, Nordland, Nord-Trøndelag, Sør-Trøndelag/Hedmark og reinlagene. Kontaktopplysninger for beredskapsutvalgene ligger ute på Landbruksdirektoratets og statsforvalterens nettsider.

Statsforvalteren i Trøndelag, Statsforvalteren i Nordland og Statsforvalteren i Troms og Finnmark har gjennom Hovedinstruks punkt 5.2.7.7 ansvar for å lede arbeidet i beredskapsutvalgene for reindrift, bidra til god dialog og samhandling mellom næring og forvaltning, samt bidra til erfaringsutveksling og kompetanseheving i beredskapsutvalgene.

¹⁹ Animalia, slakterapporter per 25.11.2024.

Landbruksdirektoratet har i sitt tildelingsbrev fått i oppdrag å ha en koordinerende rolle i arbeidet med beredskap i reindriften. Direktoratet skal også ha oversikt over utfordringer knyttet til beiteforholdene på vinterbeitene og oversende oppdatert og relevant informasjon til Landbruks- og matdepartementet ved behov.

Distriktene og reinlagene har plikt til å sette av minimum 20 000 kroner av søknadsårets tilskudd til beredskapsfond jf. forskrift til tilskudd til reinbeitedistrikter og reinlag. Distriktenes og reinlagenes egne beredskapsfond skal legge til rette for at de selv kan gjøre nødvendige tiltak i forbindelse med beitekriser. Distriktene og reinlagene kan også utarbeide egne beredskapsplaner for håndtering av beitekriser. Det gis tilskudd til kjøp av utstyr til kriseføring som kommer frem av en slik beredskapsplan.

2.7 Krisene de fem siste årene

Vedlegg 7.1 viser en oversikt over hvilke reinbeiteområder og hvilke reinbeitedistrikter som har hatt erklærte beitekriser i hvert av de fem siste årene. Det går frem av tabellen at reinbeiteområdene Vest-Finnmark og Troms har hatt kriser alle fem årene, at krisene i 2020, 2022 og 2024 var mest omfattende og at krisen i 2020 berørte flest reinbeitedistrikter. For Vest-Finnmark har krisen vært omfattende i 2020, 2022 og 2024, men på grunn av NATO-øvelsen i 2024, fremstår den som mindre omfattende i 2024 enn i de to første årene. Årsaken til det er at flere distrikter og siidaer inngikk avtaler med forsvaret i stedet for å melde om beitekrise dette året.

Vedlegg 7.2 viser en detaljert oversikt over beitekrisen 2024 med start- og sluttdatoer for krisen i de ulike distriktene og siidaene, antall døgn krisen varte, antall rein som var berørt, hvor mye de berørte distriktene og siidaene hadde avsatt i eget beredskapsfond i 2022 og 2023, det vil si før beitekrisen 2024 startet og hvor mye de berørte distriktene har fått utbetalt i ekstraordinære tilskudd til beredskap i 2024. Totalt viser tabellen at om lag 120 000 rein var berørt av krisen og at den kostet til sammen 30,9 mill. kroner, fordelt mellom 6,1 mill. kroner i distriktenes egne avsetninger og 24,9 mill. kroner i ekstraordinære tilskudd til beredskap. Arbeidsgruppen gjør oppmerksom på at noen distrikter kan ha midler igjen på eget fond i etterkant av krisen og at noen distrikter kan ha hatt mer og noen distrikter (som hadde beitekrise også i 2023) antakelig hadde mindre midler på eget fond ved krisens start enn det som var avsatt i 2022 og 2023, slik at dette er en forenklet fremstilling.

3 Vurderinger av beredskapssystemet

I dette kapitlet gjør arbeidsgruppen vurderinger av beredskapssystemet, herunder vurderinger av hvilke insentiver og konsekvenser systemet har. Innledningsvis ser gruppen på praktiseringen av definisjonen av beitekrise og hvilke konsekvenser beredskapsfondet og den etablerte tilskuddsordningen har for måloppnåelsen i reindriftspolitikken. Deretter vurderer gruppen forvaltbarhet og kontroll av systemet, samt ressursbruk i forvaltning og næring. Etter dette følger vurderinger når det gjelder endringer i driftsmønster, herunder fôring og flyttemønster og hvordan fôring påvirker reinen og reindriften. Her har arbeidsgruppen også valgt å legge inn et eget delkapittel om virkninger av beitekriser i de ulike reinbeiteområdene. Til slutt i kapitlet vurderer arbeidsgruppen konsekvenser av dagens beredskapssystem for gjennomføring av andre tiltak over reindriftsavtalen og hvordan Reinhelsetjenesten og HMS-rådgiverne kan involveres i beredskapssystemet.

Sett opp mot arbeidsgruppens oppgaver gitt i mandatet, besvarer dette kapitlet punkt 1 b, underpunktene i-vii, se kapittel 1.1.

3.1 Praktisering av definisjonen av beitekrise

Helt fra beredskapssystemet ble etablert, har det vært behov for en definisjon av hva en beitekrise er. Årsaken til dette er at det er normalt med variasjoner i beiteforholdene, slik at det er behov for å sette en grense mellom hva som er ordinært krevende beiteforhold og hva som er beitekrise.

Den første forskriftsfestede definisjonen av beitekrise er fra forskrift for Reindriften utviklingsfond 2018/2019, § 9-2:

«Med beitekrise menes en hendelse som avviker markant fra den normale beitevariasjonen som er mellom år, der en vesentlig andel av beitearealer er utilgjengelig, og det foreligger en betydelig risiko for omfattende tap av rein».

Den samme definisjonen ble videreført i forskrift om ekstraordinært tilskudd til kriseberedskap § 2 for avtaleperioden 2019/2020 og 2020/2021.

Definisjonen ble endret fra og med forskrift om ekstraordinært tilskudd til kriseberedskap 2021/2022 § 2:

«Med beitekrise menes en hendelse som avviker fra det normale og skiller seg markant fra den normale driftsvariasjonen som er mellom år. En beitekrise kan oppstå raskt, eller utvikles over tid, og er avgrenset både i geografi og antall reieiere som blir berørt. Ved en krise er en vesentlig andel av siidaens beiteareal utilgjengelig eller påvirket av andre klimatiske forhold som truer reinens velferd, og det foreligger en betydelig risiko for tap av rein og store økonomiske tap. En krise kan true videre drift hos de reieierne som blir berørt».

Forskrift om ekstraordinært tilskudd til kriseberedskap, herunder også definisjonen av beitekrise, ble tatt inn i forskrift om tilskudd til reinbeitedistrikter og reinlag § 1-3 andre ledd fra 2023/2024.

Selv om det er en etablert definisjon av hva en beitekrise er, er det fortsatt utfordrende å skille mellom hva som er ordinært krevende beiteforhold og hva som er krise. Årsaken til dette er at det i hovedsak er skjønnsmessige vurderinger, ikke objektive og målbare kriterier som legges til grunn. Det som kompliserer vurderingene enda mer er at beiteforholdene stadig endrer seg og at forhold som topografi og driftsmønster ikke er de samme over hele reindriften-Norge. Det er også

slik at det varierer fra område til område og over tid innenfor samme område hvem som gjør disse vurderingene. Ulike personer har med seg hver sin bakgrunn og hver sine forutsetninger for å gjøre vurderingene. Totaleffekten av alt dette er at praktiseringen av definisjonen av beitekrise kan variere både fra område til område, innenfor samme område og over tid. Dette er også beskrevet nærmere i kapittel 3.3.

3.2 Konsekvenser av beredskapsfond og tilskuddsordningen for måloppnåelsen i reindriftspolitikken

Gjeldende reindriftspolitikken bygger på Stortingets behandling av Meld. St. 32 (2016-2017) *Reindrift – Lang tradisjon – unike muligheter*.²⁰ Stortinget behandler i tillegg reindriftspolitikken to ganger i året; ved behandling av proposisjonen om reindriftsavtalen og ved behandling av det årlige statsbudsjettet. Utover dette ligger Hurdalsplattformen til grunn.²¹ Her slår regjeringen fast at reindriften er viktig for å bevare samisk kultur, samfunnsliv og språk, og at næringen utnytter viktige utmarksressurser og har potensial for økt verdiskaping. Dette gjelder særlig økt videreføring av reinkjøtt og formidling av reindriftssamisk kultur og levesett. Det går videre frem at regjeringen vil ha fokus på å utvikle reindriften med et tredelt mål om økologisk, økonomisk og kulturell bærekraft.

Arbeidsgruppen velger her å vurdere konsekvensene av eksisterende beredskapssystem *opp mot målet om å utvikle reindriften med et tredelt mål om økologisk, økonomisk og kulturell bærekraft*.

Økologisk bærekraft innebærer at reintallet ikke overstiger det beiteressursene tåler, eller kommer i konflikt med andre arters livsgrunnlag. Regulering av reintallet og økt oppmerksomhet rundt effekten av inngrep i ressursgrunnlaget er viktige virkemidler for å sikre økologisk bærekraft. Utbygging, forurensning og andre negative påvirkninger, herunder både fra eksterne og reindriftens egen aktivitet har betydning. I hovedsak dreier det seg om at reindriften må foregå på naturens premisser.²²

Økonomisk bærekraft innebærer at reindriften gir reindriftsbefolkningen et tilstrekkelig livsgrunnlag. Det krever fokus på produktivitet, kostnadseffektivitet, inntektsnivå og inntjeningssevne. Det innebærer også at det må være et rimelig forhold mellom næringens ressursgrunnlag, markedsmuligheter og antallet mennesker næringen skal sysselsette.²³

Kulturell bærekraft innebærer at det finnes et tilstrekkelig antall mennesker som kan videreføre reindriftstradisjonene. Reindriftspolitikken er uløselig forbundet med et bredere mål om å bevare samisk kultur og tradisjoner.²⁴

Målene om *økonomisk, økologisk og kulturell bærekraft henger sammen*: økologisk bærekraft gir grunnlag for økonomisk bærekraft, og sammen gir økologisk og økonomisk bærekraft mulighet for å ivareta og utvikle kulturell bærekraft.²⁵

Bedre utnyttelse av potensialet for verdiskaping er sentralt. Næringen har stor betydning for opprettholdelse og utvikling av et levende samisk samfunn – økonomisk, sosialt og kulturelt.

²⁰ Meld. St. 32 (2016-2017). *Reindrift – Lang tradisjon – unike muligheter*.

²¹ *Hurdalsplattformen: grunnlaget for politikken til Jonas Gahr Støres regjering, presentert 13. oktober 2021*.

²² Regjeringen (2024, 28. november). *Økologisk, kulturell og økonomisk bærekraft*.

²³ Regjeringen (2024, 28. november). *Økologisk, kulturell og økonomisk bærekraft*.

²⁴ Regjeringen (2024, 28. november). *Økologisk, kulturell og økonomisk bærekraft*.

²⁵ Regjeringen (2024, 28. november). *Økologisk, kulturell og økonomisk bærekraft*.

Stabil sysselsetting og klare rammebetingelser for den enkelte næringsutøver bidrar til at reindriften kan stå frem som en sentral samisk kulturbærer.²⁶

3.2.1 Konsekvenser i forhold til målet om en økologisk bærekraftig reindrift

Det er en klar politisk målsetning å opprettholde den tradisjonelle nomadiske driftsformen. Den tradisjonelle driftsformen er fleksibel, og forutsetter en grunnleggende evne til å tilpasse seg endringer i vær og beiteforhold. Et beredskapssystem som gir støtte til fôring og eventuelt flytting av rein med trailertransport, kan utfordre denne målsetningen.

I et naturlig økosystem som regulerer seg selv uten tiltak utenfra, vil kriser føre til at bare de sterkeste individene overlever. Sett i et slikt perspektiv, er den viktigste konsekvensen av å ha et beredskapsfond og en tilskuddsordning at dyrevelferden sikres ved at dyr som ellers ikke ville ha overlevd en krisevinter får tilgang til mat og dermed kan leve videre, og at simlene greier å bære frem kalv.

Det er utfordrende å finne riktig balanse i beredskapssystemet. Det er viktig at beredskapssystemet legger til rette for god dyrevelferd og produksjon, men at det samtidig ikke er reintallsdrivende.

Tabell 3.1 viser reintallsutviklingen i den siste femårsperioden i de fire reinbeiteområdene som har hatt erklærte beitekriser i løpet av denne perioden. Tabellen viser at reintallet har vært relativt stabilt gjennom hele perioden. Dette tyder på at beredskapsfondet og tilskuddsordningen har bidratt til å opprettholde et stabilt reintall gjennom krisene.

Tabell 3.1. Korrigert reintall per 31. mars de fem siste årene i de fire reinbeiteområdene som har hatt beitekriser ilt. denne perioden.

År	2019	2020	2021	2022	2023*
Øst-Finnmark	70 176	71 400	72 371	72 301	71 066
Vest-Finnmark	78 576	78 729	77 846	78 268	78 175
Troms	12 150	12 340	12 249	12 779	12 895
Nordland	13 960	14 079	13 977	13 992	13 956
Totalt	174 862	176 548	176 443	177 340	176 092

*Ukorrigeret reintall per 31. mars for 2023

Kilde: Ressursregnskap for reindriftnæringen

3.2.2 Konsekvenser i forhold til målet om en økonomisk bærekraftig reindrift

Økonomisk bærekraft innebærer at reindriften gir et tilstrekkelig økonomisk livsgrunnlag for reindriftsutøverne i et langsiktig perspektiv. Den økonomiske bærekraften vil påvirkes av en rekke faktorer, herunder ressursgrunnlaget, markedsmuligheter og sysselsetting i næringen.²⁷ Arbeidsgruppen vurderer at dagens beredskapssystem og tilskuddsordning bidrar til målet om en økonomisk bærekraftig reindrift, ved at den sikrer at et større antall dyr overlever en krisevinter og dermed kan tas ut til slakt. Ordningen har lagt til rette for bedre dyrevelferd. Reindriften har også selv lært seg å håndtere kriser på en bedre måte, blant annet gjennom tilpasset fôring og mer effektive arbeidsoperasjoner.

En beitekrise utfordrer ressursbruken i næringen også utover rene kostnader til fôring. I en beitekrise er det stort behov for arbeidskraft. Det går mye ressurser med til å transportere fôr ut til reinflokkene, og dette skal ofte skje flere ganger per dag. Det kreves at alle i siidaen deltar i dette arbeidet. I små distrikter med få personer er dette ekstra utfordrende. Se nærmere om dette i kapittel 3.5.2.

²⁶ Regjeringen (2024, 28. november). Økologisk, kulturell og økonomisk bærekraft.

²⁷ Landbruksdirektoratet, rapport nr. 40/2020: Kriterier for bærekraftsmålene i reindriftpolitikken, side 55.

Slaktetall for de fem siste årene for de fire reinbeiteområdene som har hatt beitekriser i løpet av denne perioden går frem av tabell 3.2. Den viser at antall slakt til slakterier har vært lavest i år med de største beitekrisene i perioden (2020 og 2022), men at slakteuttaket har tatt seg opp igjen mot nivået før de største krisene allerede året etter krisen.

Tabell 3.2. Antall, gjennomsnittsvekt, slaktekvantum, gjennomsnittspris og verdi av slakt til slakterier de fem siste årene i de fire reinbeiteområdene som har hatt beitekriser ila. denne perioden.

Øst-Finnmark					
År	2019	2020	2021	2022	2023*
Antall slakt til slakterier	28 336	13 935	25 301	20 606	22 248
Gjennomsnittsvekt totalt (kg per dyr)	20,6	21,7	21,0	21,9	21,5
Slaktekvantum slakteri (tonn)	584	302	531	451	479
Gjennomsnittspris (kroner per kg)	74,28	77,05	97,87	109,49	97,97
Verdi slakt (mill. kroner)	43,36	23,30	52,00	49,41	46,93
Vest-Finnmark					
År	2019	2020	2021	2022	2023*
Antall slakt til slakterier	23 977	14 386	19 725	14 887	19 786
Gjennomsnittsvekt totalt (kg per dyr)	19,0	18,8	19,3	21,5	21,5
Slaktekvantum slakteri (tonn)	456	270	381	320	425
Gjennomsnittspris (kroner per kg)	70,46	72,35	84,67	100,29	93,68
Verdi slakt (mill. kroner)	32,10	19,57	32,23	32,10	39,81
Troms					
År	2019	2020	2021	2022	2023*
Antall slakt til slakterier	1 906	1 226	1 668	1 996	2 041
Gjennomsnittsvekt totalt (kg per dyr)	26,8	28,0	27,2	27,0	28,4
Slaktekvantum slakteri (tonn)	51	34	45	54	58
Gjennomsnittspris (kroner per kg)	96,36	100,56	103,43	117,21	109,57
Verdi slakt (mill. kroner)	4,92	3,45	4,69	6,32	6,36
Nordland					
År	2019	2020	2021	2022	2023*
Antall slakt til slakterier	1 959	1 269	1 733	1 211	1 978
Gjennomsnittsvekt totalt (kg per dyr)	30,3	30,0	30,0	36,4	29,8
Slaktekvantum slakteri (tonn)	59	38	52	44	59
Gjennomsnittspris (kroner per kg)	86,53	81,13	85,59	112,06	118,66
Verdi slakt (mill. kroner)	5,14	3,09	4,45	4,94	7,00
Totalt reinbeiteområder med kriser					
År	2019	2020	2021	2022	2023*
Antall slakt til slakterier	56 178	30 816	48 427	38 700	46 053
Gjennomsnittsvekt totalt (kg per dyr)	20,5	20,9	20,8	22,5	22,2
Slaktekvantum slakteri (tonn)	1 150	645	1 009	869	1 021
Gjennomsnittspris (kroner per kg)	74,38	76,57	92,51	106,71	98,04
Verdi slakt (mill. kroner)	85,52	49,41	93,38	92,77	100,10

*Foreløpige tall for 2023

Kilde: Totalregnskap for reindriftsnæringen inkl. grunnlagsmateriale

Arbeidsgruppen bemerker ellers at det har vært en positiv prisutvikling for reinkjøtt i perioden, med unntak av en reduksjon i pris fra 2022 til 2023 for alle reinbeiteområdene unntatt Nordland. Tabellen viser videre at verdien av slakt til slakterier har økt etter 2020, men for Øst-Finnmark var den på topp i 2021 og er redusert etter det. Selv om det er flere forhold som har betydning her, kan tabellen overordnet tyde på at beredskapsfondet og tilskuddsordningen har bidratt til å støtte opp om målet om en økonomisk bærekraftig reindrift, i og med at verdien av slakt omsatt via slakteri har økt gjennom perioden med flere store beitekriser.

Tabell 3.2 viser også at de gjennomsnittlige slaktevektene i hovedsak har vært størst i år med de største beitekrisene (2020 og 2022). Tabell 3.3 viser at dette antakelig har sammenheng med at det har vært færre kalver tilgjengelig og dermed er slaktet forholdsvis færre kalver disse årene.

Tabell 3.3. Totalt antall rein slaktet ved slakterier, andel kalv slaktet ved slakterier og gjennomsnittlige slaktevekter fordelt etter dyrekategori de fem siste årene.

Hele landet					
År	2019	2020	2021	2022	2023*
Totalt antall rein slaktet ved slakterier	77 725	46 095	66 827	58 839	68 637
Andel kalv slaktet ved slakterier	80 %	76 %	82 %	76 %	79 %
Gjennomsnittsvekt totalt (kg per dyr)	21,9	22,7	22,1	23,8	22,5
Gjennomsnittsvekt voksne dyr (kg per dyr)	33,4	33,9	33,5	34,9	33,8
Gjennomsnittlig slaktevekt kalv (kg per dyr)	19,0	19,3	19,5	20,4	19,5

*Foreløpige tall for 2023

Kilde: Totalregnskap for reindriftsnæringen inkl. grunnlagsmateriale

3.2.3 Konsekvenser i forhold til målet om en kulturelt bærekraftig reindrift

Målet om en kulturelt bærekraftig reindrift innebærer at reindriften opprettholdes som en samisk kulturbærer som videreføres til kommende generasjoner. Reindriften har en sterk forankring i tradisjoner og kulturelle verdier. Den kulturelle bærekraften bygger på lokale reindriftsamiske tradisjoner hvor sikring og ivaretagelse av språk, klestradisjoner, mattradisjoner, slaktemetoder, tradisjonskunnskaper, familiebasert reindrift, stabile beitearealer, opprettholdelse av sedvanerettslige forhold og økonomi gir grunnlag for en levende reindriftskultur.²⁸

Den samiske reindriftskulturen er blant annet basert på tradisjonell eller erfaringsbasert kunnskap. Kunnskap om reindriften omfatter blant annet kunnskap om reinen, generelt om reindrift og reindrift i et spesifikt område, værforhold, topografi, reinmerker, tradisjonell slakting, duodji osv. Tradisjonell kunnskap omfatter kunnskap om beitearealene og hvordan dyrene benytter seg av arealene og reagerer på forstyrrelser.²⁹

Arbeidsgruppen vurderer at beredskapssystemet bidrar til å ivareta en reindrift som er kulturelt bærekraftig. Systemet bidrar til å sikre videre drift for flest mulig i reindriften etter kriseår. Ved å sikre videre drift, ivaretas også hensynet til videreføring av reindriftskulturen. Et økende behov for fôring og endret bruk av beite, utfordrer imidlertid reindriftskulturen og den tradisjonelle kunnskapen som reindriften innehar. Bruk av trailertransport mellom årstidsbeitene utfordrer for eksempel kunnskapen om tradisjonell flytting mellomårstidbeitene.

3.3 Forvaltbarhet og kontroll av systemet og ressursbruk i forvaltning og næring

I dette delkapitlet ser arbeidsgruppen nærmere på forvaltbarhet og kontroll av beredskapssystemet slik det fungerer i dag, samt på ressursbruken i reindriftsnæringen og i forvaltningen.

3.3.1 Forvaltbarhet, kontroll og ressursbruk sett fra statsforvalterens side

Statsforvalteren har ansvar for å lede arbeidet i beredskapsutvalgene, og er saksbehandler og vedtaksmyndighet når det gjelder søknader om ekstraordinært tilskudd til beredskap.

Statsforvalteren vurderer at beredskapssystemet i all hovedsak er utformet slik at det virker etter hensikten, men at systemet er ressurskrevende å forvalte.

²⁸ Landbruksdirektoratet, rapport nr. 40/2020: Kriterier for bærekraftsmålene i reindriftspolitikken, side 71.

²⁹ Landbruksdirektoratet, rapport nr. 40/2020: Kriterier for bærekraftsmålene i reindriftspolitikken, side 71-72.

3.3.1.1 Forvaltbarhet

Praktiseringen av definisjonen av beitekrise, herunder grensegangen mellom ordinært krevende beiteforhold og beitekrise, kan være utfordrende å avgjøre for beredskapsutvalgene. Det er krevende å vurdere om beiteforholdene avviker fra det normale, og om de skiller seg markant fra den normale driftsvariasjonen som er mellom år. Dette er i stor grad overlatt til skjønn, og det er behov for inngående kunnskap om beiteforholdene og variasjoner som kan oppstå i løpet av beitesesongen for å gjøre en helhetlig skjønnsmessig vurdering. Det krever også inngående kunnskap om beitetrykket i området, da dette også påvirker beiteforholdene.

Det er særlig utfordrende å vurdere beiteforholdene for siidaer som har vinterbeiter i kystnære områder hvor det er normalt med en eller flere mildvårsperioder i løpet av vinteren. Det er også utfordrende for siidaer som har sine vinterbeiter innenfor vår- og høstbeiteområder hvor det har vært reinflokker på høsten/barmark tidligere i sesongen.

For å vurdere beiteforholdene, kreves det i hovedsak befaringer i de ulike områdene. Dette er svært ressurskrevende og gjør ordningen utfordrende å forvalte. Det tar ofte noe tid fra melding om utfordrende beiteforhold og behov for befaring kommer inn, til befaringen kan gjennomføres. Under store kriser er det ikke mulig å befare alle områdene som meldes inn. Det er heller ikke kapasitet til å befare områdene for å avgjøre om beitekrisen er over.

Perioden hvor befaringene gjennomføres er intens med svært lange dager. Ofte opererer man på grensen mellom arbeidstid og hviletid i arbeidsmiljøloven. Tidsfrister kan være vanskelig å overholde i de mest intensive periodene.

I stort er beredskapssystemet mulig å forvalte, men det kreves særdeles mye ressurser når beitekrisen pågår. Dette går ofte ut over andre oppgaver statsforvalteren har.

Når det gjelder det ekstraordinære tilskuddet til beredskap, er det en del ulike erfaringer mellom Statsforvalteren i Nordland og Statsforvalteren i Troms og Finnmark. Kapitlet gir klare rammer for hva og til hvem det kan gis ekstraordinært tilskudd. Denne delen av forskriften er forholdsvis enkel å forvalte. Statsforvalteren behandler søknader for 15 døgn både bakover og fremover i tid fra søknadstidspunktet. Utfordringen for Statsforvalteren i Troms og Finnmark, er hyppigheten og omfanget knyttet til å behandle søknader så ofte som to ganger per måned til hvert distrikt. Ved omfattende beitekriser innebærer dette at opp mot 120 søknader kan komme inn til statsforvalteren i hver tilskuddsperiode. Dette er et stort og ressurskrevende arbeid.

3.3.1.2 Kontroll

Distriktene sender i dag inn rapporteringsskjema på bruken av innvilgede tilskuddsmidler. Dette er et egenmeldingsskjema som for de fleste fungerer bra. Det er imidlertid en del utfordringer i de store distriktene med mange siidaer, i hovedsak innenfor forvaltningsområdet til Statsforvalteren i Troms og Finnmark. Distriktsstyrene har utfordringer med å rapportere, siden bilag og informasjon om bruk av midlene er hos de forskjellige siidaene, ikke hos distriktsstyret.

Dette gjenspeiler seg også i pengeflyten, da statsforvalteren innvilger krisemidler til distriktet og overfører pengene til distriktets beredskapsfond, så er det opp til distriktsstyret å overføre pengene til de ulike siidaandelene som skal ha dem.

Statsforvalteren opplever også at det er utfordringer ved at rapporteringen skal følge *reindriftsåret*. Dette innebærer at rapporteringen skal fordeles mellom to reindriftsår, når beitekrisen varer utover 31. mars. Dette gjør det vanskelig å få oversikt og gjennomføre eventuelle kontrolltiltak.

3.3.1.3 Ressursbruk

En beitekrise som skyldes vanskelige snø og isforhold, oppstår som regel i løpet av januar og varer normalt til starten av mai. I løpet av en beitekrise bruker statsforvalteren blant annet tid på forberedelse til møter, gjennomføring av og etterarbeid etter møter i beredskapsutvalgene, gjennomføring av befaringer, skriving av befarringsrapporter og møtereferater, deltakelse i statusmøter med Landbruksdirektoratet, administrasjon og behandling av ekstraordinære tilskudd til beredskap og etterkontroll av hva tilskuddsmidlene er brukt til.

For statsforvalteren er befaringene og behandling av tilskudd de oppgavene som krever mest ressurser i forbindelse med beitekriser, se tabell 3.4.

Statsforvalteren i Nordland har forvaltningsansvar for reinbeitedistriktene i Nordland reinbeiteområde. Under siste beitekrise gjennomførte statsforvalteren fire befaringer, to fysiske møter og fem digitale møter i kriseberedskapsutvalget. Ved befaringer har embetet i hovedsak en representant med på befaringene, og på møtene i beredskapsutvalget deltar to saksbehandlere og enkelte ganger også en seksjonssjef. Når det gjelder gjennomføring av møter, avholder Statsforvalteren i Nordland to fysiske møter med beredskapsutvalget; ett før vintersesongen og ett etter vintersesongen. Digitale møter gjennomføres fortløpende gjennom vintersesongen.

Statsforvalteren i Troms og Finnmark har forvaltningsansvar for reinbeitedistriktene i de tre nordligste reinbeiteområdene; Troms, Vest-Finnmark og Øst-Finnmark. Under siste beitekrise gjennomførte statsforvalteren 103 befaringer og 32 møter i beredskapsutvalgene. På befaringer og møter i beredskapsutvalgene deltar normalt en representant fra statsforvalteren.

Det er mye forarbeid og etterarbeid i forbindelse med befaringer og møtene i beredskapsutvalgene. Møtene i beredskapsutvalgene avholdes i hovedsak som digitale møter.

For beredskapsutvalgene er det i hovedsak møter og befaringer som beslaglegger ressurser. Beredskapsutvalgene har i hovedsak digitale møter. Når det gjelder befaringene, er det ofte mye ressurser som kreves for transport til områdene som skal befares. Normalt skal det være med to reineiere på befaringene. Ofte er det imidlertid bare en representant som kan møte, da disse ofte selv er rammet av beitekrise. Mattilsynet har også anledning til å være med på alle befaringene med en representant, men erfaringsvis er det sjelden Mattilsynet deltar.

Utover ressursbruk i direkte forbindelse med en beitekrise, går det også ressurser til konflikthåndtering og oppfølging av ulovlig beiting utenfor siidaens beiteområder i forbindelse med beitekriser. For eksempel rapporterer Statsforvalteren i Troms og Finnmark om 20 beitekonflikter som kan relateres til beitekrisen i 2023.

Tabell 3.4. Oversikt over estimert ressursbruk knyttet til beitekrisen 2024 hos statsforvalteren og i beredkapsutvalgene (antall dagsverk og årsverk).

Oppgaver		Reinbeiteområde				
		Trøndelag	Nordland	Troms	Vest-Finnmark	Øst-Finnmark
Statsforvalteren	Beitebefaringer	-	12	48	480	240
	Møter i BU	-	8	8	3,5	2,5
	Forberedelse til møter	2	10	-	76	42
	Statusmøter Ldir	-	3	4	4,5	4,5
	Behandling av tilskudd/administrasjon	-	15	16	192	96
	Bistand administrasjon	2	4	10	-	-
	Sum antall dagsverk	4	52	86	756	385
Beredskaps- utvalg (BU)	Møter i BU m/forberedelse	-	12	4	15	
	Befaringer	-	21	78	540	
	Sum antall dagsverk	-	33	82	555	
Totalt	Sum antall dagsverk	4	85	168	1 696	
	Sum antall årsverk	0,02	0,4	0,7	7,4	

3.3.2 Forvaltbarhet, kontroll og ressursbruk sett fra Landbruksdirektoratets side

Av de årlige tildelingsbrevene fra Landbruks- og matdepartementet til Landbruksdirektoratet går det frem at direktoratet skal ha en koordinerende rolle i arbeidet med beredskap i reindriften. Direktoratet skal også ha oversikt over utfordringer knyttet til beiteforholdene på vinterbeitene og oversende oppdatert og relevant informasjon til Landbruks- og matdepartementet ved behov.

Overordnet vurderer Landbruksdirektoratet at dagens beredskapssystem er krevende å forvalte og kontrollere, og at ressursbruken dermed blir uforholdsmessig stor når krisene kommer hyppig slik de har gjort de siste årene.

3.3.2.1 Forvaltbarhet

Landbruksdirektoratet vurderer at det er behov for en avklaring av forvaltningslovens regler i forhold til beredkapsutvalgenes vedtak om det er beitekrise eller ikke. Slik det er nå, mottar Landbruksdirektoratet klagesaker som gjelder periode for erklært beitekrise og tilskudd for periode med erklært beitekrise, gjerne opp mot et år etter at beitekrisen er over. Uavhengig av hvor lang tid det tar før klagesaken når frem, er det svært utfordrende for direktoratet å ta stilling til om det var beitekrise eller ikke og om kriseperiodens varighet var riktig eller ikke.

Som en del av rollen som koordinator i forbindelse med beitekriser, skal direktoratet også gi vurderinger av innmeldte behov fra beredkapsutvalgene når det gjelder helikoptertransport av fôr og sende disse til avtalepartene for avgjørelse. Direktoratet viser til at det er en utfordring at dette skal dekkes av den samme bevilgningen som de ekstraordinære tilskuddene til beredskap. På grunn av den høye kostnaden for helikoptertransport, og det store behovet for fôring, vil det normalt ikke være midler til å prioritere helikoptertransport av fôr.

3.3.2.2 Kontroll

Direktoratet har ikke en direkte rolle når det gjelder kontroll av midlene som innvilges til distriktene i forbindelse med beitekrise. Men direktoratet ser av dialogen med statsforvalteren at dagens beredskapssystem er utfordrende å kontrollere. Årsaken til dette er først og fremst at det ikke er de som bruker de tildelte midlene som har ansvar for å rapportere på bruken av dem.

3.3.2.3 Ressursbruk

Dagens beredskapssystem er ressurskrevende. Dette gjelder særlig for statsforvalteren, men også direktoratet må sette av betydelige ressurser hver gang det er beitekrise. Ressursbruken i direktoratet gjelder møtevirksomhet, referatskriving, rapportering, manuell registrering og

godkjenning av tilskudd for utbetaling, arbeid med prognoser, klagebehandling og koordinering mellom næringen, helikopterselskapet, statsforvalteren og avtalepartene. Tabell 3.4 viser en oversikt over estimert ressursbruk i direktoratet knyttet til beitekrisen 2024 målt i antall dagsverk.

Tabell 3.5. Oversikt over estimert ressursbruk knyttet til beitekrisen 2024 hos Landbruksdirektoratet avdeling reindrift.

Oppgaver		Antall dagsverk
Landbruks- direktoratet	Interne møter beredskapsteam i Landbruksdirektoratet avdeling reindrift	4,3
	Forberedelse til, gjennomføring av og referatskriving etter møter med statsforvalteren (leder BU)	9,1
	Manuell registrering, godkjenning og utbetaling av ekstraordinære tilskudd til beredskap	10,6
	Utarbeidelse av prognoser og rapportering til avtalepartene	2,8
	Deltakelse på møter mellom avtalepartene	1,6
	Vurdering av innmeldte behov for helikoptertransport av fôr og oversendelse til avtalepartene	3,2
	Rettslige og andre avklaringer vedrørende henvendelser fra næring, statsforvalter og andre	2,7
	Klagebehandling ekstraordinære tilskudd til beredskap o.a. vedtak knyttet til beitekrise	20,0
	Sum antall dagsverk	54,3

3.3.3 Forvaltbarhet, kontroll og ressursbruk sett fra næringens side

Næringens representanter i arbeidsgruppen viser til at den beredskapsordningen vi har i dag i hovedsak er god sett fra næringens side, men at det er behov for noen justeringer.

3.3.3.1 Forvaltbarhet

Det næringens representanter fremhever som mest utfordrende, er praktiseringen av definisjonen av beitekrise. Når skjønnsmessige vurderinger legges til grunn, finnes det ingen fasitsvar.

For forvaltningen er det enklest om meldinger om beitekrise og tilskuddssøknader kommer fra distriktet og tilskuddsutbetalinger går til distriktet. For næringen vil det være enklest om siidaene og siidaandelene kan ta alt dette direkte, uten å gå veien om distriktet.

Det kan være utfordrende for den enkelte reindriftsutøver å holde seg oppdatert på hva som gjelder av tilskudds- og støtteordninger, blant annet søknads- og utbetalingskrav, hvilke ordninger som går gjennom distriktet og hvilke som organiseres på siidanivå og hvilke krav som stilles til hvem når det gjelder rapportering på bruk av tilskuddsmidler.

3.3.3.2 Kontroll

Beredskapssystemet er krevende for forvaltningen, men også i noen grad for næringen, herunder særlig for de største distriktene. Det som oppleves som mest utfordrende er kontroll med bruken av midlene og tilhørende rapportering på bruken av dem i etterkant av en beitekrise. Det er distriktet som mottar midlene og som er ansvarlig for å rapportere på bruken av dem, men i mange tilfeller er distriktene bare et mellomledd som betaler midlene videre og har dermed ikke direkte kontroll med hva de blir brukt til.

3.3.3.3 Ressursbruk

Reineierne i distriktene som har beitekrise bruker i hovedsak tiden sin til å sikre dyrene sine, ved å fôre og gjete flokken. Distriktene har derfor begrensede ressurser til administrasjon, noe som gjør at distriktet ikke alltid får meldt inn beitekriser, søkt om tilskudd og utbetalt tilskuddsmidler videre til de som skal ha dem så raskt som ønskelig. Dette fører ofte til klager fra siidaene og siidaandelene om at de ikke får utnyttet ordningen fullt ut i en beitekrise. Siidaandelene kan som et resultat av dette bli forsinket med betaling av innkjøpt fôr og det påløper renter og gebyrer fra leverandører.

Videre har næringens representanter tatt opp behovet for transitt av fôr via Finland. Bakgrunnen for dette er et ønske om å redusere transportavstanden for de flokkene som ligger lengst fra nærmeste bilvei på norsk side av grensen. I tillegg vil redusert transportavstand være et sentralt HMS-tiltak.

3.4 Endringer i driftsmønster, herunder fôring og flytting

Omfattende beitekriser gjør det utfordrende for reinen å finne mat på de tradisjonelle beitene. Dette kan igjen påvirke driftsmønsteret i reindriften, med tanke på behov for fôring og flytting av reinflokken til mer egnede områder.

3.4.1 Fôring

De siste årene har det blitt mer utbredt å tilleggsfôre rein gjennom vinteren. Årsaken til at man bruker tilleggsfôr varierer mellom de ulike distriktene, men blant annet kan høyt rovvilttrykk, klimatiske forhold og manglende tilgang til vinterbeite i Sverige være årsaker til dette. Fôring kan også fungere som en sikkerhet gjennom vinteren, ved at en viss mengde fôring kan gjøre det enklere å håndtere reinflokken og samtidig gjøre det lettere å håndtere en beitekrise ved at flokken allerede er tilvendt til fôr.

Erfaringer fra reindriften viser at tilleggsfôring med rundballer ikke endrer flokkens driftsmønster like mye som fôring med kraftfôr.

3.4.2 Flytting

Reindriften har tradisjonelt en nomadisk driftsform der reinflokken trekker mellom de ulike årstidsbeitene. Reinens flytting mellom årstidsbeitene er tilpasset de naturgitte forholdene i reinbeiteområdene.

Beitekriser gjør at reindriften må vurdere å forlate sesongbeitene tidligere på grunn av manglende tilgang på naturlig fôr. En beitekrise påvirker blant annet hvilke trekk- og flyttleier som kan brukes. Mye snø og is kan medføre at reinen ikke får tak i naturlig beite på flyttleien. Ved beitekrise kan det være bedre å flytte reinen med trailer til sommerbeite enn å la reinen vandre over store områder der det ikke er naturlig mat tilgjengelig.

Vedlegg 7.3 viser en oversikt over reinbeitedistrikter som har mottatt tilskudd til flytting av rein fra vinter- til sommerbeite etter at ordningen kom i 2022. Det går frem av tabellen at det i hovedsak er distrikter i Vest-Finnmark reinbeiteområde som har benyttet seg av denne ordningen.

Det er imidlertid ikke alle reinbeitedistrikter som har mulighet til å flytte tidligere. I Nordland og Troms ligger sommerbeitene i fjellstrøk, ofte på innlandet, der det også kan være utfordrende beiteforhold langt utover våren. Tidligere flytting utfordrer også beitetilgangen på beitene flokkene flyttes til, da det totale beitetrykket på sesongbeitet blir større.

Distriktene kan søke dispensasjon fra beitetider, dersom det er nødvendig å flytte tidligere enn det som i utgangspunktet er tillatt. Det er imidlertid sjelden det søkes om dispensasjon fra beitetidene. Under de siste års beitekriser er det fem distrikter i forvaltningsområdet til Statsforvalteren i Troms og Finnmark og ett distrikt i Nordland reinbeiteområde som har fått dispensasjon.

3.4.3 Virkninger av beitekriser i de ulike reinbeiteområdene

3.4.3.1 Nord-Trøndelag, Sør-Trøndelag/Hedmark og reinlagene

I Nord-Trøndelag, Sør-Trøndelag/Hedmark og reinlagene rapporterer reindriften om låste beiter i deler av beiteområdene, uten at dette defineres som beitekrise eller trenger å utløse behov for fôring. På grunn av variert topografi og til dels ulikt klima innenfor beiteområdene, kan reinen drives eller selv trekke til andre deler av terrenget der det finnes beitemuligheter. I praksis vil dette som regel bety en forflytning fra snaufjell til skogsområder i lavereliggende terreng. Reinen havner da nær eller på innmark og utenfor distriktsgrenser, noe som fører til ekstra utgifter og tidsbruk knyttet til gjeting for å holde reinen innenfor lovlig beiteområde. Enkelte steder havner reinen nær eller på veier og jernbane hvor det er tilgjengelig beite. Reinen har i disse tilfellene en tendens til å spre seg i mindre flokker, noe som gjør gjetingen enda mer utfordrende og som gjør dyrene utsatt for påkjørsler på vei og bane.

Låste beiter innenfor Statsforvalteren i Trøndelags forvaltningsområde fører dermed ikke nødvendigvis til behov for fôring, men til behov for ekstra gjeting. Dette innebærer ekstra utgifter for reindriften. Statsforvalteren i Trøndelag har registrert frustrasjon i reindriften over at de årlig betaler inn til et beredskapsfond som de i praksis ikke får mulighet til å benytte seg av, samtidig som de har ekstra utgifter til gjeting på grunn av låste beiter. Slik fremtidens klima forventes å bli, er det sannsynlig at dette vil gjenta seg oftere også i disse områdene og at den økonomiske belastningen på reindriften på grunn av låste beiter dermed vil øke. På bakgrunn av dette kan det være behov for en nærmere vurdering av definisjonen av beitekrise og praktiseringen av den.

3.4.3.2 Nordland

Distriktene i Nordland reinbeiteområde er helårsdistrikter uten markerte skiller mellom de ulike årstidsbeitene. Her er det en noe annen topografi enn i Trøndelag og Finnmark. Fylket er smalt, og det er kort vei fra hav til høyfjell. Store skogsområder som kan fungere som vinterbeite for hele distrikter over lengre tid, er mindre utbredt. Distriktene, spesielt de som ikke har, eller i begrenset grad har tilgang på kystbeite, har derfor få alternative områder å flytte til. I krisevintre opplever forvaltningen derfor at det er liten tvil om at beitene er låste på grunn av klimatiske forhold med veksling mellom snø, regn og kulde. Dette har gitt islag mot bakken og innefrosset vegetasjon, samt flere islag gjennom snødekket.

I Nordland er det liten fare for sammenblanding med nabolandsdistrikter under beitekriser. Fire distrikter mottar støtte til fôring på grunn av manglende reinbeitekonvensjon mellom Norge og Sverige.

3.4.3.3 Troms

Troms reinbeiteområde spenner seg fra øydistrikter til innlandsdistrikter. De fleste er i hovedsak helårsdistrikter uten markerte skiller mellom de ulike årstidsbeitene. Spesielt gjelder dette øydistriktene hvor det i utgangspunktet er marginale vinterbeiter, men gode sommerbeiter.

Beitekrise på øyene fører til at dyrene i enkelte distrikter sprer seg for å finne mat. Dette kan medføre at fôring av hele flokken blir mer utfordrende og kan innebære at det reelle fôrbehovet er større enn det som faktisk fôres. Andre øydistrikter velger å ha flokken samlet for å kunne fôre hele flokken samlet gjennom vinteren. Driftsformen i de ulike distriktene, og hvilke ressurser de har til rådighet, har stor innvirkning på måten en beitekrise håndteres.

Innlandsdistriktene har gjerne bedre kontroll på flokken og fører flokken samlet eller i vintersiida. I Troms er det tre distrikter som får støtte til å fôre flokken, fordi disse distriktene mangler vinterbeiter på grunn av manglende reinbeitekonvensjon mellom Norge og Sverige. Disse

distriktene har gode rutiner for fôring, men under en beitekrise blir fôringsperioden lengre og mer intens. I Troms er det bare i liten grad fare for sammenblanding av reinflokker under beitekriser.

Øydistriktene har i utgangspunktet en del utfordringer på vinteren på grunn av beliggenheten ved sjø og hyppigere tine- og fryseperioder. Erfaringsmessig har beitene likevel vært bedre i øydistriktene enn i innlandet hvor hyppige beitekriser nærmest har blitt normalen i dag.

3.4.3.4 Vest- og Øst-Finnmark

Vest- og Øst-Finnmark reinbeiteområder har en annen topografi enn Trøndelag, Nordland og Troms, i stor grad uten kystnære vinterbeiteområder. Området er stort, og det er lange avstander og store vidder hvor siidaene ligger tett. Siidaene har derfor få alternative områder å flytte til, og fôring er ofte det eneste alternativet. Når en siida starter med fôring, kan dette få innvirkning for nabosiidaene, da reinen kan lukte og ense tilgang til lett tilgjengelig fôr og starte vandring mot området hvor det fôres. Konsekvensen kan da bli sammenblanding av rein fra ulike flokker, med de utfordringene dette fører med seg. I krisevintre opplever forvaltningen sjelden tvil om at beitene er låste på grunn av klimatiske forhold.

I Vest-Finnmark og i de store distriktene i Øst-Finnmark, rapporterer vintersiidaene via distriktsstyret om låste beiter i deler eller hele sitt vinterbeiteområde. Dette skjer ofte etter at siidaene har startet med fôring eller rett før de ser seg nødt til å gjøre dette. Da det ikke finnes alternative beiteområder for siidaene, er løsningen å starte med fôring eller eventuelt å flytte ut av vinterbeitene og inn på vår- eller sommerbeite, avhengig av når beitekrisen oppstår. Da det er ganske lik topografi og klima på vinterbeitene i Finnmark, vil en slik innmelding ofte være indikasjon på at også andre siidaer er i samme situasjon. Når beitene blir dårligere, vil flokkene bevege seg mer på søken etter beite, og da kan det lett oppstå krenkelser av beitegrenser med tilhørende konflikter. Det er derfor viktig at forvaltningen med beredskapsutvalgene er raskt ute med befaringer og vedtak om beitekrise. Låste beiter i Finnmark fører oftest til behov for fôring, og behov for ekstra gjeting. Dette fører igjen til ekstra arbeidsbelastning og utgifter for reindriften.

3.5 Hvordan fôring påvirker reinen og reindriften

I dette delkapitlet ser arbeidsgruppen på hvordan fôring påvirker reinen og reindriften. Teksten her er basert på en oppsummering av et skriftlig innspill på dette temaet som er innhentet fra Nordlandsforskning ved Camilla Risvoll (forsker II), Majken Paulsen (forsker II) og Solveig Øye Bjørdal (forsker III). Hele teksten er lagt ved som vedlegg til rapporten, se kapittel 7.11. Arbeidsgruppen har også tatt med muntlige innspill fra Reinhelsetjenesten ved Torill Mørk (faglig leder og veterinær) og Line Olsen (veterinær) som deltok på arbeidsgruppens møte i Tromsø den 10. september.

Arbeidsgruppen viser ellers til at det også er gjort andre forskningsarbeider som gjelder hvordan fôring påvirker reinen og reindriften enn prosjektet til Nordlandsforskning som pågår nå.³⁰ Som eksempler her kan prosjektene «Effekter av vinterutfodring på renars framtida betesbeteende»,³¹ og «Tilleggsfôring i reindriften» nevnes.³²

³⁰ Nordlandsforskning (2024, 28. november). *Dyrevelferd, adferd, helse og bærekraftighet - fôring av rein og effekter på reinsdyr og reindrift*.

³¹ Rautiainen, H., doktorgradsavhandling 2024, *Effekter av vinterutfodring på renars framtida betesbeteende*, Sveriges Lantbruksuniversitet.

³² Hortskotte, T., Lepy, E. og Risvoll, C., 2020, *Tilleggsfôring i reindriften, resultater fra en workshop med reindriftsutøvere og forskere i Norge, Sverige og Finland*.

3.5.1 Konsekvenser for reinen

Rein som blir vant til å bli fôret venter på mer, og leter i mindre grad selv etter naturlig beite. Reineiere melder om at de erfarer at tilleggsfôring øker tamheten, slik at det kan bli vanskeligere å drive reinen.

Det erfares blant reineiere at rein som blir fôret og tammere reinsdyr, er mindre årvåkne og derfor mer sårbare overfor rovvilt sammenlignet med rein som ikke blir fôret.

Fôring gir økt risiko for fôringsrelaterte sykdommer. Smittepresset øker i reinflokken hvis reinen blir stående tett, for eksempel innenfor et gjerde over lengre tid.

På bakgrunn av disse erfaringene sier flere reineiere at det må være en balansegang for hvor mye fôr reinen bør få. De dyrevelferdsmessige konsekvensene av fôring er likevel sammensatte, da fôring kan være helt nødvendig i perioder for å unngå lidelser og død.

3.5.2 Konsekvenser for reindriften

Tilleggsgfôring er tidkrevende, og det endrer hvordan reineiere bruker tiden sin. Tilleggsgfôring vil som oftest føre til betydelig merarbeid for reindriftsutøverne. Eksempler på dette er transport og fordeling av fôr, samt oppføring, rengjøring og vedlikehold av utstyr og infrastruktur. Når reinen er avhengig av fôr, må den fôres daglig. Det betyr også mindre fleksibilitet. Noen reineiere er borte fra familien i lange perioder i strekk, andre har sett seg nødt til å ansette folk for å rekke over arbeidet. Noen har engasjert familie og venner til å bistå med fôringen.

Flere reineiere sier at fôring er så arbeidskrevende at det går på bekostning av andre oppgaver reineierne har, her nevnes for eksempel; å gjete rein, beskytte flokken mot rovvilt, rykke ut til påkjørsler, delta i møter, gjøre papirarbeid eller delta på reinskillinger i nabodistrikt. Dette kan igjen påvirke reineierens fysiske og psykiske helse.

Tilleggsgfôring krever også mer og kraftigere utstyr. Eksempler på dette er snøscootere, fôrsluder og fôringskrybber. I tillegg er det enkelte som investerer i fôringsautomat, traktor, rundballekutter og/eller fôrsilo. Videre er det stor belastning på utstyret som gjør at det må skiftes ut oftere.

Tilleggsgfôring krever ny kunnskap om fôring. I tillegg fører tilleggsgfôring til at reineier og reinflokken må endre måten de bruker beiteene på. En del reineiere har bekymringer knyttet til hvordan tilleggsgfôring kan endre, eller i verste fall true, erfaringsbasert kunnskap og kultur. Et eksempel er kunnskapen om hvordan reinen bruker vinterbeiteene.

Fôring fører også med seg en del negative påvirkningen av naturmiljøet. Ulike fôrtyper, både pellets, høy og silo/rundballer, kan påvirke naturmiljøet gjennom introduksjon av fremmede frø/planter og økt tilførsel av næringsstoffer. Det er også utfordringer knyttet til forsøpling ved at fôremballasje blir liggende igjen ute i naturen.

3.6 Konsekvenser for gjennomføring av andre tiltak over reindriftsavtalen

Dagens beredskapssystem er kostbart og dekkes av avsetninger til beredskap over Tilskudd til reinbeitedistrikter og reinlag og over avsetninger til ekstraordinære tilskudd til beredskap over beredskapsfondet på Reindriften utviklingsfond (RUF). Tilskudd til beredskap over Tilskudd til reinbeitedistrikter og reinlag gis med 150 prosent av distriktets egen avsetning, begrenset oppad til 25 prosent av totalt tilskudd. Ekstraordinært tilskudd til beredskap over beredskapsfondet på RUF gis med 4,50 kroner per rein per døgn det er erklært beitekrise til innkjøp og transport av

fôr og andre nødvendige tiltak, og 0,18 kroner per rein per km for flytting av rein fra vinter- til sommerbeite.

Etter at beredskapsfondet på RUF ble etablert med en avsetning på 2,0 mill. kroner over Reindrifftsavtalen 2018/2019 som gjaldt for budsjettåret 2019, er det utbetalt til sammen 122,4 mill. kroner fra fondet.³³ Disse midlene har kommet fra ordinære avsetninger over reindrifftsavtalen, tilleggsbevilgninger fra Stortinget, overføringer fra andre poster på reindrifftsavtalen, bruk av fondets egenkapital, omdisponeringer fra andre ordninger på fondet og tilbakebetalte midler.

Tabell 3.6. Oversikt over tildelinger, tilleggstildelinger, overføringer, bruk av egenkapitalen på RUF, omdisponeringer, tilbakebetalte midler, utbetalte midler og saldo på beredskapsfondet per 31.12. i perioden etter at beredskapsfondet ble opprettet.

År	2019	2020	2021	2022	2023	2024*	Totalt
Overføring saldo per 31.12. til 01.01.	0	1 686 646	1 106 834	2 589 137	9 648 944	14 043 207	-
Tildeling over reindrifftsavtalen	2 000 000	1 000 000	3 000 000	4 500 000	5 500 000	10 000 000	26 000 000
Tilleggstildelinger	0	30 000 000	0	30 000 000	0	0	60 000 000
Overføringer fra andre poster på reindrifftsavtalen	0	0	0	3 200 000	5 100 000	0	8 300 000
Bruk av fondets egenkapital	0	10 000 000	0	13 200 000	0	0	23 200 000
Omdisponeringer fra andre ordninger på RUF	0	0	0	3 973 280	0	1 000 000	4 973 280
Tilbakebetalte midler	0	0	0	0	0	554 250	554 250
Sum tilførsel av midler (inntekter)	2 000 000	42 686 646	4 106 834	57 462 417	20 248 944	25 597 457	123 027 530
Sum utbetalte midler (utgifter)	-313 354	-41 579 812	-1 517 697	-47 813 473	-6 205 737	-24 934 415	-122 364 488
Saldo per 31.12.	1 686 646	1 106 834	2 589 137	9 648 944	14 043 207	663 042	-

*Saldo per 25.11. for 2024

Hyppigheten av beitekriser, det store finansieringsbehovet, reduksjon i distriktenes eget beredskapsfond og at egenkapitalen på RUF er redusert i flere omganger, innebærer at handlingsrommet er redusert i forkant av fremtidige beitekriser. Arbeidsgruppen viser til usikkerheten knyttet til om fremtidige beitekriser vil bli dekket av tilleggsbevilgninger. I en slik situasjon gjenstår kun de ordinære avsetningene til beredskap over reindrifftsavtalen og eventuelt omdisponering av midler fra andre ordninger og tiltak over avtalen. Arbeidsgruppen påpeker at sistnevnte ikke er heldig da det vil innebære at ordninger og tiltak som avtalepartene har avsatt midler til og ønsker å prioritere må settes til side. Dette vil kunne svekke avtaleinstituttet.

3.7 Reindrifftsens rådgivningstjenester

Reinhelsetjenesten og HMS-tjenesten er etablerte rådgivningstjenester for reindrifften. I dette delkapitlet ser arbeidsgruppen nærmere på disse to etablerte rådgivningstjenestene og en mulig ny rådgivningstjeneste som utredes høsten 2024, og mulige roller for rådgivningstjenestene i beredskapsarbeidet.

3.7.1 Reinhelsetjenesten

I forbindelse med reindrifftsforhandlingene i 2021/2022 ble det satt av midler til opprettelse av en helsetjeneste for rein (Reinhelsetjenesten). Denne tjenesten ledes av Veterinærinstituttet i Tromsø. I Reindrifftsavtalen 2024/2025 ble det enighet mellom avtalepartene om at tjenesten skulle etableres permanent.³⁴

Reinhelsetjenesten har som oppgave å drive forebyggende helsearbeid, smitteberedskap, sykdomskontroll og rådgivning. Målgruppen er reindrifftsutøvere og veterinærer.

³³ 2024: per 25. november.

³⁴ Prop. 98 S (2023-2024), Om endringer i statsbudsjettet 2024 under Landbruks- og matdepartementet (Reindrifftsavtalen 2024/2025), side 46.

Når det gjelder beredskapsarbeid, har Reinhelsetjenesten særlig kunnskap om føring av rein i forbindelse med beitekrise, og har sammen med NIBIO utarbeidet en veileder for føring av rein.³⁵ Tjenesten har også særlig fokus på sykdommer hos rein som er relatert til føring.

3.7.2 HMS-tjenesten

HMS-tjenesten i reindriften er en permanent ordning, underlagt Norsk Landbruksrådgivning (NLR). NLR leverer HMS-tjenester og holder kurs og veiledningsmøter for aktørene i næringen i alle reinbeitedistrikter. Sentrale temaer er sikkerhetskurs for kjøretøy (ATV og snøscooter), HMS-kurs, førstehjelpskurs, skredkurs, psykososialt arbeidsmiljø/psykisk helse og ergonomi/trening.

3.7.3 Mulig ny rådgivningstjeneste for reindriften

Reindriften har behov for ulike typer rådgivning, utover de allerede etablerte tjenestene over Reindrifftsavtalen, og som næringen får fra reindrifftsforvaltningen. I Reindrifftsavtalen 2024/2025 ble avtalepartene enige om at det skal gjennomføres en utredning av en rådgivningstjeneste i reindriften. Utredningen skal oversendes avtalepartene innen 1. desember 2024, og skal omfatte:³⁶

- En kartlegging av eksisterende rådgivning:
 - Hvilken rådgivning er det for reindriftnæringen i dag.
 - Hvilke rådgivningsoppgaver har statsforvalteren og reinbeitedistriktene i dag.
- Hvilke fagområder er det behov for rådgivning om.
- Hvilke rådgivningsoppgaver bør gjøres av offentlige myndigheter.
- Hvilke rådgivningsoppgaver bør gjøres av private aktører.
- Hvilke rådgivningsoppgaver bør gjøres av NRL.
- Hvordan rådgivning kan organiseres, hvordan man sikrer reindriftsfaglig kompetanse og hvordan det legges til rette for at reindriften har tillit til rådgivningen.
- Om rådgivningen kan samordnes med eksisterende rådgivningstjenester for reindriften.
- En vurdering om hvordan tilskudd til avløsning og en avløserordning kan administreres og forvaltes av en rådgivningstjeneste.

En mulig ny rådgivningstjeneste kan i et beredskapssystem få ansvar for veiledning i en del oppgaver som verken offentlige myndigheter, Reinhelsetjenesten eller HMS-tjenesten har i dag. For eksempel kan en slik tjeneste få ansvar for veiledning av distrikter når det gjelder beredskapsplaner og utarbeidelse av bruksregler som bedre ivaretar klimaendringene, samt utarbeidelse av produksjons- og slakteplaner.

³⁵ NIBIO POP, 8(4) 2022, Føring av reinsdyr – og føringsrelaterte sykdommer.

³⁶ Prop. 98 S (2023-2024): Endringer i statsbudsjettet 2024 under Landbruks- og matdepartementet (Reindrifftsavtalen 2024/2025), side 38.

4 Klimaets betydning

I dette kapitlet ser arbeidsgruppen nærmere på dagens klima og forventet klimautvikling i Norge frem mot år 2100, som bakgrunn og utgangspunkt for resten av kapitlet. Til slutt i kapitlet vurderer gruppen mulige konsekvenser av at perioder med låste beiter forekommer oftere.

Sett opp mot arbeidsgruppens oppgaver gitt i mandatet, besvarer dette kapitlet punkt 2 a, se kapittel 1.1.

4.1 Klimaendringer frem mot år 2100

Rapporten «Klima i Norge 2100» oppsummerer dagens klima og klimautvikling i Norge.³⁷ Med perioden 1971-2000 som referansepunkt, beregnes klimautviklingen videre fremover mot 2100 under forskjellige antakelser om utslipp av klimagasser. Hvor store klimaendringene vil bli, er avhengig av hvor store de globale utslippene blir fremover.

Klimaendringer er endringer i temperatur og forekomst av værtyper i et område over lengre tid. Det kan være endringer i nedbør, vannføring (flom), vind, eller hvor ofte og intenst ekstremvær inntreffer.

Klimaet har alltid vært i endring, men har holdt seg relativt stabilt de siste 10 000 årene. I dette stabile klimaet oppstod jordbruket, sivilisasjonen og til slutt dagens moderne samfunn. Ifølge FNs klimapanel er menneskelig aktivitet hovedårsaken til den observerte økningen i globaltemperatur siden 1950.

Oppvarmingen går raskest i nord. Mens verden er om lag 1,1 grad varmere, er gjennomsnittstemperaturen for fastlands-Norge nå over 1,2 grader høyere enn på starten av 1900-tallet. Norge har også blitt våtere. Gjennomsnittlig årsnedbør har økt med 18 prosent siden 1900. Samtidig har det blitt vanligere med intens og kraftig nedbør. Mer nedbør kommer nå som regn i stedet for snø.³⁸

Gjennomsnittlig årstemperatur i Norge mot slutten av århundret kan bli fire grader varmere enn den er nå. Den største endringen vil komme om vinteren. Et varmere klima vil kunne gi flere dager med uvanlig høye temperaturer. Vintertemperaturen vil i deler av landet i større grad svinge rundt frysepunktet og gi mer isete forhold.³⁹

Ifølge FNs klimapanel får vi flere hetebølger, mer ekstremvær, tørke og tropiske sykkloner, i stor grad fordi mennesker forandrer klimaet. Menneskeskapte klimaendringer gjør at flere typer ekstremvær kan skje samtidig og gi større konsekvenser. De fleste områder har fått kraftigere og oftere ekstremnedbør. En vellykket klimatilpasning handler om å bli bedre rustet eller mindre eksponert for klimaendringer og følgene av dem.⁴⁰

³⁷ Klima i Norge 2100, Kunnskapsgrunnlag for klimatilpasning oppdatert i 2015, NCCS report no. 2/2015.

³⁸ AR6 synthesis report, Climate change 2023.

³⁹ Meld. St. 26 (2022-2023), Klima i endring – sammen for et klimarobust samfunn.

⁴⁰ AR6 synthesis report, Climate change 2023.

4.2 Mulige konsekvenser av at perioder med låste beiter forekommer oftere

Arbeidsgruppen henviser her til rapporten Klimatilpasning i reindriften datert 12. desember 2023. I denne rapporten er følgende sju hovedutfordringer for reindriften knyttet til *klimaendringer* identifisert:⁴¹

- Redusert fleksibilitet som følge av annen arealbruk.
- Endringer i beite- og flyttemønster.
- *Utilgjengelige/låste beiter.*
- Behov for endret infrastruktur.
- Økt arbeidsbelastning og større fare for ulykker.
- Dokumentasjon av forekomst av rovvilt og tap av rein til rovvilt.
- Økt uforutsigbarhet.

Arbeidsgruppen anser at de samme hovedutfordringene i det vesentlige også gjelder ved låste beiter. I avsnittene som følger ser gruppen nærmere på mulige konsekvenser av at perioder med låste beiter forekommer oftere – med utgangspunkt i disse hovedutfordringene. I stedet for det tredje punktet *utilgjengelige/låste beiter*, har arbeidsgruppen satt inn et punkt om *økt behov for fôring*.

4.2.1 Redusert fleksibilitet som følge av annen arealbruk

Tilgang til alternative beitearealer er i mange sammenhenger fremhevet som avgjørende for at reindriften skal ha mulighet til å tilpasse seg klimaendringer og låste beiter. Når perioder med låste beiter forekommer oftere, blir dette enda viktigere. Samtidig er det et økende press på reindriften arealer. Utbygging av industri, gruvedrift, energianlegg og kraftlinjer, bruk av arealer til forsvarsformål, hytter, veier, rovvilttrykk og økt ferdsel i utmark reduserer de tilgjengelige arealene for reindriften. Det økende presset på reindriften arealer innebærer at næringen må bruke mye tid og ressurser på å ivareta sine interesser i arealsaker.⁴²

Arbeidsgruppen bemerker her at innenfor det samiske reinbeiteområdet, er tilgjengelige beitearealer allerede i bruk av reindriften. Alternative beitearealer som ikke allerede er i bruk, slik som utmarksområder, øyer og lignende, må derfor finnes *utenfor* det samiske reinbeiteområdet. Utøvelse av reindrift utenfor det samiske reinbeiteområdet krever særskilt tillatelse (se reindriftenloven § 8) og kan ha stort potensiale for konflikter knyttet til andre interesser innenfor de samme arealene.⁴³

4.2.2 Endringer i beite- og flyttemønster

En av konsekvensene av klimaendringer og låste beiter er at reinen flyttes på andre måter og til andre tider enn tidligere.⁴⁴

Hvordan reindriften håndterer låste beiter, avhenger blant annet av lokale beiteforhold, fleksibilitet og kultur. Tidligere var kystbeitene oftere låst på grunn av isdannelse enn beitene i innlandet. Nå er det oftere tilgjengelig beite i kystområdene, mens innlandet er mer påvirket av låste beiter. Noen siidaer som har den muligheten til å tilpasse driften, har derfor valgt å snu om på beiterotasjonen, slik at de benytter det som tidligere var vinterbeiter om sommeren og motsatt.

⁴¹ Arbeidsgruppe, rapport 12. desember 2023, Klimatilpasning i reindriften, side 81.

⁴² Arbeidsgruppe, rapport 12. desember 2023, Klimatilpasning i reindriften, side 81.

⁴³ Arbeidsgruppe, rapport 12. desember 2023, Klimatilpasning i reindriften, side 94-95.

⁴⁴ Meld. St. 26 (2022-2023), Klima i endring – sammen for et klimarobust samfunn, side 30.

Andre trekker mot skogsområder eller lavrike områder på et tidligere tidspunkt, for å utnytte disse områdene dersom de blir utilgjengelige senere på vinteren.⁴⁵ Mens andre igjen som har mulighet til dette har valgt å flytte flokken nærmere bilvei og holde den på et mer avgrenset område, for å lette både uttransporteringen av fôr og fôringen av reinen.

En beitekrise påvirker også hvilke trekk- og flyttleier som kan brukes. Mye snø og is kan medføre at reinen ikke får tak i naturlig beite på flyttleien, noe som igjen kan redusere fleksibiliteten reindriften trenger ved beitekriser for å flytte til andre beiteområder. Ved beitekrise kan det derfor være nødvendig å flytte reinen med trailer.

4.2.3 Økt behov for fôring

Grunnlaget for reindriften er at reinen skal leve av utmarksbeite gjennom hele året, ved sesongvise flyttinger mellom ulike beiteområder. Reinens naturlige forflytning og tilpasningsevne og den nomadiske driftsformen, er grunnlaget for driften og for den samiske reindriftenkulturen. Til dette hører også at reinkjøtt er markedsført som et sunt og bærekraftig produkt basert på utmarksbeite hele året. Større grad av fôring vil endre på dette, og kan få konsekvenser for markedsføring og etterspørselen etter reinkjøtt.⁴⁶

Den vanligste måten å håndtere låste beiter på er fullfôring dersom beitene er utilgjengelige, eller tilleggsfôring dersom beitene bare delvis er låste. Ved fullfôring dekkes opp mot hele dagsbehovet til reinen ved fôring. Fullfôring kan gjøres både i gjerde og på frimark. Krisefôring er enten tilleggsfôring eller fullfôring på grunn av låste beiter. Graden av fôring i en krise varierer med i hvor stor grad beitene er utilgjengelige. Enkelte velger også å tilleggsfôre uavhengig av situasjonen på vinteren, for å være bedre rustet for eventuelle kriser og for å øke kalvetilgangen og kondisjonen til reinflokken.⁴⁷

Fôring gir økt risiko for fôringsrelaterte sykdommer, og i tillegg vil smittepresset øke hvis reinen blir stående tett, for eksempel i gjerde over lengre tid. Det er sannsynlig at fôring også vil gi adferdsmessige endringer hos reinen og dermed påvirke driften.⁴⁸

At dyrene over tid må full- eller tilleggsfôres for å overleve, kan dermed true både reinens naturlige forflytning og tilpasningsevne, den nomadiske driftsformen som er grunnlaget for den samiske reindriftenkulturen og reinkjøttets posisjon i markedet som et sunt og bærekraftig produkt.

4.2.4 Behov for endret infrastruktur

Med økt nedbørsaktivitet kan det i innlandsområdene bli hyppigere forekomst av store snømengder. Dette kan innebære at dagens gjerder kan bli for lave slik at reinen kan passere over. For å hindre sammenblanding av flokker og redusere behovet for gjeting, kan det bli behov for bygging av høyere gjerder enn de som er brukt i dag.⁴⁹

Hyppigere forekomster av beitekriser gjør at behovet for å tilpasse reinflokken ved innflytting til vinterbeiter større, for eksempel ved å ta ut slaktedyr på høstbeitene. Det er ikke alle distriktene som har egnede anlegg til dette i dag.

Dagens infrastruktur i reindriftnæringen er bygd opp for og tilpasset til tradisjonell drift. I noen områder, særlig i Vest-Finnmark, er det få eller ingen distrikter som har egne slakte- eller

⁴⁵ Klimatilpasning i reindriften, rapport fra arbeidsgruppe, 12. desember 2023, side 53.

⁴⁶ Klimatilpasning i reindriften, rapport fra arbeidsgruppe, 12. desember 2023, side 57.

⁴⁷ Klimatilpasning i reindriften, rapport fra arbeidsgruppe, 12. desember 2023, side 57.

⁴⁸ Klimatilpasning i reindriften, rapport fra arbeidsgruppe, 12. desember 2023, side 69.

⁴⁹ Klimatilpasning i reindriften, rapport fra arbeidsgruppe, 12. desember 2023, side 59.

føringsanlegg. Disse områdene har derfor ikke infrastrukturen klar dersom det blir behov for føring i forbindelse med beitekriser.⁵⁰

4.2.5 Økt arbeidsbelastning og større fare for ulykker

Ved låste beiter har reinen en tendens til å spre seg på leting etter bedre beiteforhold. Da er det behov for mer aktiv gjeting og overvåking av dyrene for å holde kontroll med flokken og hindre rovvilttap, trafikkulykker og sammenblanding med andre flokker.⁵¹

Ved låste beiter er det også økt arbeidsbelastning og større fare for ulykker knyttet til uttransportering av fôr til dyrene. Den vanligste måten å gjøre dette på er transport av 800 kg fôrsekker med snøscooter og slede. Dette er krevende og farlig arbeid fordi fôrsekkene er tunge i forhold til kjøretøy og slede. Men dette kan bli enda mer krevende og farlig under vanskelige kjøreforhold som det ofte er under beitekriser (snøskavler, issvuller, dyp snø mv.). Det er også mange som må frakte fôrsekkene over lange avstander, enkelte opp mot 10 mil fra nærmeste bilvei inn til vinterbeitene der flokken er.

4.2.6 Dokumentasjon av forekomst av rovvilt og økte tap av rein til rovvilt

Det er særlig i perioden med snødekket mark forekomst av rovvilt ved spor i snøen blir godkjent dokumentert. Med mer ustabil vær, mer uvær og påfølgende hyppigere perioder med låste beiter, vil spor etter rovvilt raskt blåse igjen, snø ned eller regne bort. Etter perioder med mildvær eller sterk vind kan snøen bli så hard at rovviltet ikke setter spor i snøen. I tillegg fører klimaendringene til at perioden med snødekket mark blir stadig kortere i de fleste områder. Dette betyr at perioden man kan oppdage spor etter rovvilt i snøen blir kortere. I sum kan dette føre til at færre individer av fredet rovvilt blir registrert og dermed også til at bestanden kan bli underestimert, og til at færre kadaver blir oppdaget og dokumentert.

Erstatningsutmålingen for rein tatt av fredet rovvilt består av en sannsynliggjøring av tapet basert på flere faktorer, blant annet rovviltforekomst og kadaverdokumentasjon. Færre dokumenterte kadaver og underestimert av antall rovvilt får dermed en direkte negativ innvirkning på det sannsynliggjorte tapet som erstattes til reineier.⁵²

Ved låste beiter vil dyrene spre seg på leting etter mat, og de vil dermed bli vanskeligere å gjete. Samtidig vil dyrene være svakere enn normalt. Kombinasjonen av økt flokkspredning og svakere dyr innebærer at dyrene blir enklere bytte for rovvilt. Større spredning av flokkene innebærer også at det er vanskeligere å dokumentere tapene. Dette kan føre til at omsøkte i forhold til erstattede rovvilttap blir lavere.

Det kan også være en utfordring når dyrene blir samlet på et avgrenset område over tid, som benyttes til føring. Dersom det først kommer rovvilt til flokken, kan tapene bli store.

4.2.7 Økt uforutsigbarhet

Hyppige beitekriser og tilhørende uforutsigbarhet kan føre til stress, uro, angst og depresjoner hos reindriftsutøverne, og dermed påvirke både deres psykiske og fysiske helse. Under beitekriser har arbeidsbelastningen vært stor, og mange har vært nødt til å være borte fra hjem og familie over lengre perioder. Samtidig har også økte kostnader og lavere produksjon ført til store bekymringer.⁵³

⁵⁰ Klimatilpasning i reindriften, rapport fra arbeidsgruppe, 12. desember 2023, side 60.

⁵¹ Klimatilpasning i reindriften, rapport fra arbeidsgruppe, 12. desember 2023, side 23.

⁵² Klimatilpasning i reindriften, rapport fra arbeidsgruppe, 12. desember 2023, side 68.

⁵³ Klimatilpasning i reindriften, rapport fra arbeidsgruppe, 12. desember 2023, side 67.

5 Arbeidsgruppens forslag

5.1 Arbeidsgruppens vurdering

Arbeidsgruppen vurderer at det er tre mulige hovedretninger for et fremtidig beredskapssystem:

- Videreføring av eksisterende system med noen justeringer.
- Innføring av et nytt system.
- Kombinasjon av disse to.

Videreføring av eksisterende system med noen justeringer vil være den minst omfattende løsningen, og vil trolig løse en del av utfordringene med dagens beredskapssystem på kort sikt. Arbeidsgruppen viser her til at dagens system i hovedsak fungerer, men er ressurskrevende å forvalte. Det er derfor behov for å gjøre noen endringer med sikte på å forenkle forvaltningen. Det er også behov for tilrettelegging slik at reindriften i større grad kan tilpasse seg og gjennomføre nødvendige tiltak for å møte fremtidige beitekriser.

Innføring av et nytt system innebærer at ansvaret for beredskapen i reindriften vil ligge hos næringen selv. Dette betyr at næringen i hovedsak vil få et selvstendig ansvar for å håndtere beitekriser internt. Distriktene får dermed et forvaltningsansvar for beitekrise i eget distrikt. Dette vil imidlertid være en omfattende løsning, fordi det innebærer at det stilles nye og store krav til distriktene.

En kombinasjon av endringer i dagens beredskapssystem og et nytt system hvor næringen får et større ansvar, innebærer at ansvaret for håndtering av beitekriser deles mellom forvaltningen og næringen i større grad enn i dag.

Med utgangspunkt i dagens situasjon, vurderer arbeidsgruppen at det er mest hensiktsmessig med enkelte endringer i det eksisterende beredskapssystemet i kombinasjon med at næringen får et større ansvar selv for å håndtere fremtidige beitekriser. Forslaget innebærer blant annet en videreføring av beredskapsutvalgene og av dagens praksis med at beredskapsutvalgene avgjør og erklærer om det foreligger beitekrise. Årsaken til dette er at dagens system er godt etablert, fungerer etter hensikten og har potensiale til å fungere enda bedre med enkelte justeringer.

Med utgangspunkt i de forventede klimaendringene frem mot år 2100, er det avgjørende at reindriften gis større ansvar og mulighet til å tilpasse seg og håndtere utfordringene klimaendringene innebærer. Dette er en tilpasning som vil kreve innsats over tid, og det er næringen selv som har de beste forutsetningene for å tilpasse driften og sitt beredskapssystem til klimaendringene. En kombinasjon mellom endringer i dagens system og at næringen får et større ansvar for å håndtere beitekriser, vil også være et hensiktsmessig utgangspunkt for tilpasninger på lengre sikt. Det er en målsetning om at reindriften på sikt får hele ansvaret for håndtering av beitekriser.

Arbeidsgruppen gir i dette kapitlet sine forslag til endringer i beredskapssystemet i reindriften som kan bidra til en effektiv og målrettet bruk av ressurser og som vurderes å gi minst mulig utilsiktede konsekvenser. Innledningsvis gir arbeidsgruppen sine forslag til *tiltak for håndtering av beitekriser som kan iverksettes på kort sikt*. Deretter gir gruppen sine forslag til *langsiktige tiltak* for håndtering av beitekriser.

Sett opp mot arbeidsgruppens oppgaver gitt i mandatet, besvarer dette kapitlet punkt 1 c og punkt 2 b, se kapittel 1.1.

5.2 Forslag til tiltak som kan iverksettes på kort sikt

5.2.1 *Tilrettelegge for at næringen selv kan håndtere en beitekrise i den innledende fasen*

Som en første tilnærming til at distriktene skal kunne ta større ansvar for håndteringen av beitekriser selv, foreslår arbeidsgruppen at reinbeitedistriktene skal håndtere en beitekrise for en periode på 30-45 døgn før eksisterende ordning med ekstraordinært tilskudd til beredskap fra beredskapsfondet på Reindriftens utviklingsfond (RUF) kan benyttes.

Arbeidsgruppen vurderer at det å stille større krav til at distriktene selv skal håndtere en beitekrise for en gitt periode, kan frigjøre ressurser både for næringen og for forvaltningen i denne perioden. For næringen kan ressurser som tidligere er brukt til administrativt arbeid, som å sende inn søknad og dokumentere at gjenstående midler på eget beredskapsfond ikke er tilstrekkelig for gjennomføring av nødvendige tiltak, i stedet brukes til praktisk arbeid som å transportere og fordele ut fôr til dyrene. For forvaltningen kan ressurser som tidligere er brukt til å behandle tilskuddssøknader og utbetale tilskudd, i stedet benyttes til eventuelle befaringer og til annen saksbehandling som normalt må utsettes under en beitekrise.

Arbeidsgruppen peker på at perioden distriktene selv skal håndtere en beitekrise kan utvides på lengre sikt, når næringen har opparbeidet seg erfaring og kompetanse til det. Målsetningen er at reindriften på sikt får hele ansvaret for håndtering av beitekriser.

I avsnittene som følger gir arbeidsgruppen sine forslag til tiltak som kan iverksettes på kort sikt for å tilrettelegge for at næringen selv kan håndtere en beitekrise i den innledende fasen.

5.2.1.1 *Krav til håndtering av beitekrise og styrking av distriktenes egne beredskapsfond*

Beredskapsfond

Forslaget om at distriktene skal få et større ansvar for å håndtere beitekriser i en innledende fase, innebærer at distriktene selv skal finansiere en beitekrise i 30-45 døgn etter at det er erklært krise. Først når denne perioden er over og distriktets egne midler er brukt opp eller «ikke er tilstrekkelige for gjennomføring av nødvendige tiltak», kan det søkes om ekstraordinært tilskudd. Arbeidsgruppen vurderer at forslaget vil gi distriktene bedre insentiv til selv å finne løsninger og håndtere en beitekrise.

Forslaget innebærer at kravet til avsetning på distriktenes egne beredskapsfond må økes betydelig. Arbeidsgruppen vurderer at dette kan skje ved at distriktene pålegges å avsette en minimumsandel av totalt tilskudd til reinbeitedistrikter og reinlag, i stedet for en minimumssats på 20 000 kroner for alle distrikter uavhengig av distriktets størrelse, slik det er i dag. I tillegg er det viktig at distriktene utover krav i tilskuddsforskriften avsetter midler til eget beredskapsfond.

Arbeidsgruppen viser til at det er en utfordring at minimumssatsen er satt så lavt, fordi det innebærer at distrikter som velger å kun sette av minimumssatsen, har lite midler på eget fond og dermed kommer raskere i posisjon til å motta midler fra beredskapsfondet på RUF. De som setter av lite midler selv vil dermed både ha forholdsvis mer midler til drift og andre tiltak de ønsker å prioritere, og motta forholdsvis mer midler tidligere enn andre distrikter fra beredskapsfondet på RUF. Dette innebærer at det ikke er noe insentiv i systemet for at distriktene skal ønske å bygge opp sitt eget beredskapsfond. Dersom det stilles krav om at distriktene skal håndtere en beitekrise i første fase, vil de ha insentiv til å bygge opp fondet. Samtidig vil forslaget innebære større grad av likebehandling av distriktene når det gjelder mulighet til å benytte seg av beredskapsfondet på RUF.

Beregning av avsetning

For å beregne distriktets behov for avsetning til beredskap og om distriktets eget beredskapsfond er tilstrekkelig for å håndtere en beitekrise i 30-45 døgn, foreslår arbeidsgruppen at det tas utgangspunkt i det fastsatte øvre reintallet i distriktet, og en sats per rein per døgn.⁵⁴ Dette gir forutsigbarhet for distriktene når det gjelder hvor mye de må sette av til beredskapsfondet hvert enkelt år. For ekstraordinært tilskudd til beredskap er gjeldende sats 4,50 kroner per rein per døgn. Denne satsen er beregnet med utgangspunkt i at den skal dekke tilnærmet fullføring av reinen under en beitekrise, når midlene på distriktets eget beredskapsfond er brukt opp.

Arbeidsgruppen har her valgt å ta utgangspunkt i en sats på 3,00 kroner per rein per døgn. Bakgrunnen for dette er at en lavere sats balanserer hensynet til behov for føring av flokken i en tidlig fase av en beitekrise, samtidig som dette gir næringen insentiv til å utnytte eventuelle tilgjengelige beiter. Hvor stor satsen til slutt skal være, vil være en forhandlingssak for avtalepartene.

En sats på 3,00 kroner per rein innebærer at et distrikt som har et fastsatt øvre reintall på 2 500 dyr, må ha en avsetning på beredskapsfondet på henholdsvis 225 000 kroner for at distriktet skal kunne håndtere en beitekrise i 30 døgn og 337 500 kroner for at distriktet skal kunne håndtere en beitekrise i 45 døgn.

I henhold til Ressursregnskap for reindriftsnæringen er det fastsatte øvre reintallet i Norge om lag 222 000 dyr.⁵⁵ For å sette *alle distrikter og reinlag* i stand til å håndtere en beitekrise for dette reintallet i 30 døgn, kreves det at de har til sammen 20,0 mill. kroner på sine beredskapsfond. For å kunne håndtere en beitekrise i 45 døgn, kreves det at de har til sammen 30,0 mill. kroner på sine beredskapsfond. Avsetningene er beregnet med utgangspunkt i fastsatt øvre reintall og nevnte sats på 3,00 kroner per rein per døgn.

Etter gjeldende forskrift om tilskudd til reinbeitedistrikter og reinlag, gis tilskudd til beredskapsfond med 150 prosent av egen avsetning begrenset oppad til 25 prosent av totalt tilskudd (etter § 2-2). Dette betyr at distriktene og reinlagene må sette av henholdsvis *8,0 mill. kroner* i egen avsetning til beredskap for å kunne håndtere en beitekrise i 30 døgn, og *12,0 mill. kroner* i egen avsetning for å kunne håndtere en beitekrise i 45 døgn. Til sammenligning satte distriktene og reinlagene av *2,0 mill. kroner* i egen avsetning til beredskap i 2023, og hittil i 2024 har de satt av *2,6 mill. kroner* i egen avsetning.

Tabell 5.1. *Krav til avsetning på distriktenes og reinlagenes beredskapsfond for å håndtere en beitekrise i 30-45 døgn.*

Avsetning til beredskap 222 000 rein, 3,00 kroner per rein per døgn	Mill. kroner	
	30 døgn	45 døgn
Egen avsetning	7 992 000	11 988 000
Tilskudd (150 prosent av egen avsetning)	11 988 000	17 982 000
Total avsetning	19 980 000	29 970 000

Dersom distriktenes og reinlagenes beredskapsfond skal dekke en beitekrise i 30-45 døgn og midlene på beredskapsfondene skal dekkes utelukkende av midler fra reindriftsavtalen, må minimumsavsetningen og prosentsatsen økes betydelig. Tabell 5.2 viser eksempler på hvor stor minimumsavsetningen og prosentsatsen må være dersom reindriftsavtalen skal dekke hele behovet for midler.

⁵⁴ For det ekstraordinære tilskuddet til beredskap mener arbeidsgruppen at det fortsatt er innmeldt reintall begrenset oppad til fastsatt øvre reintall som skal gjelde.

⁵⁵ For reinlagene er det ikke fastsatt øvre reintall, så tallet her inkluderer innmeldt reintall for dem.

Med utgangspunkt i tall for 2024,⁵⁶ kan en mulighet for å komme opp i en total avsetning på om lag 20,0 mill. kroner for at alle distrikter og reinlag skal kunne håndtere en beitekrise i 30 døgn, være å øke kravet til egen avsetning fra 20 000 kroner til 25 prosent av totalt tilskudd og øke prosentsatsen for tilskudd til beredskap fra 150 til 200 prosent av egen avsetning.

Tabell 5.2. Krav til avsetning på distriktenes og reinlagenes beredskapsfond for å håndtere en beitekrise i 30 døgn.

År	Fast tilskudd	Variabelt tilskudd	Tilskudd til Trollheimen	Tilskudd til beredskap	Totalt tilskudd	Totalt tilskudd ekskl. tilskudd til beredskap	Egen avsetning til beredskap 25 prosent av totalt tilskudd ekskl. tilskudd til beredskap	Tilskudd til beredskap 200 prosent av egen avsetning	Total avsetning til beredskap
2024*	15 810 000	10 017 000	575 000	3 909 550	30 311 550	26 402 000	6 600 500	13 201 000	19 801 500
2023	12 236 500	8 077 500	575 000	2 930 001	23 819 001	20 889 000	5 222 250	10 444 500	15 666 750
2022	10 055 000	11 081 375	575 000	3 202 530	24 913 905	21 711 375	5 427 844	10 855 688	16 283 531
2021	7 568 000	10 644 500	575 000	2 796 900	21 584 400	18 787 500	4 696 875	9 393 750	14 090 625
2020	7 854 000	5 558 687	575 000	2 407 718	16 395 405	13 987 687	3 496 922	6 993 844	10 490 765

*Per 18.11.

Med utgangspunkt i tall for 2024,⁵⁷ kan en mulighet for å komme opp i en total avsetning på 30,0 mill. kroner for at alle distrikter og reinlag skal kunne håndtere en beitekrise i 45 døgn, være å øke kravet til egen avsetning fra 20 000 kroner til 35 prosent av totalt tilskudd og øke prosentsatsen for tilskudd til beredskap fra 150 til 225 prosent av egen avsetning.

Tabell 5.3. Krav til avsetning på distriktenes og reinlagenes egne beredskapsfond for å håndtere en beitekrise i 45 døgn.

År	Fast tilskudd	Variabelt tilskudd	Tilskudd til Trollheimen	Tilskudd til beredskap	Totalt tilskudd	Totalt tilskudd ekskl. tilskudd til beredskap	Egen avsetning til beredskap 35 prosent av totalt tilskudd ekskl. tilskudd til beredskap	Tilskudd til beredskap 225 prosent av egen avsetning	Total avsetning til beredskap
2024*	15 810 000	10 017 000	575 000	3 909 550	30 311 550	26 402 000	9 240 700	20 791 575	30 032 275
2023	12 236 500	8 077 500	575 000	2 930 001	23 819 001	20 889 000	7 311 150	16 450 088	23 761 238
2022	10 055 000	11 081 375	575 000	3 202 530	24 913 905	21 711 375	7 598 981	17 097 708	24 696 689
2021	7 568 000	10 644 500	575 000	2 796 900	21 584 400	18 787 500	6 575 625	14 795 156	21 370 781
2020	7 854 000	5 558 687	575 000	2 407 718	16 395 405	13 987 687	4 895 690	11 015 304	15 910 994

*Per 18.11.

Arbeidsgruppen påpeker her at det stor variasjon både mellom og innenfor reinbeiteområdene når det gjelder om distriktene og reinlagene har beitekriser eller ikke, og når det gjelder hyppigheten av beitekriser. Dette innebærer at det i utgangspunktet ikke vil være behov for å sette av midler i denne størrelsesorden hvert år for å sette distriktene og reinlagene i stand til å håndtere beitekriser i 30-45 døgn.

Arbeidsgruppen foreslår derfor at det skal være en minimumsgrense for hvor mye midler hvert distrikt og hvert reinlag skal ha på sitt beredskapsfond; midler til å dekke en beitekrise i 30-45 døgn. Videre foreslår arbeidsgruppen at det ikke skal stilles krav om å avsette ytterligere midler på eget beredskapsfond dersom midlene på fondet er tilstrekkelig til å håndtere en beitekrise i 90 døgn. Dette betyr at et distrikt som over tid ikke har benyttet seg av eget beredskapsfond, vil få et større handlingsrom for bruk av distriktets midler, når det ikke lengre stilles krav til egen avsetning på fondet. Dersom et distrikt likevel ser behov for en større avsetning, bør det fortsatt ha mulighet til det.

⁵⁶ Tall for 2024 per 25. november.

⁵⁷ Tall for 2024 per 25. november.

Arbeidsgruppen påpeker også at det er behov for at distriktene og reinlagene bidrar med egen finansiering av sine beredskapsfond utover midlene fra reindriftsavtalen. Dette kan for eksempel være gjennom bidrag til fondet fra den enkelte siidaandel.

5.2.1.2 Beredskapsplaner

Arbeidsgruppen mener at distriktenes beredskapsplaner er viktige verktøy for å håndtere beitekriser, og registrerer at det er få distrikter som har beredskapsplaner per i dag. Arbeidsgruppen anbefaler derfor at det stilles krav om at distriktet/reinlaget har egen beredskapsplan for at det skal å få innvilget tilskudd til reinbeitedistrikter og reinlag.

I denne sammenheng peker arbeidsgruppen på at malen for beredskapsplaner må gjennomgås og oppdateres (se vedlegg 7.9). I dette arbeidet er det viktig at malen gir distriktene nødvendig fleksibilitet og mulighet til å tilpasse sine planer til lokale utfordringer. Det er også viktig at en beredskapsplan tar høyde for andre typer alvorlige hendelser i reindriften, for eksempel omfattende ulykker som kan resultere i store tap av dyr.

Arbeidsgruppen viser til at det er hensiktsmessig at distriktene har tydelige rutiner for bestilling av fôr i beredskapsplanene sine, både med tanke på hvem som skal bestille og praktiske forhold rundt oppgjør for fôret og levering, samt håndtering og distribusjon av dette internt i distriktet. Det er også viktig at distriktene har gode planer for håndtering av fôremballasje, slik som kraftfôrsekker og rundballeplast, slik at dette ikke blir liggende igjen i naturen ved endt beitekrise.

En beredskapsplan bør beskrive hvordan distriktets midler på beredskapsfondet skal fordeles ved en beitekrise. I distrikter med flere siidaer erfarer arbeidsgruppen at det i enkelte tilfeller har vært utfordringer med hvordan midlene skal fordeles internt når det er erklært beitekrise i en siida, men ikke i andre siidaer i samme distrikt. Dette er forhold som bør i en beredskapsplan, før en eventuell beitekrise inntreffer.

Arbeidsgruppen påpeker at det er hensiktsmessig å benytte arealbrukskart i forbindelse med beredskapsplaner. Dette kan være nyttig for å beskrive beiteområder som er aktuelle å bruke ved ulike typer beitekrise, beitetider, lokalisering av fôringsplasser, angivelse av helikopterlandingsplasser, mulige fôrdeponi og kjøreruter som kan være egnet ved distribusjon av fôr til fôringsplasser i beiteområdet. Arbeidsgruppen anbefaler at avtalepartene ser nærmere på hvordan reindriften arealbrukskart kan benyttes til dette.

Arbeidsgruppen viser ellers til omtalen av beredskapsplaner og mal for beredskapsplaner i rapporten Klimatilpasning i reindriften, og støtter opp om forslagene som er presentert der.⁵⁸ I tillegg peker arbeidsgruppen på forslaget om oppdaterte maler og veiledning under i kapittel 5.2.2.6.

5.2.1.3 Effektiv oppfølging av brudd på bruksregler

Arbeidsgruppen mener det er viktig at brudd på rammene som reindriftsloven og bruksreglene gir, følges opp av forvaltningen. Reindrift i strid med reintallsbestemmelser, beitetider og beitebruksregler er eksempler på brudd som direkte påvirker næringens forutsetninger for å håndtere beitekriser. Et reintall over det fastsatte øvre reintallet påvirker ressursgrunnlaget negativt i form av dårligere beiter. På samme måte påvirker brudd på beitetider og beiting i strid med beitebruksregler ressursgrunnlaget. Arbeidsgruppen viser til at slike brudd ofte rammer og påvirker andre siidaers drift negativt. Arbeidsgruppen anbefaler at forvaltningen har særlig høy oppmerksomhet på slike forhold, og følger opp med nødvendige sanksjoner.

⁵⁸ Arbeidsgruppe, rapport 12. desember 2023, Klimatilpasning i reindriften, side 92-93.

5.2.1.4 *Distriktene som kontaktledd for næringen*

Dagens beredskapssystem er ressurskrevende for forvaltningen, men også for næringen. Dette gjelder særlig for de største distriktene. For forvaltningen er det enklere om meldinger om beitekrise, tilskuddssøknader og rapportering kommer fra distriktet og at tilskuddsutbetalinger går til distriktet. For de største distriktene vil det kunne være enklere om siidaene og siidaandelene kan gjøre dette selv, uten å gå veien om distriktet.

Arbeidsgruppen anser at dagens system hvor distriktet melder om beitekrise og søker om tilskudd og hvor distriktet er tilskuddsmottaker har fungert vesentlig bedre under beitekrisen 2024 enn under tidligere beitekriser, også når det gjelder de største distriktene. Arbeidsgruppen foreslår derfor at distriktene fortsatt skal være kontaktleddet mellom næring og forvaltning. En slik løsning støtter også opp om hensynet til økt selvstyre i reindriften og øvrige forslag fra arbeidsgruppen.

5.2.1.5 *Tidligere slakting og styrking av næringens infrastruktur*

Som tiltak for å spare marginale beiter og redusere tap av dyr i forbindelse med låste beitekriser, anbefaler arbeidsgruppen at næringen i den grad det er mulig, prioriterer slakting av dyr før innflytting til høst- og vinterbeitene. Gruppen peker på at slakte- og produksjonskrav kan være nyttige verktøy for å sikre at alle i distriktet tilpasser flokken med sikte på å oppnå et best mulig utgangspunkt for håndtering av beitekriser. Fordelene med tidligslakt kan være bedre slaktevekter og høyere kvalitet på kjøttet, bedre oppgjør fra slakteri, lettere håndtering av flokken på vinterbeitene og større fleksibilitet ved utfordrende beiter. I tillegg kan økt uttak av dyr som er utsatt for å bli tatt av rovvilt, minske tapene til rovvilt på vinterbeitene.

Arbeidsgruppen fremhever at slakte- og produksjonskrav, for å fungere best mulig, må ha en viss fleksibilitet, og at uttak av dyr bør vurderes endelig samme høst som det skal slaktes. For eksempel kan rovvilttap og klimatiske forhold på sommerbeitene påvirke muligheten for uttak av dyr til slakt.

For at det skal være mulig å gjennomføre tidligere slakting i større skala, vil det i enkelte distrikter være behov for å styrke infrastrukturen i form av oppgradering av eksisterende og bygging av nye gjerder og anlegg.

5.2.1.6 *Senere innflytting på høst- og vinterbeitene*

Klimaendringene innebærer lengre barmarksesong og lengre vekstsesong. Arbeidsgruppen peker på at en senere innflytting på høst- og vinterbeitene i de fleste tilfellene vil spare distriktenes minimumsbeite og derigjennom legge bedre til rette for å hindre beitekriser. Gruppen påpeker viktigheten av at tiltaket må sees i sammenheng med forslag om tidligere slakteuttak og oppfølging av brudd på bruksreglene.

5.2.1.7 *Egen avsetning til helikoptertransport av fôr for distrikter som har behov for det*

Arbeidsgruppen peker på at helikoptertransport av fôr er svært kostnadskrevende, og vurderer at så lenge dette skal dekkes av den samme avsetningen som de ekstraordinære tilskuddene til beredskap, vil det ikke være midler til å dekke helikoptertransport av fôr. Dersom avtalepartene ønsker at det skal finnes midler til helikoptertransport av fôr, foreslår derfor gruppen at de setter av en egen avsetning til dette på RUF.

Videre foreslår arbeidsgruppen at distrikter som har lang transportvei eller utfordrende transportterreng, og som selv vurderer at de kan ha behov for helikoptertransport av fôr i forbindelse med en beitekrise, gis mulighet til å sette av midler til dette gjennom en egen

avsetning til helikoptertransport i distriktets beredskapsfond. Gruppen foreslår at dette kan gjøres etter samme modell som den øvrige avsetningen til beredskap over tilskudd til reinbeitedistrikter og reinlag.

Dersom avtalepartene ønsker å sette av en egen avsetning til helikoptertransport av fôr på RUF, foreslår arbeidsgruppen at distrikter som har satt av og brukt opp midler til helikoptertransport av fôr på eget beredskapsfond, gis mulighet til å søke om ekstraordinært tilskudd til helikoptertransport av fôr fra avsetningen på RUF. Det må da etableres en egen ordning for ekstraordinært tilskudd til helikoptertransport av fôr under forskrift om tilskudd til reinbeitedistrikter og reinlag.

5.2.1.8 Involvering av rådgivningstjenestene for reindriften og fôrprodusenter i beredskapssystemet

Arbeidsgruppen foreslår at både HMS-tjenesten, Reinhelsetjenesten, en eventuell ny rådgivningstjeneste for reindriften som utredes høsten 2024 og fôrprodusentene, i større grad involveres i beredskapsarbeidet.

Tjenestene sitter på særskilt kunnskap og kompetanse innenfor sine fagfelt, og har en sentral rolle når det gjelder rådgivning og bistand til næringen. Arbeidsgruppen vurderer derfor at de kan gi viktige bidrag i beredskapshåndteringen.

Arbeidsgruppen anser at det viktigste her vil være å styrke dialog og involvering mellom tjenestene, næringen og forvaltningen utenom beitekriser. Da vil det bli enklere for de involverte å kontakte hverandre ved behov i forbindelse med kriser.

Arbeidsgruppen mener også at det vil være viktig at rådgivningstjenestene, sammen med fôrprodusentene, fortsatt blir invitert og deltar i felles årlige møter for beredskapsutvalgene og i reindriftskonferanser i regi av statsforvalteren. At beredskapen i reindriften fortsatt tas inn som fast punkt i reindriftskonferansene, vil også være et positivt bidrag her. Utover dette oppfordrer arbeidsgruppen partene til å kontakte, involvere og invitere hverandre på alle arenaer der dette er naturlig.

Reinhelsetjenesten

Formålet med Reinhelsetjenesten er å styrke kunnskapen om god dyrehelse og dyrevelferd i reindriften og blant veterinærer. Reinhelsetjenesten skal også bidra til et bedre kunnskapsgrunnlag og gi utgangspunkt for et system for analyse og overvåking av sykdommer hos rein. I forhold til beredskapsarbeidet, anser arbeidsgruppen at helsetjenesten har verdifull kompetanse om forholdet mellom dyrehelse og fôring, og om utvelgelse og etablering av fôringsplasser. Dette er kunnskaper som kan være nyttige for beredskapsutvalgene å ha med seg under befaringer og i møter, enten ved at Reinhelsetjenesten deltar, eller ved at beredskapsutvalgene kontakter Reinhelsetjenesten for råd og veiledning før eller etter befaringer og møter. Det sentrale her er at det bør være en «åpen linje» mellom beredskapsutvalgene og Reinhelsetjenesten slik at de kan kontakte hverandre ved behov.

HMS-tjenesten

Formålet med HMS-tjenesten er å styrke HMS-arbeidet i reindriften, og derigjennom forebygge skader og ulykker. Slik arbeidsgruppen var inne på i kapittel 4.2, er de mulige konsekvensene av at perioder med beitekriser forekommer oftere, at fleksibiliteten i reindriften reduseres samtidig som behovet for fleksibilitet øker, at det er behov for endringer i beite- og flyttemønstre, at det er økt behov for fôring, at det er økt arbeidsbelastning og større fare for ulykker, at tapene til rovvilt

øker – og generelt: at det er økt uforutsigbarhet. Alt dette er forhold som påvirker helse, miljø og sikkerhet i næringen.

I tillegg innebærer håndteringen av beitekriser over tid en betydelig psykisk belastning for reineierne. Det handler om bekymring for dyrevelferd, økonomi, risikofylt transport av fôr, lange og krevende arbeidsdager og fravær fra familien i lange perioder. Arbeidsgruppen vurderer derfor at det er viktig at HMS-tjenesten involveres mer i beredskapsarbeidet enn tidligere, og at HMS-tjenesten både prioriterer tiltak som reduserer faren for ulykker i reindriften ved håndtering av beitekriser, og har økt oppmerksomhet på den psykiske belastningen det er å stå i en beitekrise over tid.

Eventuell ny rådgivningstjeneste

Arbeidsgruppen ser for seg at en eventuell ny rådgivningstjeneste som utredes høsten 2024, kan gi distriktene viktige bidrag i den fremtidige beredskapshåndteringen, for eksempel ved utarbeidelse av beredskapsplaner og klimatilpasning i driften. Rapporten Klimatilpasning i reindriften peker på behov for en risiko- og sårbarhetsanalyse for distriktet. En slik analyse kan danne grunnlag for innarbeidelse av en klimatilpasningsplan/beredskapsplan i bruksreglene. I analysen bør risikoelementer som flyttleier, årstidsbeiter, gjerder og anlegg vurderes. Arbeidsgruppen anser at en slik analyse kan utarbeides med bistand fra en eventuell ny rådgivningstjeneste.

Videre vurderer arbeidsgruppen at en eventuell ny rådgivningstjeneste kan være aktuell i forbindelse med opprettelse av en avløserordning for næringen. Ved beitekriser vil det være et stort behov for tilgang på kvalifisert arbeidskraft. En avløser har ikke nødvendigvis forutsetninger for å delta i alle operasjonene som kreves i en beitekrise. For eksempel innebærer uttransportering av fôr betydelig innsikt om forholdene langs kjøretraséen og om håndtering av snøscooter med tung last. En avløser kan imidlertid benyttes for å avlaste andre oppgaver, som gjeting av flokken og utdeling av fôr på fôringsplassen.

Fôrprodusenter

Fôrprodusentene har behov for løpende informasjon om beitekriser og krisenes utvikling for å kunne tilpasse tilbudet til etterspørselen, og næringen har normalt behov for hurtig tilgang til fôr når de henvender seg til produsentene. Det er ønskelig fra produsentenes side at ingen «hamstrer» fôr, men bestiller etter forventet behov for den nærmeste tiden. Da vil det normalt være fôr nok til alle, og produsentene slipper å ende opp med større mengder på lager ved sesongslutt. Store fôrmengder på lager påvirker prisene på fôr i neste omgang, så det er også i næringens egen interesse at bestillinger er i samsvar med behovet.

Næringen ønsker seg mindre fôrsekker enn dagens sekker som rommer 800 kg. Sekker på 800 kg innebærer stor slitasje på utstyret som benyttes for å frakte det ut. I tillegg er store sekker en utfordring for sikkerheten til utøverne. Avhengig av terreng og føre, innebærer store sekker større risiko for å kjøre seg fast, og å velte med scooter og slede.

Arbeidsgruppen peker på at sekker som rommer 400 kg utgjør en mindre sikkerhetsrisiko, vil være lettere å håndtere og fører til mindre slitasje på utstyr. Sekken i seg selv gjør det lettere å håndtere fôret enn om fôret fraktes løst i en egen slede. Blant annet er det lettere å flytte fôret ved behov, for eksempel dersom man kjører seg fast. Arbeidsgruppen har vært i dialog med fôrprodusenter, og det er mulig å produsere fôr i mindre sekker, for eksempel 400 kg, men dette vil påvirke prisen på fôret. På grunn av den store sikkerhetsrisikoen ved transport av fôr i 800 kg

sekker, anbefaler arbeidsgruppen likevel at fôrproduzentene åpner for testing av mindre fôrsekker i samråd med næringen.

Næringen ønsker også at det skal være mulig å hente ut fôr fra leveringssteder i Kautokeino og Karasjok, siden det erfaringsmessig er størst behov her. Arbeidsgruppen anbefaler at fôrproduzentene og næringen ser på mulige løsninger for å få dette til. I den forbindelse er det viktig å få undersøkt nærmere mulig kvalitetsforringelse av fôret ved lagring.

For å oppnå løsninger som er best mulig for alle, er det avgjørende at det er kommunikasjon mellom partene.

5.2.1.9 Sammensetning av beredskapsutvalgene

Arbeidsgruppen har vurdert om sammensetningen av beredskapsutvalgene er hensiktsmessig. Mattilsynet er medlem av beredskapsutvalgene, og skal i den sammenheng delta på befaringer, men beredskapsutvalgene erfarer at Mattilsynet i svært få tilfeller har anledning til å være med. Arbeidsgruppen anser at det ikke er nødvendig at Mattilsynet deltar på befaringene, så lenge det er etablert gode rutiner for beskrivelse av beiteforholdene og kondisjonen til reinsdyrene i en befaringsrapport. Arbeidsgruppen viser til forslaget om felles metodikk og standardisering i kapittel 5.2.2.2.

I denne sammenheng har arbeidsgruppen vurdert om Reinhelsetjenesten skal ha en rolle i beredskapsutvalgene, men har kommet frem til at det ikke er naturlig at Reinhelsetjenesten skal være fast medlem av beredskapsutvalgene. Det er likevel viktig at Reinhelsetjenesten orienteres om situasjonen under beitekriser. Dersom Reinhelsetjenesten eventuelt skal delta under befaringer, avklares dette mellom beredskapsutvalget og Reinhelsetjenesten.

5.2.2 Forslag til justeringer i eksisterende beredskapssystem

I sammenheng med arbeidsgruppens forslag om at næringen selv skal håndtere en beitekrise i den innledende fasen før det åpnes for bruk av eksisterende beredskapssystem, og behov for å gjøre forvaltningen av eksisterende beredskapssystem enklere, er det nødvendig å gjøre enkelte endringer i det eksisterende beredskapssystemet.

Underveis i arbeidsgruppemøtene og i de felles årlige møtene for beredskapsutvalgene er det foreslått ulike justeringer i dagens system som kan bidra til en mer effektiv og målrettet bruk av ressurser og som gir minst mulig utilsiktede virkninger. I avsnittene som følger går arbeidsgruppen gjennom disse forslagene.

5.2.2.1 Definisjonen av beitekrise og praktiseringen av den

Arbeidsgruppen vurderer at definisjonen av beitekrise er dekkende for de utfordringer reindriften møter når det gjelder hendelser som kan føre til en beitekrise. Likevel registrerer arbeidsgruppen at definisjonen ikke dekker behovet i Trøndelagsområdene slik den har blitt praktisert. En krise og håndteringen av den, er ikke nødvendigvis den samme i de områdene som ligger under Statsforvalteren i Trøndelags forvaltningsområde, som i Nordland, Troms og Finnmark.

Definisjonen slik den er i dag utelukker ikke muligheten for å erklære beitekrise dersom det beiteområdet reiner normalt oppholder seg på i en gitt periode er låst på grunn av klimatiske forhold, slik at det er behov for flytting til alternative beiteområder. I definisjonen av beitekrise står det at «ved en krise er en vesentlig andel av siidaens beiteareal utilgjengelig eller påvirket av andre klimatiske forhold som truer reinens velferd». Dersom det går frem av distriktets bruksregler hvor de ulike siidaene skal oppholde seg når, og en vesentlig andel av siidaens beiteareal er utilgjengelig eller påvirket av andre klimatiske forhold som truer reinens velferd

innenfor dette beitearealet på det tidspunktet siidaen skal oppholde seg der, så kan det være beitekrise. Midler fra distriktets beredskapsfond kan da blant annet brukes til flytting av rein til alternative beiteområder. Arbeidsgruppen påpeker at det ikke er behovet for føring som i seg selv definerer og utløser en beitekrise.

Arbeidsgruppen bemerker at alle former for manglende tilgang til beite kan oppleves som en beitekrise for de det gjelder, også de krisene som er forårsaket av andre forhold enn klimatiske. Det kan for eksempel være at det tidligere i beitesesongen har vært andre flokker som har beitet i området og tråkket ned beitene, slik at de er utilgjengelige senere i sesongen. Den samme utfordringen gjelder også når beitegrunnet i området i utgangspunktet er svekket og ikke er tilstrekkelig for det antallet rein som beiter der. I beredskapsarbeidet og for alle parter som er involvert i det, er det sentralt å skille mellom hva som oppleves som beitekrise og hva som *er beitekrise etter gjeldende definisjon*. Det er bare de krisene som er erklært som beitekriser etter gjeldende definisjon som gir grunnlag for bruk av beredskapsfondet og ekstraordinært tilskudd til beredskap.

Utover dette bemerker arbeidsgruppen at beitekrise etter gjeldende definisjon er «en hendelse som avviker fra det normale og skiller seg markant fra den normale driftsvariasjonen som er mellom år». Hendelser som gjentar seg årlig eller omtrent årlig, fraviker ikke fra det normale og skiller ikke vesentlig fra den normale driftsvariasjonen som er mellom år. Arbeidsgruppen kommer tilbake til dette i kapittel 5.3.

5.2.2.2 Felles metodikk for å standardisere innsamlet informasjon

Arbeidsgruppen anbefaler at det utarbeides en felles metodikk for å standardisere informasjonen som ligger til grunn for beslutning om det foreligger en beitekrise eller ikke. For eksempel kan det være en felles rutine for registrering av data under befaringer, som kan kombinere manuelt registrerte opplysninger, erfaringsbasert kunnskap, bilder og eventuelt videodokumentasjon med GPS-punkter og meteorologiske data for det aktuelle området. Det er også viktig at beredskapsutvalget befarrer reinflokken der den befinner seg, og dokumenterer dette.

En slik metodikk bør inneha et karaktersystem som angir status for de ulike punktene som skal vurderes. Dersom befaringen viser at det er en høy samlet sum, foreslår arbeidsgruppen at medlemmene av beredskapsutvalget som deltar på befaringen skal kunne erklære beitekrise i tilknytning til befaringen, istedenfor å måtte innkalle og gjennomføre et eget møte for dette. Forslaget vil være ressurs sparende for beredskapsutvalgene og statsforvalteren, samtidig som det vil være forenklet for næringen. Det bør imidlertid kreves at det deltar minst to medlemmer fra kriseberedskapsutvalget på befaringen for å kunne erklære en beitekrise i forbindelse med befaringen.

Statsforvalteren i Troms og Finnmark har utarbeidet en metodikk for vurdering av beitetilgjengelighet og en mal for befaringsrapport. Dette kan være et godt utgangspunkt for å standardisere beskrivelse av funn og vurderinger av forholdene under befaringene.

Arbeidsgruppen anbefaler at det utvikles en felles digital registreringsløsning («app») som kan benyttes for registrering av forhold under befaringer. Dette kan forenkle gjennomføringen av befaringer og redusere ressursbruken i ettertid, ved at en slik løsning for eksempel kan gi mulighet til å få ut en endelig befaringsrapport umiddelbart etter endt befarings. En felles «app» kan øke forvaltbarheten og kontrollen, og redusere ressursbruken knyttet til befaringer og evaluering av befaringsresultater for beredskapsutvalgene. Det er viktig at det kan gjennomføres registreringer uten tilgang til internett, og at samtlige medlemmer i utvalget har tilgang og kan bruke appen.

Arbeidsgruppen peker også på at det kan være hensiktsmessig å vurdere om det skal utarbeides en modell som kan brukes for å fastslå om det er beitekrise, eller for å beskrive utviklingen i beiteområdene på bakgrunn av meteorologiske data, slik det er foreslått i rapporten Klimatilpasning i reindriften. Her går det frem at «det er behov for forskning på hva som fører til låste beiter og om det er mulig å gjøre en objektiv vurdering av om beitene er låst på bakgrunn av meteorologiske data.»⁵⁹ En definisjon basert på objektive, meteorologiske data kan gjøre det enklere for beredskapsutvalgene å vurdere situasjonen, og kan også bidra til at både næringen og forvaltningen kan forberede seg tidligere på at det kan oppstå beitekrise.

5.2.2.3 Befaring ut til flokken

Arbeidsgruppen er kjent med at beredskapsutvalgene i enkelte tilfeller under befaringer, ikke har fått mulighet til å dra ut til flokken for å vurdere flokkens helsetilstand og tilstanden på beitene hvor flokken er. I disse tilfellene har reineierne argumentert med at reinen trenger ro og minst mulig stress under beitekrisen.

For at beredskapsutvalgene skal kunne gjennomføre gitt oppdrag, påpeker arbeidsgruppen viktigheten av at utvalgene på befaringer får komme ut til flokken. Det er blant annet ved å observere reinen beredskapsutvalgene kan gjøre de nødvendige vurderingene av helsetilstanden og førtilgangen til reinen.

5.2.2.4 Tidlige befaringer og behov for bruk av helikopter i forbindelse med befaringer

Arbeidsgruppen vurderer at befaringer ikke nødvendigvis kun skal gjennomføres når det er meldt om vanskelige beiteforhold. Befaringer i forkant av perioder man vet kan være utfordrende, kan avlaste arbeidet til forvaltningen og beredskapsutvalgene når meldingene om beitekrise først kommer. Det vil da sannsynligvis ikke være behov for å gjennomføre befaringer i samme omfang. Ved å få en status på beitene i forkant av krisen og følge med på værutviklingen, vil det være mulig å vurdere hvordan forholdene utvikler seg uten å dra ut på befaring.

I henhold til gjeldende mandat, er beredskapsutvalgenes operative rolle å gjennomføre nødvendige befaringer og ha løpende oversikt over beitesituasjon og dyrehelse i reinbeiteområdet. For at dette i større grad enn tidligere skal være mulig, og for at beredskapsutvalgene skal ha best mulig grunnlag for sine vurderinger, foreslår arbeidsgruppen at avsetningen til møter og befaringer for beredskapsutvalgene økes for å dekke mulighet for helikopterbefaringer.

Helikopterbefaringer er særlig aktuelt for vinterbeiteområdene, før innflytting og eventuelt en gang i løpet av vinteren. Det kan også være hensiktsmessig å befare vårbeitene før innflytting dit – i de tilfellene beredskapsutvalgene vurderer at det er behov for det. Dette kan forenkle og redusere ressursbruken for statsforvalteren og beredskapsutvalgene sammenlignet med gjennomføring av ordinære befaringer med snøscooter. Samtidig vil dette gi god oversikt over beiteområdene. Selv om helikopterbefaringer er kostbare, er de også effektive. Beredskapsutvalgene kan nå over store områder på bare noen timer, mens det vil ta dager og uker å befare de samme områdene med andre transportmidler.

Arbeidsgruppen foreslår videre at slike helikopterbefaringer, inntil tre per vintersesong, avtales mellom statsforvalteren, Landbruksdirektoratet og helikopterselskapet, uten å gå veien om avtalepartene. Dette forutsetter en kost-/nyttevurdering før eventuell gjennomføring av befaring. Bakgrunnen for forslaget er å redusere ressursbruken for alle parter. I år hvor det ikke er behov for å gjennomføre slike befaringer, vil midlene bli overført til påfølgende år.

⁵⁹ Arbeidsgruppe, rapport 12. desember 2023, Klimatilpasning i reindriften, side 93.

5.2.2.5 Endringer i regelverket

Krav til avsetning og tilskudd til beredskapsfond

Gjeldende forskrift må endres slik at denne samsvarer med kravet om at fondet skal være tilstrekkelig for å håndtere en beitekrise i minimum 30-45 døgn. Samtidig må forskriften endres slik at det ikke stilles krav om ytterligere avsetning av midler dersom fondet er tilstrekkelig for å håndtere en beitekrise i 90 døgn.

Vilkår for ekstraordinært tilskudd

I samsvar med forslaget om at midler på distriktenes eget beredskapsfond skal håndtere en beitekrise i 30-45 døgn, må vilkårene for når ekstraordinært tilskudd til beredskap kan gis, endres i forskriften.

Krav til hvordan innmelding av vanskelige beiteforhold og anmodning om befaring skal skje

Gjeldende forskrift stiller ikke krav om hvordan innmelding av vanskelige beiteforhold og anmodning om befaring skal skje. Landbruksdirektoratet har imidlertid utarbeidet et skjema for å forenkle innmeldingen og sikre at nødvendige opplysninger er med (se vedlegg 7.4). Per i dag er det ikke krav om å benytte skjema for innmelding.

Arbeidsgruppen anbefaler at det bør formaliseres hvordan vanskelige beiteforhold og anmodning om befaring skal meldes inn, ved at det stilles krav i forskriften om at skjemaet skal benyttes. En muntlig innmelding kan benyttes for å fastsette dato for innmelding, men det bør stilles krav om at denne følges opp med innsending av utfylt skjema innen to døgn.

Rapporteringsperiode

Slik det er i dag, skal rapportering på bruk av distriktenes beredskapsfond følge *reindriftsåret*. Dette innebærer at rapportering for beitekriser som varer utover 31. mars, som er vanlig, skal fordeles mellom to reindriftsåre. Dette gjør det vanskelig å få oversikt og gjennomføre eventuelle kontrolltiltak. Arbeidsgruppen foreslår derfor at rapporteringsperioden endres fra reindriftsår til kalenderår.

Krav til rapportering

Det er distriktet som søker om og får utbetalt midler til eget beredskapsfond. Det er dermed også distriktet som skal rapportere på bruken av midlene på fondet. I distrikter med mange siidaer er det utfordrende å innhente dokumentasjon på bruk av midlene fra siidaene. Arbeidsgruppen foreslår at det spesifiseres i forskriften at distriktet skal rapportere på fordeling av midlene til distriktets siidaer. Deretter skal siidaene og siidaandelene som mottar midler fra distriktets beredskapsfond rapportere på bruken av midlene til distriktet.

Forlenge tilskuddsperioden for ekstraordinært tilskudd

Som tiltak for å redusere ressursbruken både for distriktene og forvaltningen (statsforvalteren og direktoratet), foreslår arbeidsgruppen at søknads- og tilskuddsperioden for ekstraordinært tilskudd til beredskap forlenges fra 15 til 30 døgn for perioden frem til 1. april. Dette kan halvere antallet søknader, vedtak og tilskuddsutbetalinger for denne perioden. Fra og med 1. april foreslår arbeidsgruppen at søknads- og tilskuddsperioden på 15 døgn beholdes. I vintermånedene endrer ikke beiteforholdene seg like hyppig dersom det først er erklært beitekrise. Fra 1. april til midten av mai vil beitekrisen normalt opphøre i takt med snøsmeltingen. Det er derfor hensiktsmessig å differensiere søknads- og tilskuddsperioden med utgangspunkt i om det gjelder en periode før eller etter 1. april.

Arbeidsgruppen ser at det kan innebære noe risiko å forlenge søknads- og tilskuddsperioden frem til 1. april fra 15 til 30 døgn. Årsaken til dette er at en beitekrise også i denne perioden kan opphøre før periodens slutt. Distriktet kan da ha mottatt midler utover behovet. Dette kan også gjøre prognosene for tilskuddsutbetaling noe mer usikre.

For å redusere risikoen for at de nevnte mulige ulempene skal inntreffe, kan det være et alternativ å innvilge og utbetale ekstraordinære tilskudd til beredskap etterskuddsvis, det vil si kun for perioder bakover i tid. Dette alternativet krever at næringen selv har midler til å forskuttere gjennomføring av nødvendige tiltak, slik som innkjøp av fôr, eller at leverandørene er villige til å gi lengre forfall. Arbeidsgruppen anser imidlertid at fordelene knyttet til redusert ressursbruk for distriktene og forvaltningen ved å forlenge perioden, er større enn disse mulige ulempene. Arbeidsgruppen foreslår derfor ikke andre endringer i ordningen enn å forlenge tilskuddsperioden før 1. april.

Klageadgang

Arbeidsgruppen vurderer at det er behov for å klargjøre forholdet mellom forvaltningslovens regler og beredskapsutvalgets beslutning om beitekrise og statsforvalterens vedtak om tilskudd. Det er utfordrende for statsforvalteren og Landbruksdirektoratet å ta stilling til om det foreligger beitekrise eller ikke. Direktoratet har heller ikke deltatt på befaringer og har ikke grunnlag for å vurdere beiteforholdene. Arbeidsgruppen anser at det er beredskapsutvalgene som har kunnskap og forutsetninger for å vurdere om det er beitekrise eller ikke. Det må derfor legges stor vekt på beredskapsutvalgets vurderinger og kompetanse. Det er derfor ikke klageadgang på beredskapsutvalgets erklæringer om beitekrise. Det er viktig at dette kommuniseres tydelig til reinbeitedistriktene.

Når det gjelder statsforvalterens vedtak om ekstraordinært tilskudd til beredskap, påpeker arbeidsgruppen at det er klageadgang på slike vedtak etter forvaltningslovens regler slik det går frem av forskrift om tilskudd til reinbeitedistrikter og reinlag § 1-8.

Krav til faktura eller fraktbrev fra transportør

Når det gjelder ordningen med ekstraordinært tilskudd til flytting av rein fra vinter- til sommerbeite, anser arbeidsgruppen at det bør stilles krav til transportør om at det skal gå frem av faktura eller tilhørende fraktbrev hvor mange rein som er transportert fra vinter- til sommerbeite. Dette vil gjøre tilskuddsordningen enklere å forvalte og kontrollere. Gruppen viser her til at både reineier og transportør må underskrive et slikt fraktbrev når rein transporteres til slakteri for slaktning, slik at det allerede finnes etablerte rutiner for dette. For øvrig anbefales ordningen videreført uten endringer.

Transitt av fôr via Finland

Både denne og tidligere arbeidsgrupper som har gjennomgått beredskapen i reindriften har tatt opp behovet for transitt av fôr via Finland. Bakgrunnen for dette er et ønske om kortere transportvei inn til de innerste vinterbeitene i Finnmark og derigjennom redusere ressursbruken og bedre ivareta HMS-hensyn i næringen.

Slik regelverket er og praktiseres per i dag, må fôret føres tilbake til Norge ved en *grenseovergang med tollsted*. Dette innebærer i praksis en dårligere løsning enn å transportere fôret kun innenfor norskegrensen, fordi grenseovergangene ligger langt fra de aktuelle vinterbeitene.

Når det gjelder *grensepassering uten tollsted*, følger det av vareførselsforskriften § 2-4-7 første ledd at «[t]ollmyndighetene kan etter søknad gi transportør generell tillatelse til vareførsel på vei hvor det ikke er norsk, svensk eller finsk tollsted. Det kan også gis generell tillatelse til vareførsel

utenom åpningstid på vei hvor det er tollsted». Bestemmelsen gjelder «vareførsel på vei», mens det som er aktuelt her er vareførsel på vei i Finland, mens selve grensepasseringen vil skje med scooter og slede, og dermed ikke oppfylle vilkåret om «vareførsel på vei». Det er også andre vilkår i bestemmelsen som må være oppfylt, men uavhengig av om disse vilkårene er oppfylt eller ikke, er det likevel krav om at varene deklarerer inn og ut fra både Norge og Finland. Videre må det også søkes om transporttillatelse hos finske tollmyndigheter. Alternativet til at varene deklarerer inn og ut fra Norge og Finland er å underlegge varene prosedyren transittering etter vareførselsloven § 4-3 med tilhørende forskrifter. Her kreves det også at sjåføren henvender seg til tollmyndighetene for å registrere grensepasseringen. Ordningen kan dermed ikke benyttes ved grensepassering uten tollsted.

Konklusjonen er derfor at gjeldende regelverk ikke åpner for transitt av fôr via Finland. For at det eventuelt skal bli mulig, kreves *endring i regelverket*. Arbeidsgruppen foreslår at Landbruksdirektoratet og Landbruks- og matdepartementet ser på muligheten for å følge dette opp videre.

5.2.2.6 Behov for oppdatering av informasjon og maler

Oppdatert og oversiktlig informasjon om beredskapssystemet

Arbeidsgruppen fremhever viktigheten av at Landbruksdirektoratet og statsforvalteren har oppdatert og oversiktlig informasjon på sine nettsider om hvilke tilskudds- og støtteordninger som finnes, krav til søknad, utbetaling og rapportering, hvem som kan søke og til hvem søknaden skal sendes.

Arbeidsgruppen anbefaler at det lages en tydeligere veileder for hvordan distriktene skal gå frem og forholde seg til forvaltningen i en beitekrise. For eksempel bør det utarbeides en stegvis veileder som forklarer trinn for trinn de ulike stegene i en beitekrise, slik som innmelding, befaring, søknad om tilskudd osv.

Arbeidsgruppen anbefaler også at det lages rutinebeskrivelser for beredskapsordningene som statsforvalteren skal bruke i sin forvaltning av dem.

Oppdaterte maler

Arbeidsgruppen anser at det er behov for en gjennomgang og oppdatering av de ulike malene og skjemaene som er i bruk i forbindelse med beitekriser.

Følgende skjemaer og maler for beredskapsarbeidet ligger ute på Landbruksdirektoratets nettsider og er tatt med som vedlegg til rapporten, se kapittel 7.3-7.10:

- Skjema for innmelding av vanskelige beiteforhold og anmodning om befaring.
- Skjema for søknad om ekstraordinært tilskudd til beredskap.
- Rapporteringsskjema for ekstraordinært tilskudd til beredskap.
- Mal for vedtak om beitekrise.
- Mal for vedtak om opphør av beitekrise.
- Mal for distriktenes beredskapsplan.
- Mal for årsmelding.

5.3 Forslag til langsiktige tiltak

5.3.1 Behov for langsiktige tiltak

Beitekrisene forekommer hyppigere enn tidligere, og forventede klimaendringer frem mot år 2100 viser at dette er en trend som vil fortsette. Etter gjeldende definisjon er en beitekrise «en hendelse som avviker fra det normale og skiller seg markant fra den normale driftsvariasjonen som er mellom år». Hendelser som gjentar seg årlig eller omtrent årlig, kan ikke sies å avvike fra det normale og skiller seg markant fra den normale driftsvariasjonen som er mellom år. Det er derfor mye som taler for at vi nå står overfor en «ny normal».

Arbeidsgruppen viser til at tilleggsfôring er det mest utbredte tiltaket ved beitekriser i dag, men tilleggsfôring kan ikke erstatte naturlige beiter. Dette er derfor ikke en langvarig løsning.

Arbeidsgruppen vurderer at det viktigste langsiktige tiltaket er å overføre hovedansvaret for å håndtere beitekriser og klimatilpasning til næringen selv.

I rapporten Klimatilpasning i reindriften er klimatilpasning for reindriftnæringen definert slik:

«Klimatilpasning for reindriften innebærer å forstå konsekvensene av klimaendringene, og iverksette tiltak som gjør det mulig å utøve bærekraftig reindrift i et endret klima.»⁶⁰

Arbeidsgruppen mener at å forstå konsekvensene og iverksette tiltak som gjør det mulig å utøve bærekraftig reindrift i et endret klima, er avgjørende for en best mulig langsiktig tilpasning til og dermed også håndtering av beitekriser/låste beiter.

I vurderingen av aktuelle langsiktige tiltak har arbeidsgruppen valgt å ta utgangspunkt i rapporten Klimatilpasning i reindriften. Her fremheves det blant annet at:

«Tiltak for klimatilpasning som har som mål å opprettholde reindriften på kort sikt, kan i noen tilfeller resultere i utfall som er langt fra optimale på lang sikt og som ikke bidrar til målet om en økologisk, økonomisk og kulturelt bærekraftig reindrift.»⁶¹

Som eksempel på dette nevnes at utstrakt bruk av fôring i forbindelse med beitekriser/låste beiter kan ha negative konsekvenser både økologisk (forurensing og endringer i vegetasjon), økonomisk (økte kostnader for reineiere og negative konsekvenser for etterspørselen etter reinkjøtt) og kulturelt (endringer i den tradisjonelle driften).⁶²

For å forstå konsekvensene av klimaendringer, herunder beitekriser, er det nødvendig å legge en kombinasjon av erfaringsbasert og forskningsbasert kunnskap til grunn. Tiltak og konsekvenser må vurderes med utgangspunkt i begge disse formene for kunnskap.⁶³

Med erfaringsbasert kunnskap menes reindriftnæringens erfaringsbaserte/tradisjonelle kunnskap:

«Tradisjonell kunnskap knytter seg bl.a. til ulike bruksmåter og til forvaltningen av naturressurser. Denne erfaringsbaserte kunnskapen overleveres fra eldre til yngre generasjoner, gjennom muntlige forklaringer og praktisk øvelse.»⁶⁴

⁶⁰ Klimatilpasning i reindriften, rapport fra arbeidsgruppe, 12. desember 2023, side 12.

⁶¹ Klimatilpasning i reindriften, rapport fra arbeidsgruppe, 12. desember 2023, side 13.

⁶² Klimatilpasning i reindriften, rapport fra arbeidsgruppe, 12. desember 2023, side 13.

⁶³ Klimatilpasning i reindriften, rapport fra arbeidsgruppe, 12. desember 2023, side 12.

⁶⁴ Ot.prp. nr. 52 (2008-2009), Om lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven), side 380.

Arbeidsgruppen vurderer at det viktigste langsiktige tiltaket for håndtering av beitekriser/låste beiter er å gi hovedansvaret til næringen selv. Det mest sentrale tiltaket her er å utvide perioden distriktene skal håndtere en beitekrise fra 30-45 døgn som er foreslått på kort sikt (se kapittel 5.2.1), til en periode på 60-90 døgn på noe lengre sikt, før det åpnes for bruk av eksisterende ordning med ekstraordinært tilskudd til beredskap. Arbeidsgruppen anser at perioden kan utvides senere.

Arbeidsgruppen vil fremheve enkelte tiltak som gruppen anser å ha størst betydning for at næringen skal kunne gjøre en best mulig langsiktig tilpasning til beitekriser og klimaendringer. Arbeidsgruppen viser i denne sammenheng til enkelte av de foreslåtte tiltakene og anbefalingene fra rapporten Klimatilpasning i reindriften,⁶⁵ som gruppen mener er særlig viktige å følge opp. Arbeidsgruppen forutsetter at de foreslåtte tiltakene og anbefalingene som er presentert i rapporten Klimatilpasning i reindriften, blir vurdert i sin helhet for videre oppfølging fra avtalepartene.

5.3.2 Tiltak som næringen selv bør gjennomføre

For en best mulig tilpasning til et klima i endring, hvor perioder med låste beiter og beitekriser forventes å forekomme oftere, er det avgjørende at næringen selv gjør nødvendige forberedelser og gjennomfører mulige tiltak.

Arbeidsgruppen mener at både næringen og forvaltningen bør ha økt oppmerksomhet på strukturelle endringer i næringen for en best mulig langsiktig tilpasning til låste beiter og beitekriser. Med strukturelle endringer menes tilpasninger i reintall, flokkstruktur, driftsmønster, beiterotasjon og infrastruktur. I tillegg anser arbeidsgruppen at distriktenes beredskapsplaner og arealbrukskart er sentrale verktøy her. I avsnittene som følger ser gruppen nærmere på dette.

5.3.2.1 Tilpasning i reintall og flokkstruktur

Gitt at perioder med beitekriser forventes å komme oftere, er det sannsynlig at det vil være behov for tilpasninger i forhold til dagens reintall og flokkstruktur.

Som tiltak for tilpasning av reintall og flokkstruktur til nye rammebetingelser, anbefaler arbeidsgruppen tidlig slakting både av kalv og voksne dyr, særlig eldre simler. Dette kan redusere belastningen på marginale beiter, redusere risikoen for tap av dyr og gi en bedre flokkstruktur, noe som vil være driftsmessig gunstig for den enkelte reindriftsutøver. Slik markedet har utviklet seg, gis det en bedre pris per kilo kjøtt for rein som er slaktet tidlig. For slakterier og videreforedlingsbedrifter vil tidligere slakting gi økt forutsigbarhet og bedre forutsetninger for å følge opp leveringsavtaler. Tidligere slakting kan også gi bedre slaktevekter og høyere kvalitet på kjøttet.

For at tidligere slakting skal være mulig for flere reinbeitedistrikter enn i dag, er det behov for at den nødvendige infrastrukturen i form av reindriftsanlegg er på plass.

5.3.2.2 Tilpasning i driftsmønster og beiterotasjon

Slik arbeidsgruppen har beskrevet i kapittel 4, er en av konsekvensene av at perioder med beitekriser forekommer oftere, at det er behov for å flytte reinen på andre måter og til andre tider enn tidligere. Arbeidsgruppen anbefaler at næringen vurderer sine muligheter for å gjøre endringer i driftsmønster og beiterotasjon. Eksempelvis kan det være mulig å flytte tidligere inn og senere ut fra sommerbeiteområdene enn det som har vært vanlig til nå. Lengre

⁶⁵ Arbeidsgruppe, rapport 12. desember 2023, Klimatilpasning i reindriften, side 81-122.

barmarksperioder og følgelig mulighet for bedre vekstsesong på beiten, gjør at sommerbeitene kan benyttes lengre enn tidligere.

5.3.2.3 *Tilpasning av infrastruktur*

For at det skal være mulig å gjøre tilpasninger i reintall, flokkstruktur, driftsmønster og beiterotasjon, er det avgjørende at den nødvendige infrastrukturen i form av gjerder og anlegg er på plass. Også her er det næringen som kjenner forholdene best, og som dermed har de beste forutsetningene for å avgjøre hva det er behov for. Arbeidsgruppen anbefaler at distriktene vurderer hva som kreves av utbedringer i eksisterende infrastruktur, og hva som kreves av ny infrastruktur innenfor sine områder.

5.3.2.4 *Beredskapsplaner og arealbrukskart*

Arbeidsgruppen mener at distriktenes beredskapsplaner med tilhørende arealbrukskart er sentrale verktøy for å håndtere beitekriser.

Arbeidsgruppen foreslår derfor slik det er anbefalt i rapporten Klimatilpasning i reindriften at distriktene utarbeider beredskapsplaner og oppdaterer sine arealbrukskart jevnlig.⁶⁶ Bakgrunnen for dette er at de da vil gi et mest mulig oppdatert bilde av hva som gjelder for beredskap og arealbruk til enhver tid, slik at de kan brukes som grunnlag for vurderinger som gjelder beitekrise.

5.3.3 **Andre tiltak**

5.3.3.1 *Dispensasjon fra kravet om tillatelse til reinbeite utenfor det samiske reinbeiteområdet*

Tilgang til alternative beitearealer er avgjørende for at reindriften skal ha mulighet til å tilpasse seg klimaendringer og låste beiter. Når perioder med låste beiter forekommer oftere, blir dette enda viktigere. Samtidig er det et økende press på reindriften arealer. Innenfor det samiske reinbeiteområdet er tilgjengelige beitearealer allerede i bruk av reindriften. Alternative beitearealer som ikke allerede er i bruk, slik som utmarksområder, øyer og lignende, må derfor finnes *utenfor* det samiske reinbeiteområdet. Utøvelse av reindrift utenfor det samiske reinbeiteområdet krever særskilt tillatelse etter reindriftenloven § 8.⁶⁷

Arbeidsgruppen foreslår slik det er anbefalt i rapporten Klimatilpasning i reindriften at det gis mulighet for dispensasjon fra kravet om tillatelse til reinbeite utenfor det samiske reinbeiteområdet for en kortere periode, dersom reindriften har inngått avtale med grunneier om bruk av området til reinbeite.⁶⁸

5.3.3.2 *Tilskudd til reindriftnanlegg*

Arbeidsgruppen foreslår slik det er anbefalt i rapporten Klimatilpasning i reindriften, at tilskuddsordningen for gjerder og anlegg under Reindriften utviklingsfond (RUF) etableres med en egen, øremerket avsetning i reindriftenavtalen og at tilskuddssatsen økes til 75 prosent.⁶⁹

Slik det er i dag, inngår midler til reindriftnanlegg i de frie midlene som er til RUF-styrets disposisjon. Disse midlene er begrensede og skal dekke mange ulike tiltak. For å øke forutsigbarheten og muligheten til å gjøre de nødvendige tilpasningene til et klima i endring, er det behov for en særskilt satsing på infrastrukturtiltak.

⁶⁶ Arbeidsgruppe, rapport 12. desember 2023, Klimatilpasning i reindriften, side 88, 92 og 120.

⁶⁷ Arbeidsgruppe, rapport 12. desember 2023, Klimatilpasning i reindriften, side 94.

⁶⁸ Arbeidsgruppe, rapport 12. desember 2023, Klimatilpasning i reindriften, side 94-95.

⁶⁹ Arbeidsgruppe, rapport 12. desember 2023, Klimatilpasning i reindriften, side 124.

5.3.3.3 Opptak av reinlav

I flere reinbeitedistrikter har det vært tradisjon for å plukke lav til tilleggsfôring på senvinteren eller om beitene blir låste. Plukking av lav er gjennomført utenfor det samiske reinbeiteområdet. Etter funnene av skrantesjuka (CWD) hos villrein, er det ikke lenger anledning til å plukke lav sør for CWD-grensen til fôring av rein nord for grensen.⁷⁰ Dette som et smittereduserende tiltak. Arbeidsgruppen påpeker viktigheten av at Mattilsynet prioriterer gjennomføring av prøvetakinger, både for å kartlegge mulige nye funn og for å friskmelde områder hvor smitte ikke er funnet.

5.4 Oppsummering av arbeidsgruppens forslag

Arbeidsgruppen har i denne rapporten foreslått en rekke justeringer og tiltak til forbedringer i beredskapssystemet, med sikte på en mer effektiv og målrettet bruk av ressurser og minst mulig utilsiktede konsekvenser. I punktene som følger gir arbeidsgruppen en oppsummering av hovedpunktene i sine forslag. Arbeidsgruppen vurderer at forslagene kan gi et mer bærekraftig og håndterbart beredskapssystem både for næringen og forvaltningen, og et system som kan stå seg over tid.

Forslag til *tiltak for håndtering av beitekriser som kan iverksettes på kort sikt* (svar på oppgave 1 c gitt i mandatet, se kapittel 1.1):

- Flytte hovedansvaret for beredskapen i reindriften over fra forvaltningen til næringen ved distriktene. I første fase anbefaler arbeidsgruppen en løsning hvor distriktene skal håndtere en beitekrise for en periode på 30-45 døgn før det åpnes for bruk av eksisterende ordning med ekstraordinært tilskudd til beredskap. Arbeidsgruppen anser at perioden kan utvides senere, og at dette vil være en forhandlingssak for avtalepartene.
- Styrke distriktenes egne beredskapsfond ved å øke kravet til egen avsetning til beredskap fra 20 000 kroner til en minimumsandel av totalt tilskudd til reinbeitedistrikter og reinlag og øke prosentsatsen for beregning av tilskudd til beredskap fra 150 prosent av egen avsetning. Hvor høy minimumsandelen og prosentsatsen skal være, er en forhandlingssak for avtalepartene.
- Krav om at reinbeitedistriktene og reinlagene har beredskapsplaner for å få innvilget tilskudd til reinbeitedistrikter og reinlag. Det er behov for at beredskapsplanene blir mer brukt i næringen for at distriktene og reinlagene skal være best mulig forberedt til å håndtere beitekriser selv. Arbeidsgruppen anbefaler i den forbindelse at malen for beredskapsplaner gjennomgås og oppdateres. Det er også nødvendig å vurdere hvordan arealbrukskartet kan benyttes i sammenheng med beredskapsplaner.
- Følge opp brudd på rammene som reindriftsloven og bruksreglene gir. Reindrift i strid med reintallsbestemmelser, beitetider og beitebruksregler er eksempler på brudd som direkte påvirker næringens forutsetninger for å håndtere beitekriser og som det er behov for at forvaltningen følger opp.
- Utarbeide en felles metodikk for å standardisere informasjonen som ligger til grunn for beslutning av om det foreligger en beitekrise eller ikke. For eksempel kan det være en felles rutine eller «app» for registrering av data under befaringer, som kan kombinere manuelt registrerte opplysninger, erfaringsbasert kunnskap, bilder og eventuelt videodokumentasjon. En felles «app» kan øke forvaltbarheten og kontrollen, og redusere ressursbruken knyttet til befaringer og evaluering av befaringsresultater for beredskapsutvalgene.

⁷⁰ Forskrift om soner ved påvisning av Chronic Wasting Disease (CWD-soner), § 5.

- Gjennomføre befaringer i forkant av perioder man vet kan være utfordrende, for å avlaste arbeidet til forvaltningen og beredskapsutvalgene når meldingene om beitekrise først kommer. For at dette skal være mulig og for at beredskapsutvalgene skal ha best mulig grunnlag for sine vurderinger, foreslår arbeidsgruppen at avsetningen til møter og befaringer for beredskapsutvalgene økes for å dekke mulighet for helikopterbefaringer.
- Forlenge søknads- og tilskuddsperioden for ekstraordinært tilskudd til beredskap fra 15 til 30 døgn før 1. april og beholde søknads- og tilskuddsperioden på 15 døgn etter 1. april.

Forslag til *langsiktige tiltak* for håndtering av beitekriser (svar på oppgave 2 b gitt i mandatet, se kapittel 1.1):

- Utvide perioden distriktene selv skal håndtere en beitekrise fra 30-45 døgn som er foreslått på kort sikt, til en periode på 60-90 døgn på noe lengre sikt, før det åpnes for bruk av eksisterende ordning med ekstraordinært tilskudd til beredskap. Arbeidsgruppen anser at perioden kan utvides senere, og at dette vil være en forhandlingssak for avtalepartene.
- Legge reindriftens erfaringsbaserte kunnskap og forskningsbasert kunnskap til grunn for å forstå konsekvensene av klimaendringene og gjennomføre nødvendige klimatilpasningstiltak.
- Tilpasse næringen til et klima i endring gjennom å gjøre tilpasninger i reintall, flokkstruktur, driftsmønster, beiterotasjon og infrastruktur, og styrke distriktenes beredskapsplaner og arealbrukskart.
- Gi mulighet for dispensasjon fra kravet om tillatelse til reinbeite utenfor det samiske reinbeiteområdet for en kortere periode, dersom reindriften har inngått avtale med grunneier om bruk av området til reinbeite.
- Legge til rette for å styrke infrastrukturen i næringen ved å sette av årlige, øremerkede avsetninger til reindriftnettverk over reindriftsavtalen og øke tilskuddssatsen til 75 prosent.

6 Kilder

- Animalia, slakterapporter per 25.11.2024.
- AR6 synthesis report, “Climate change 2023”, IPCC, 2023: Sections. In: Climate Change 2023: Synthesis Report. Contribution of Working Groups I, II and III to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change [Core Writing Team, H. Lee and J. Romero (eds.)]. IPCC, Geneva, Switzerland, pp. 35-115, doi: 10.59327/IPCC/AR6-9789291691647.
- Arbeidsgruppe, rapport 12. desember 2023, Klimatilpasning i reindriften.
- Forskrift om soner ved påvisning av Chronic Wasting Disease (CWD-sone).
- Hortskotte, T., Lepy, E. og Risvoll, C., 2020, Tilleggsfôring i reindriften, resultater fra en workshop med reindriftsutøvere og forskere i Norge, Sverige og Finland.
- Hurdalsplattformen: grunnlaget for politikken til Jonas Gahr Støres regjering, presentert 13. oktober 2021.
- Landbruksdirektoratet 2023, Ressursregnskap for reindriftnæringen 2022/2023 (kilde tabell 3.1).
- Landbruksdirektoratet 2024, Grunnlagsmateriale til totalregnskap for reindriftnæringen, regnskap 2023 og budsjett 2024 (foreløpige tall) (kilde tabell 3.2 og tabell 3.3).
- Landbruksdirektoratet, rapport nr. 30/2017, Gjennomgang av kriseberedskapen i reindriften.
- Landbruksdirektoratet, rapport nr. 40/2020, Kriterier for bærekraftsmålene i reindriftpolitikken.
- Landbruksdirektoratet, rapport nr. 45/2020, Gjennomgang av beitekrisen i reindriften 2020.
- Landbruksdirektoratet, rapport nr. 43/2022, En styrket beredskap i reindriften.
- Meld. St. 26 (2022-2023), Klima i endring – sammen for et klimarobust samfunn.
- Meld. St. 32 (2016-2017), Reindrift – Lang tradisjon – unike muligheter.
- NCCS report no. 2/2015, Klima i Norge 2100, Kunnskapsgrunnlag for klimatilpasning.
- NIBIO POP, 8(4) 2022, Fôring av reinsdyr – og fôringsrelaterte sykdommer.
- Nordlandsforskning (2024, 28. november). Dyrevelferd, adferd, helse og bærekraftighet - fôring av rein og effekter på reinsdyr og reindrift. <https://nordlandsforskning.no/nb/project/dyrevelferd-adferd-helse-og-baerekraftighet-foring-av-rein-og-effekter-pa-reinsdyr-og>.
- Ot.prp. nr. 52 (2008-2009), Om lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven).
- Prop. 98 S (2023-2024): Endringer i statsbudsjettet 2024 under Landbruks- og matdepartementet (Reindriftsavtalen 2024/2025).
- Prop. 189 S (2020-2021), Endringer i statsbudsjettet 2021 under Landbruks- og matdepartementet (Reindriftsavtalen 2021/2022).
- Rautiainen, H., doktorgradsavhandling 2024, Effekter av vinterutfodring på renars framtidige betesbeteende, Sveriges Lantbruksuniversitet.
- Regjeringen (2024, 28. november). Økologisk, kulturell og økonomisk bærekraft. <https://www.regjeringen.no/no/tema/mat-fiske-og-landbruk/reindrift/okologisk-kulturell-og-okonomisk-baerekraft/id2339776/>.

7 Vedlegg

7.1 Reinbeitedistrikter som har hatt beitekriser i den siste femårsperioden

Reinbeiteområde	Reinbeitedistrikter med beitekrise i 2020	Reinbeitedistrikter med beitekrise i 2021	Reinbeitedistrikter med beitekrise i 2022	Reinbeitedistrikter med beitekrise i 2023	Reinbeitedistrikter med beitekrise i 2024	
Nordland	Byrkjje	-	-	Byrkjje	-	
	Ildgruben	-	Ildgruben	Ildgruben	Ildgruben	
	Saltfjellet	-	Saltfjellet	Saltfjellet	Saltfjellet	
	Røssåga/Toven	-	-	Røssåga/Toven	-	
	Balvatn	-	Balvatn	Balvatn	Balvatn	
	Voengel-Njaarke	-	-	-	Voengel-Njaarke	
	Jillen-Njaarke	-	-	-	-	
	-	-	Skjomen	-	Skjomen	
	-	-	Frostisen	Frostisen	Frostisen	
	-	-	-	Duokta	-	
Troms	Gielas	-	Gielas	Gielas	Gielas	
	Hjerttind	Hjerttind	Hjerttind	Hjerttind	Hjerttind	
	Helligskogen	-	Helligskogen	Helligskogen	Helligskogen	
	Mauken/Tromsdalen	-	Mauken/Tromsdalen	Mauken/Tromsdalen	Mauken/Tromsdalen	
	Ringvassøy	-	Ringvassøy	-	Ringvassøy	
	Kvaløy	-	Kvaløy	Kvaløy	Kvaløy	
	Sør-Senja	-	Sør-Senja	-	Sør-Senja	
	Grovfjord	-	Grovfjord	-	Grovfjord	
	Kanstadfjord/Vestre Hinnøy	-	Kanstadfjord/Vestre Hinnøy	-	Kanstadfjord/Vestre Hinnøy	
	Tjeldøy	-	Tjeldøy	-	Tjeldøy	
	Kongsvikdalen	-	Kongsvikdalen	-	Kongsvikdalen	
	Nord-Senja	-	-	-	-	
	Altevatn	-	Altevatn	Altevann	Altevann	
	Rebbenesøy	-	-	-	-	
	Vannøy	-	-	-	-	
	Dividalen	-	-	-	-	
	Rosta	-	-	-	-	
	Fagerfjell	-	Fagerfjell	Fagerfjell	Fagerfjell	
	Vest-Finnmark	Ábborašša	-	Ábborašša	-	Ábborašša
		Fávrosorda	-	Fávrosorda	-	-
Árdni/Gávvir - Arnøy/Kågen		Árdni/Gávvir - Arnøy/Kågen	Árdni/Gávvir - Arnøy/Kågen	-	Árdni/Gávvir - Arnøy/Kågen	
Skárfvággi		-	Skárfvággi	-	Skárfvággi	
Beahcegealli		-	Beahcegealli	-	Beahcegealli	
Cohkolat ja Biertavárri		-	Cohkolat ja Biertavárri	-	-	
Silvvetnjárga		-	Silvvetnjárga	-	Silvvetnjárga	
Seakkesnjárga ja Silda - Frakfjord med Silda		-	Seakkesnjárga ja Silda - Frakfjord med Silda	-	Seakkesnjárga ja Silda - Frakfjord med Silda	
Orda		-	Orda	-	Orda	
Spalca		-	Spalca	-	Spalca	
Raidna/Reinøy		-	Raidna/Reinøy	-	Raidna/Reinøy	
Ivgoláhku - Lakselvdal/ Lyngsdal		Ivgoláhku - Lakselvdal/ Lyngsdal	Ivgoláhku - Lakselvdal/ Lyngsdal	-	Ivgoláhku - Lakselvdal/ Lyngsdal	
Cuokcavuotna - Bergsfjord		-	Cuokcavuotna - Bergsfjord	-	Cuokcavuotna - Bergsfjord	
Lákkonjára		-	Lákkonjára	-	Lákkonjára	
Joahkonjára		-	Joahkonjára	-	Joahkonjára	
Ittunjárga - Rendalen		Ittunjárga - Rendalen	Ittunjárga - Rendalen	-	Ittunjárga - Rendalen	
Stierdná/Stjernøy		Stierdná/Stjernøy	Stierdná/Stjernøy	-	-	
Beskades		-	Beskades	-	-	
Gearretnjárga		-	Gearretnjárga	-	Gearretnjárga	
Fálá - Kvaløy		-	Fálá - Kvaløy	-	Fálá - Kvaløy	
Sállan - Sørøy		-	Sállan - Sørøy	-	Sállan - Sørøy	
Fiettar		-	Fiettar	-	Fiettar	
Seainnus/Návvgastat		Seainnus/Návvgastat	Seainnus/Návvgastat	Seainnus/Návvgastat	Seainnus/Návvgastat	
Oarje-Sievju		-	Oarje-Sievju	-	-	
Nuorta-Sievju		-	Nuorta-Sievju	-	-	
Øst-Finnmark		Rákkonjára	-	Rákkonjára	Rákkonjára	Rákkonjára
		Čorgaš	-	Čorgaš	-	-
		Lágesduottar	-	Lágesduottar	-	Lágesduottar
		Spiertanjára	-	Spiertanjára	Spiertanjára	-
		Spiertagáisá	-	Spiertagáisá	Spiertagáisá	Spiertagáisá
	Karasjok vest	-	Karasjok vest	-	Karasjok vest	
	Østre Sør-Varanger	-	-	-	-	
	Pasvik	-	-	-	Pasvik	
	Sør-Varanger	-	-	-	-	
	Vestre Sør-Varanger	-	-	-	-	
Nesseby	-	-	-	-		

7.2 Oversikt over erklærte beitekriser i 2024

Distrikt	Siidaandeler berørt/vintersiida	Startdato erklært beitekrise	Erklært slutt dato beitekrise	Antall dager erklært beitekrise	Fatsatt øvre reintall*	Reintall i Melding om reindrift per 31.03.2023	Avsetning eget beredskapsfond 2022 og 2023*	Ekstraordinære tilskudd til beredskap 2024**
Nordland				107	9 100	7 555	570 125	1 135 282
Ildgruben	Alle	05.02.2024	09.04.2024	65	900	888	160 000	0
Saltfjellet	Alle	05.02.2024	30.04.2024	86	3 500	3 389	12 625	915 294
Balvatn	Alle	09.02.2024	09.04.2024	61	1 000	603	100 000	81 406
Voengel-Njaarke	Alle	21.03.2024	08.05.2024	49	2 400	2 110	235 000	0
Skjomen	Alle	24.01.2024	12.04.2024	80	600	167	37 500	16 794
Frostisen	Alle	17.01.2024	02.05.2024	107	700	398	25 000	121 788
Troms				114	14 400	12 158	644 374	2 654 498
Gielas	En siidaandel	28.02.2024	02.05.2024	65	2 400	1 620	107 083	236 253
Gielas	Resten av distriktet	13.03.2024	02.05.2024	51	-	-	-	-
Hjertind	Alle	10.01.2024	02.05.2024	114	2 250	2 202	153 958	566 312
Helligskogen	Alle	14.02.2024	30.04.2024	79	2 300	1 653	18 750	335 140
Mauken/Tromsdalen	Alle	15.01.2024	02.05.2024	109	2 500	2 514	12 500	1 215 000
Ringvassøy	Alle	23.02.2024	30.04.2024	68	600	525	-	0
Kvaløy	Alle	11.01.2024	01.05.2024	112	600	609	25 000	232 200
Sør-Senja	Alle	19.02.2024	30.04.2024	72	600	559	-	37 733
Grovfjord	Alle	26.02.2024	30.04.2024	65	750	398	20 000	0
Kanstadfjord/Veste Hinnøy	Alle	22.02.2024	30.04.2024	69	1 550	1 501	194 583	0
Tjeldøy	Alle	26.02.2024	30.04.2024	65	250	236	37 500	31 860
Kongsvikdalen	Alle	22.02.2024	30.04.2024	69	600	341	75 000	0
Altevann	Alle	10.01.2024	02.05.2024	114	-	-	-	-
Fagerfjell	Alle	10.01.2024	02.05.2024	114	-	-	-	-
Vest-Finnmark				115	55 889	60 130	3 007 761	12 327 187
30A vestre sone				106	10 550	11 546	519 375	1 227 306
D 34 - Áborassa					4 200	5 587	270 000	704 512
D 34 - Áborassa	Del av distriktet	13.02.2024	14.05.2024	92	-	-	-	-
D 34 - Áborassa	Del av distriktet	18.01.2024	02.05.2024	106	-	-	-	-
D 34 - Áborassa	Del av distriktet	01.03.2024	15.05.2024	76	-	-	-	-
D 37 - Skárfvaggi	Del av distriktet	05.03.2024	15.05.2024	72	1 650	1 644	62 500	0
D 39 - Ármøy/Kågen	Alle	12.02.2024	16.05.2024	95	2 000	1 615	25 000	522 795
D 42 - Beachgealli	Hele distriktet	23.02.2024	15.05.2024	83	2 700	2 700	161 875	0
30B midtre sone				111	24 800	27 256	1 940 053	5 531 849
D 26 - Lakkonjarga	Del av distriktet	23.04.2024	15.05.2024	23	5 250	5 236	319 375	78 672
D 27 - Joahkonjarga	Del av distriktet	26.01.2024	15.05.2024	111	3 600	4 068	319 375	685 503
D 28 - Bergsfjord					900	900	82 500	376 341
D 28 - Bergsfjord	Del av distriktet	26.01.2024	14.05.2024	110	-	-	-	-
D 28 - Bergsfjord	Del av distriktet	05.02.2024	14.05.2024	100	-	-	-	-
D 29 - Frakfjord med Silda	Del av distriktet	05.02.2024	27.04.2024	83	1 100	1 098	178 750	246 594
D 32 - Silvvetnjarga	Del av distriktet	05.02.2024	14.05.2024	100	2 100	2 103	235 000	309 900
D 33 - Spalca					4 300	5 692	137 500	1 605 240
D 33 - Spalca	Del av distriktet	05.02.2024	14.05.2024	100	-	-	-	-
D 33 - Spalca	Del av distriktet	20.02.2024	15.05.2024	86	-	-	-	-
D 33 - Spalca	Del av distriktet	14.04.2024	15.05.2024	32	-	-	-	-
D 40 - Orda					3 750	4 435	263 595	603 324
D 40 - Orda	Del av distriktet	05.02.2024	15.05.2024	101	0	0	-	-
D 40 - Orda	Del av distriktet	03.04.2024	15.05.2024	43	0	0	-	-
D 11T - Reinøy	Del av distriktet	16.02.2024	15.05.2024	90	600	584	62 500	304 322
D 19/32T - Ivgalahku	Del av distriktet	13.02.2024	15.05.2024	93	2 300	2 243	228 958	1 061 830
33 T - Ittunjarga	Hele distriktet	30.01.2024	03.05.2024	95	900	897	112 500	260 123
30C østre sone				115	20 539	21 328	548 333	5 568 033
D 19 - Sallan				90	4 300	4 406	12 500	134 033
D 19 - Sallan	Del av distriktet	26.02.2024	15.05.2024	80	-	-	-	-
D 20 - Fala	Alle	16.02.2024	15.05.2024	90	2 000	2 019	235 000	178 518
D 21 - Gearretnjarga	Alle	15.02.2024	25.04.2024	71	2 400	2 283	-	850 007
D 22 - Fiettar				93	5 239	6 052	288 333	1 626 481
D 22 - Fiettar	Del av distriktet	01.03.2024	13.05.2024	74	-	-	-	-
D 22 - Fiettar	Del av distriktet	04.03.2024	15.05.2024	73	-	-	-	-
D 22 - Fiettar	Del av distriktet	13.02.2024	15.05.2024	93	-	-	-	-
D 23 - Seainnus Navgastat					-	-	12 500	2 778 994
Gruppe A	Hele gruppen	22.01.2024	15.05.2024	115	1 300	1 298	-	-
Gruppe B	Hele gruppen	22.01.2024	15.05.2024	115	2 600	2 600	-	-
Gruppe C	Hele gruppen	16.02.2024	15.05.2024	90	2 300	2 300	-	-
Gruppe D	Hele gruppen	22.01.2024	15.05.2024	115	400	370	-	-
Øst-Finnmark					44 550	46 493	1 832 709	8 762 239
Palmak/Varanger					6 500	5 909	374 792	632 985
D 5A - Pasvik	Alle	14.03.2024	27.04.2024	45	2 500	2 140	199 792	0
D 7 - Rakkonjarga	Alle	20.03.2024	27.04.2024	45	4 000	3 769	175 000	632 985
Karasjok øst					16 300	17 038	547 500	2 214 879
D 13 - Lagesduottar	Del av distriktet	06.03.2024	14.05.2024	70	10 000	9 977	347 500	336 600
D 14 A - Spierttagaisa	Del av distriktet				6 300	7 061	200 000	1 878 279
D 14 A - Spierttagaisa	Del av distriktet	10.02.2024	12.05.2024	93	-	-	-	-
D 14 A - Spierttagaisa	Del av distriktet	16.02.2024	12.05.2024	87	-	-	-	-
D 14 A - Spierttagaisa	Del av distriktet	14.02.2024	12.05.2024	89	-	-	-	-
D 14 A - Spierttagaisa	Del av distriktet	06.04.2024	12.05.2024	37	-	-	-	-
D 14 A - Spierttagaisa	Del av distriktet	14.02.2024	12.05.2024	89	-	-	-	-
Karasjok vest					21 750	23 546	910 417	5 914 375
D 16 - Karasjok vest							910 417	5 914 375
Skuohtanjarga siida		06.02.-08.03.2024	01.05.-14.05.2024	99	4 100	4 950	-	-
Skaideduottar siida		12.-23.02.2024	13.-15.05.2024	94	4 100	5 406	-	-
Njeaidan siida		16.02.-26.03.2024	10.05.2024	85	2 050	1 918	-	-
Lahtin siida		15.02.-06.03.2024	06.-18.05.2024	94	1 750	1 731	-	-
Mahkaravju siida		04.04.2024	03.-14.05.2024	41	3 500	3 851	-	-
Marbalan siida		05.04.2024	20.05.2024	46	2 600	2 580	-	-
Vuorji siida		18.04.2024	14.-16.05.2024	29	2 100	2 131	-	-
Jahkenjarga siida		22.02.2024	09.05.2024	78	1 550	979	-	-
Totalt					123 939	126 336	6 054 969	24 879 205

*Noe høyere reintall her enn det faktiske, ettersom det for enkelte distrikter/siidaer ikke er erklært beitekrise for hele distriktet/siidaen

**Per 31.08.2024

7.3 Distrikter som har mottatt ekstraordinære tilskudd til flytting av rein fra vinter- til sommerbeite etter at ordningen kom i 2022

Reinbeiteområde	Tilskudd til flytting 2022	Tilskudd til flytting 2023	Tilskudd til flytting 2024
Nordland			
	Saltfjellet	-	-
Troms			
	-	-	-
Vest-Finnmark			
	Árdni/Gávvir - Arnøy/Kågen	-	Árdni/Gávvir - Arnøy/Kågen
	Silvvetnjárga	-	Silvvetnjárga
	Seakkesnjárga ja Silda - Frakfjord med Silda	-	Seakkesnjárga ja Silda - Frakfjord med Silda
	Orda	-	-
	Spalca	-	-
	Raidna/Reinøy	-	Raidna/Reinøy
	Ivgoláhku - Lakselvdal/ Lyngsdal	-	Ivgoláhku - Lakselvdal/ Lyngsdal
	-	-	Cuokcavuotna - Bergsfjord
	-	-	Lákkonjárga
	-	-	Joahkonjárga
	Ittunjárga - Rendalen	-	Ittunjárga - Rendalen
	Stierdná/Stjernøy	-	-
	Beskades	-	-
	-	-	Gearretnjárga
	-	-	Fálá - Kvaløy
	Sállan - Sørøy	-	Sállan - Sørøy
	Fiettar	-	Fiettar
	Seainnus/Návvgastat	-	Seainnus/Návvgastat
	Oarje-Sievju	-	-
Øst-Finnmark			
	-	-	Rákkonjarga
	-	Čorgaš	-
	Spiertagáisá	-	-
	Karasjok vest	-	Karasjok vest

7.4 Skjema: Innmelding av vanskelige beiteforhold og anmodning om befaring



Skjema for innmelding av vanskelige beiteforhold og anmodning om befaring

Skjemaet fylles ut og sendes til statsforvalteren

Ar				Tøm skjema
1. Opplysninger om reinbeitedistriktet/siidaen				
Navn distrikt/siida				
Dato for innmelding av beitekrise i distriktet/siidaen	Navn innmelder	Telefonnummer innmelder		
Navn leder i distriktet/siidaen	E-post leder i distriktet/siidaen	Telefonnummer leder i distriktet/siidaen		
Berørte siidaandeler (siidaandelskoder) i distriktet/siidaen		Berørte siidaandeler (navn siidaandelsleder) i distriktet/siidaen		
2. Anslått startdato for beitekrise og vurdering av gjeldende beiteforhold				
Anslått startdato for beitekrise i berørte siidaandeler i distriktet/siidaen	Vurdering av gjeldende beiteforhold for berørte siidaandeler i distriktet/siidaen etter en skala fra 1 til 5 1 <input type="checkbox"/> 2 <input type="checkbox"/> 3 <input type="checkbox"/> 4 <input type="checkbox"/> 5 <input type="checkbox"/> Begynnende krise Ingen tilgjengelige beiter			
Eventuelle kommentarer/merknader				
3. Beskrivelse av berørt beiteområde (stedsnavn, utstrekning)				

versjon 1.0 - 01.02.2023

LDIR-681 B

Landbruksdirektoratet - innmelding av vanskelige beiteforhold og anmodning om befaring
side 1 av 1

7.5 Skjema: Søknad om ekstraordinært tilskudd til beredskap



Søknad om ekstraordinært tilskudd til beredskap i reindriften

Søknad etter forskrift om tilskudd til reinbeitedistrikter og reinlag av 21. desember 2022
Endret ved forskrift 21. juni 2023 nr. 1015

Utfyllt søknadsskjema sendes til statsforvalteren.

År		Tøm skjema	
1. Opplysninger om distriktet/reinlaget			
Reinbeitedistrikt/reinlag			
Adresse	Postnr.	Poststed	
Leder i reinbeitedistriktet/kontaktperson i reinlaget	Kontonr. beredskapsfond	Organisasjonsnr.	
E-postadresse reinbeitedistrikt/reinlag (evt. leder/kontaktperson)			Telefonnr.
2. Vilkår for tilskudd			
Beredskapsutvalget har fastslått at det er beitekrise i hele eller deler av distriktet/reinlaget			<input type="checkbox"/> Ja <input type="checkbox"/> Nei
Midler på distriktets/reinlagets eget beredskapsfond er tilstrekkelig til gjennomføring av nødvendige tiltak			<input type="checkbox"/> Ja <input type="checkbox"/> Nei
Ved søknad om tilskudd til flytting av rein: godkjent transportør av levende rein er benyttet			<input type="checkbox"/> Ja <input type="checkbox"/> Nei
Gjenstående midler på eget beredskapsfond (kroner)			
Tilskudd utbetales til distriktets særskilte bankkonto for beredskapsfond.			
3. Søknaden			
Distriktet/reinlaget kan søke for en periode på inntil 15 døgn fra tidspunktet beredskapsutvalget har fastslått at det foreligger en beitekrise i distriktet/reinlaget og midler på eget beredskapsfond ikke er tilstrekkelig til gjennomføring av nødvendige tiltak. Dersom beitekrisen vedvarer, kan det søkes for nye 15 døgn.			
Det søkes om midler til gjennomføring av nødvendige tiltak i følgende tidsrom	fra dato	til dato	
Det søkes om midler til flytting av rein fra vinter- til sommerbeite	fra sted	til sted	
	antall km tur/retur	antall rein	dato
Tilskudd til gjennomføring av nødvendige tiltak beregnes på grunnlag av: <ul style="list-style-type: none"> • Det antallet rein som tilhører reinlaget/de siidaene i distriktet som beredskapsutvalget har fastslått beitekrise for. • Reintallet som legges til grunn er reintallet som er oppgitt i melding om reindrift per 31. mars. Det gis ikke tilskudd for flere rein enn siidaens/reinlagets fastsatte øvre reintall. • En sats på 4,50 kroner per rein per døgn. • Søknadsfrist løpende innenfor perioden beredskapsutvalget har fastslått at det foreligger en beitekrise. 			
Tilskudd til flytting av rein fra vinter- til sommerbeite beregnes på grunnlag av: <ul style="list-style-type: none"> • En sats på 0,18 kroner rein per km. • Reintallet som legges til grunn er det reintallet som er transportert. Det gis ikke tilskudd for flere rein enn siidaens fastsatte øvre reintall. • Følgende dokumentasjon må følge med som vedlegg til søknaden: <ul style="list-style-type: none"> - Faktura og/eller annen dokumentasjon (fakturavedlegg) fra godkjent transportør av levende rein som viser dato for transporten, fra hvilket sted til hvilket sted det er transportert, antall km det er transportert og lastekapasiteten målt i antall dyr per bil som er benyttet under transporten. - Dokumentasjon på at transportør, det vil si både transportmiddel og sjåfør, er godkjent for transport av levende rein. • Søknadsfrist 31. mai i året med beitekrise. 			
Er det fastslått beitekrise i hele distriktet/reinlaget, krysser søker av for at søknaden gjelder for hele distriktet/reinlaget.			For hele distriktet/reinlaget (ja eller nei) <input type="checkbox"/> Ja <input type="checkbox"/> Nei

versjon 1.8 - 16.04.2024

LDIR-672 B

Landbruksdirektoratet - Søknad om ekstraordinært tilskudd til beredskap i reindriften
side 1 av 2

Dersom det er erklært beitekrise i deler av distriktet, skal distriktet søke på vegne av berørte siidaer/siidaandeler. Distriktet søker på vegne av følgende siidaer/siidaandeler:

Siida	Siidaandeler (sett kryss dersom alle siidaandeler i siidaen er berørt, eller skriv inn hvilke siidaandeler som er berørt)

4. Rapportering på bruk av ekstraordinært tilskudd til beredskap

Distriktet/reinlaget rapporterer på bruken av midlene i samsvar med forskriften § 1-4. Det er utarbeidet et eget skjema for rapportering.

5. Dato og underskrift

Jeg (vi) erklærer at opplysningene er gitt etter faktiske forhold og beste skjønn. Jeg (vi) er kjent med at eventuelle uriktige opplysninger kan medføre avkortning eller bortfall av tilskudd.

Sted og dato	Underskrift

7.6 Rapporteringsskjema for ekstraordinært tilskudd til beredskap



Rapporteringsskjema for ekstraordinært tilskudd til beredskap

Rapportering etter forskrift om tilskudd til reinbeitedistrikter og reinlag av 21. desember 2022
Endret ved forskrift 21. juni 2023 nr. 1015

Utfylt rapporteringsskjema sendes til statsforvalteren innen 15. juli, og rapporteringen gjelder for siste driftsår.

Ar		Tøm skjema
----	--	------------

1. Opplysninger om distriktet/reinlaget

Navn reinbeitedistrikt/reinlag		
Adresse		Postnr. Poststed
Navn leder i reinbeitedistriktet/kontaktperson i reinlaget	Kontonr. beredskapsfond	Organisasjonsnr.
E-post		Telefonnr.
Rapportering for hele distriktet eller for siida i distriktet	For hele distriktet (ja eller nei) <input type="checkbox"/> Ja <input type="checkbox"/> Nei	For siida (navn inn her)
Fastslått beitekrise av beredskapsutvalget	Fra dato	Til dato

2. Ekstraordinære tilskudd til beredskap utbetalt til distriktet/reinlaget

Totalt utbetalt tilskudd til gjennomføring av nødvendige tiltak (sats 4,50 kroner per rein per døgn)	kroner
Totalt utbetalt tilskudd til flytting av rein fra vinter- til sommerbeite (sats 0,18 kroner per rein per km)	kroner
Sum ekstraordinære tilskudd til beredskap utbetalt til distriktet/reinlaget	0,00 kroner

3. Distriktets/reinlagets forbruk av midler til beredskap* dvs. forbruk av ekstraordinære tilskudd og eventuelle egne/andre midler fordelt på ulike kategorier

Innkjøp og eventuelt frakt av kraftfôr fra leverandør	kroner inkl. mva.
Innkjøp og eventuelt frakt av rundballer fra leverandør	kroner inkl. mva.
Transport av fôr (kraftfôr, rundballer), utstyr, personell m.v. Bruk av enkeltpersoners transportmidler og annet utstyr dekkes etter statens satser.	kroner inkl. mva.
Flytting av rein fra vinter- til sommerbeite	kroner inkl. mva.
Eget arbeid. Vederlag for eget arbeid kan maksimalt utgjøre 210 kroner per time.	kroner inkl. mva.
Innleid arbeidskraft. Vederlag for enkeltpersoners arbeid kan maksimalt utgjøre 210 kroner per time.	kroner inkl. mva.
Leie av alternative beiteområder	kroner inkl. mva.
Andre kostnader, spesifiseres her	kroner inkl. mva.
Sum forbruk av midler til beredskap	0,00 kroner inkl. mva.

*Forskriften viser til at beredskapsfondet skal brukes til å dekke kostnader (dvs. ikke utgifter) i tilfeller der beredskapsutvalget har fastslått at det foreligger en beitekrise. Dette innebærer at utgiften i noen tilfeller kan være pådratt før det er fastslått beitekrise. Eksempelvis kan fôr være kjøpt når distriktet selv meldte om utfordrende beiteforhold. Utgiften kan da være pådratt før beredskapsutvalget fastslo krisen, mens kostnaden pådras når fôret benyttes. Det er mao. tidspunktet for når fôret er brukt (ikke når det er kjøpt) som avgjør om det er en kostnad som skal tas med her eller ikke. Det er for øvrig satsene nevnt under punkt 2. og krisens varighet målt i antall døgn og transportens avstand målt i antall km tur/retur som bestemmer tilskuddets størrelse, kostnadene som registreres her har ikke betydning ift. fastsettelsen av tilskuddets størrelse.

4. Krav til dokumentasjon

Det er ingen krav om å vedlegge dokumentasjon på utgiftene sammen med dette rapporteringsskjemaet, men alle distrikter/reinlag skal dokumentere inntekter og kostnader ifm. beitekrisen som del av distriktets/reinlagets årsregnskap. Statsforvalteren fører tilsyn med bruken av beredskapsfondet. Noen distrikter/reinlag kan bli tatt ut til kontroll, og plikter da å gi nødvendige opplysninger og tilgang til alle bilag mv. som gjelder bruken av fondet. Statsforvalteren kan kreve hele eller deler av de brukte midlene tilbakeført dersom bruken er i strid med vilkårene i forskriftens paragraf 3-2 og 3-3, eller statsforvalteren ikke godkjenner rapporteringen for bruk av fondet etter forskriftens paragraf 3-4.

5. Underskrift

Sted og dato	Underskrift leder(e)
--------------	----------------------

versjon 1.2 - 16.04.2024

LDIR-661 B

Landbruksdirektoratet - Rapporteringsskjema for ekstraordinært tilskudd til beredskap

Side 1 av 1

7.7 Mal for vedtak om beitekrise

Mal for vedtak om beitekrise

Beredskapsutvalget i [reinbeiteområde] har [dato] erklært beitekrise i [distrikt/siida] [evt nærmere geografisk avgrensning] fra og med [dato som tilsvarer innmeldingstidspunkt].

7.8 Mal for vedtak om opphør av beitekrise

A. Mal for vedtak om opphør av beitekrise.

Mal for vedtak om opphør av beitekrise

Beredskapsutvalget i [reinbeiteområde] har [dato] erklært opphør av beitekrise i [distrikt/siida] [evt nærmere geografisk avgrensning] fra og med [dato].

7.9 Mal for distriktenes beredskapsplan

Mal for distriktenes beredskapsplan

Formål med beredskapsplanen: sikre at alle i reinbeitedistriktet har en felles forståelse av hvordan distriktet kan forebygge og håndtere en beitekrise.

Del 1 Beskrivelse av distriktets beredskap

1 Tilgjengelig utstyr til føring og transport av fôr i distriktet

Utstyr	Plassering
Førkrybbe	
Silo	
Kjelke til transport av fôr	

2 Utstyr distriktet har behov for og vil prioritere å kjøpe inn

Utstyr	Plassering

3 Reineiere med erfaring med tilleggsføring

Navn	Telefonnummer

4 Føringplasser

Gjerder/infrastruktur som kan brukes ved føring	
Planer for føring i felt	
Områder som ikke bør brukes til føring	Områder nær fellesanlegg

5 Eventuell fleksibilitet i bruk av beiteområder

Beitetider i distriktet	
Plan for bruk av felles beiteområder	
Evt. samarbeidsavtaler med andre distrikter om bruk av beiteområder	

6 Innkjøp og transport av fôr**a. aktuelle leverandører av fôr**

Type fôr	Leverandør	Kontaktinformasjon
Reinlav		
Rundballer		
Pellets		
Kraftfôr/reinfôr		

b. ansvarlig for innkjøp av fôr (kryss av)

Fôr kjøpes inn felles for distriktet	
Den enkelte siidaandel kjøper inn fôr	

c. Transport av fôr fra fôrleverandør (kryss av)

Transport organiseres av distriktet	
Transport organiseres av den enkelte siidaandel	

d. Uttransport av fôr til reinflokken (kryss av)

Transport organiseres av distriktet	
Transport organiseres av den enkelte siidaandel	

e. Transport av rein (kryss av)

Transport organiseres av distriktet	
Transport organiseres av den enkelte siidaandel	

7 Fordeling av midler i beredskapsfondet

Fordelingsnøkkel	

8 Spesielle utfordringer i distriktet

Utfordringer	Håndtering

Del 2 Beskrivelse av oppgaver og ansvar ved vanskelige beiteforhold

1 Varsle statsforvalteren som leder av beredskapsutvalget om vanskelige beiteforhold. Be om at beredskapsutvalget kommer på befaring.

Ansvar: Distriktsstyret

Beredskapsutvalg i [reinbeiteområde]:

Statsforvalteren i [fylke] leder: _____ Tlf. _____

Reineiere: _____ Tlf. _____ Tlf.

_____ Tlf. _____ Tlf.

Mattilsynet: _____ Tlf.

2 Vurder behovet for tilleggsfôring

Ansvar: den enkelte reineier

Del 3 Beskrivelse av oppgaver og ansvar i en beitekrise

1 Styrevedtak om å åpne distriktets beredskapsfond fra tidspunkt for innmelding av vanskelige beiteforhold. Kopi av vedtaket sendes Statsforvalteren.

Ansvar: Distriktsstyret

2 Fordeling av midler fra distriktets beredskapsfond

Ansvar: Distriktsstyret

3 Bestilling av fôr,

Ansvar, jf. punkt 6 b

4 Sende søknad om ekstraordinært tilskudd til kriseberedskap til statsforvalteren

Ansvar: Distriktsstyret

5 Rapportering til statsforvalteren

Ansvar: Distriktsstyret

7.10 Mal for årsmelding

Mal for årsmelding

Årsmelding driftsåret _____

for _____ reinbeitedistrikt

Årsmeldingen beskriver reinbeitedistriktets drift. Årsmeldingen skal sendes statsforvalteren.

Dato for avholdt årsmøte: _____

Distriktsstyret

Leder:

Øvrige medlemmer:

Viktige saker som distriktet har jobbet med

Beite- og driftsforhold (vår, sommer, høst, vinter)

Beskrivelse av hvordan distriktet har jobbet med beredskap

Annet

7.11 Skriftlig innspill fra Nordlandsforskning

Skriftlig innspill om konsekvenser for reindriften, rein og naturmiljø når rein føres

Nordlandsforskning ved Camilla Risvoll, Majken Paulsen, Solveig Øye Bjørdal

Nordlandsforskning samarbeider med reinbeitedistrikt som innehar tradisjons- og erfaringsbasert kunnskap, samt ulike naturvitenskapelige miljøer med kompetanse på dyrehelse, biologi og økologi blant annet. Vårt bidrag til arbeidsgruppen blir å bidra til å øke bevisstheten om og kunnskap om at tilleggsfôring *gjør mer* enn å stille sult, tilleggsfôring er også en driver for endring som påvirker sosiale, materielle og relasjonelle forhold i reindriften (Paulsen 2021; Risvoll m.fl. 2022; Horstkotte, Lepy & Risvoll 2020; Paulsen, Hovelsrud & Risvoll 2023; Åhman m.fl. 2022).

Det har vært gjennomgående blant reineiere som har deltatt på arbeidsverksteder og intervjuer at tilleggsfôring anses ikke som en langsiktig løsning på kriser når beiteressursene er utilgjengelig og unngås som oftest så lenge som mulig av reineiere (eks. Horstkotte, Lepy & Risvoll 2020). Gjennom ulike arbeidsverksted samt intervjuer med reineiere fra ulike deler av Norge har det blitt pekt på en rekke faktorer som gir særlige konsekvenser eller truer reindriften. På grunn av en stadig økende grad av vanskelige beiteforhold senhøst/vinter på grunn av utfordrende snøforhold og ising, rovdyrpress, og press fra ulike arealbruk ser mange reineiere seg derfor nødt til føre i økende grad. Arbeidsverkstedene og intervjuene har vært utført gjennom prosjektene WELFED, CLINF og NKJ. Teksten under bygger således på materialet fra disse prosjektene og er basert på samproduksjon av kunnskap, hvor den tradisjonelle- og erfaringsbaserte kunnskapen til reineierne er særlig viktig for å kunne øke forståelsen for komplekset tilleggsfôring og hvilken betydning det har for reindriften, reinen og dets naturmiljø.

Konsekvenser for reindriften

Sosiale forhold:

Tilleggsfôring er tidkrevende, og det endrer hvordan reineiere bruker tiden sin. Tilleggsfôring vil som oftest føre til at et betydelig merarbeid for reindriftsutøverne, eksempler på dette er merarbeid knyttet til transport og fordeling av fôr og oppføring, rengjøring og vedlikehold av utstyr og infrastruktur. For å imøtekomme merarbeidet forteller reineierne vi har snakket med at de må jobbe mer for mindre inntekt. Når reinen er avhengig av fôr, må den føres daglig. Det betyr også mindre fleksibilitet. Noen reineier er borte fra familien i lange perioder i strekk, andre har sett seg nødt til å ansette folk får å rekke over arbeidet. Noen har aktivert familie og venner til å bistå med fôringen.

Flere reineiere sier at fôring er så arbeidskrevende at det går på bekostning av andre oppgaver reineierne har, her nevnes for eksempel; å gjete rein, beskytte flokken fra

rovdyr, rykke ut til påkjørsler, delta i møter, gjøre papirarbeid eller delta på reinskillinger i nabolag.

Materielle forhold:

Som vist over fører tilleggsfôring til materielle endringer i reindriften i form av mer og kraftigere utstyr. Eksempler på dette er skutere med kraftigere motor, og fôrsleder som tåler høy vekt. Fôringskrybber og automater, traktor, rundballekuttere og fôrsilo. I tillegg er det stor belastning på utstyret som gjør at det må skiftes ut oftere. Dette øker igjen utgiftene i reindriften.

Som sagt over er tilleggsfôring arbeidskrevende. For mange utøvere er det tyngre og mer tidkrevende arbeidsoppgaver, knyttet til høyere personlig risiko. HMS er et svært viktig tema, som de reindriftsutøverne vi har snakket med setter fokus på.

Relasjonelle forhold:

Tilleggsfôring krever ny kunnskap om fôring. I tillegg fører tilleggsfôring til at det etableres nye sosiale relasjoner mellom reineiere, rein og landskap, og det skapes nye stedlige forbindelser til fôringsstasjoner og beitehager. Her er reinen avhengig av hyppig tilsyn. Flere reineiere vi har snakket med føler en viss ambivalens i forhold til dette. For noen er det betryggende å vite hvor reinen er og at den har fôr og klarer seg, for andre er det en urovekkende endring som gjør reinen mer avhengig av mennesker, og som på sikt kan gjøre reinen mindre egnet til å klare seg selv.

Mange reineiere vi har intervjuet og snakket med er bekymret for at tilleggsfôring kan endre eller i verste fall true tradisjonell og erfaringsbasert kunnskap og kultur. Et eksempel er kunnskapen om hvordan reinen bruker vinterbeitene.

Det blir nevnt av noen reineiere at det har blitt større grad av samarbeid mellom reindriftsutøvere og andre i lokalsamfunnet. F.eks. mellom reindriften og landbruk hvor reindriften kjøper høy fra lokale bønder.

Beredskapsorganisering

Organiseringa av kriseberedskapen i reindriften trenger kontinuerlig evaluering, tilpassing og forbedring opp mot det levende utfordringsbildet næringa står i. Dette ser det ut til at forvaltninga er bevisst på, gitt både denne gjennomgangen som vi spiller inn til med dette, og lignende gjennomganger de siste åra. Det har gitt utslag i endringer i beredskapsordningene, som for eksempel umiddelbar utbetaling av midler fra beredskapsfond og en utvidelse i hva beredskapsmidlene kan brukes til.

Likevel er det slik at forvaltninga for mange utøvere oppleves som rigid. Det kan være utfordrende for den enkelte reindriftsutøver å holde seg oppdatert på tilskudds – og støtteordninger, bl.a. søknadskrav og utbetalingskrav, hvilke ordninger som går gjennom distriktet og hvilke som organiseres på siidanivå. Forvaltninga må finne gode, enkle

måter å utøve støtte i disse byråkratiske prosessene. Informasjonen om tilgjengelige ordninger når ikke nødvendigvis ut til alle, og forvaltninga må ha gode løsninger for formidling. Forvaltninga må utøve tillit til reindriftsutøverene, og legge til rette for en beredskap som gir rom for variasjon i fôringspraksiser og krisehandtering der tilgjengelige beredskapsressurser må kunne tilpasses ulike lokale forhold.

Kunnskapsgrunnlag

Det er viktig at reindriftsforvaltninga har et bredt og sammensatt kunnskapsgrunnlag for sitt arbeid. Grunnleggende, må forvaltninga fortsette med å ha et nært samarbeid med næringa, og innhente, inkludere og verdsette erfaringsbasert kunnskap, og legge til rette for konstruktiv kunnskapsutveksling. I tillegg er det viktig at forvaltninga har et bevisst fokus på kunnskapsinnhenting fra ulike fag – og forskningsmiljø, både naturvitenskaplige og samfunnsvitenskaplige. Dette for å være bedre rustet til å belyse ulike dimensjoner som vil gi bedre grunnlag for beslutninger. (Vi ser på invitasjonen til å komme med dette innspillet som et positivt signal i denne retning.) Et sammensatt kunnskapsbilde vil bli viktigere i tida framover, ettersom utfordringene reindrifta står ovenfor risikerer å bli mer sammensatte og komplekse. Møtesteder mellom forvaltning, reindrifta og fagmiljø er viktig. I arbeidsverksteder vi har hatt med reineiere på tvers av landegrensar, har viktigheten med også erfaringsdeling reineiere seg i mellom blitt vektlagt, både innad i Norge men også med reineiere i Sverige og Finland (Horstkotte, Risvoll & Lepy 2020).

Begrensninger med fôring

Tilleggsfôring løser ikke de underliggende utfordringene som reindrifta står overfor og må håndtere. Tilleggsfôring kan ikke erstatte naturlige beiter og derfor etterstrebes tilgang til naturlige sesongbeiter for reinen. Når man må ty til tilleggsfôring er det viktig at det er på plass strukturer/kriseberedskap etc. – I den forbindelse er det viktig at myndighetene jobber med de underliggende årsakene til at stadig flere reineiere må fôre flokken. Dette handler om at når reindrifta taper tilgang til areal som følge av låste beiter, arealinngrep, tap til rovdyr etc. - så er ikke tilleggsfôring en løsning på disse utfordringene – og derfor må disse underliggende årsaker til økt behov for tilleggsfôring tas på høyeste alvor og jobbes med på ulike nivå.

Konsekvenser for reinen

Rein og reindriften

Reineiere melder om at de erfarer at tilleggsfôring øker tamheten, og det kan bli vanskeligere å drive reinen. Rein som blir vant til å bli fôret venter mer på fôret, og leter i mindre grad selv etter naturlig beite. På bakgrunn av disse erfaringene sier flere reineiere at det må være en balansegang for hvor mye fôr reinen bør få.

Det erfares blant reineiere at fôrede og tammere reinsdyr er mindre årvåkne og derfor mer sårbare for rovdyr sammenlignet med rein som ikke blir fôret. Det kreves dermed

mer intensiv overvåking av reinen, noe som øker arbeidsbyrden. Det er også en fare for at kalvens overlevelsessevne svekkes ettersom simler har en tendens til å forlate kalven når fôringen starter (Skarin m.fl. rapport manuskript).

Reindriftsutøvere vi har snakket med beskriver hvordan tilleggsfôring påvirker adferd. Reinen vandrer mer, er vanskeligere å gjete, og gir større risiko for sammenblanding med andre flokker. Flere forteller om hvordan dyra risikerer å bli avhengig av fôret, og å slutte å lete etter mat selv.

Naturmiljø

Denne delen er kort, vi har ikkje mye datagrunnlag rundt dette.

Mange reindriftsutøvere er bevisst og bekymra for den negative påvirkningen ulike fôrtyper, både pellets, høy og silo/rundballer, kan føre til i naturmiljøet gjennom introduksjon av fremmedarter, eutrofiering og næringsopphopning i vassdrag, samt forurensing og forsøpling.

Referanser:

- Horstkotte, T., E. Lepy & C. Risvoll (2020), Supplementary feeding of semi-domesticated reindeer in Fennoscandia: Challenges and opportunities. Collaboration between NCoEs: CLINF, REiGN & REXSAC.
- Paulsen, M., G. Hovelsrud & C. Risvoll (2023) Ch. 13. The disappearing free reindeer: unexpected consequences of climate change for Fennoscandian reindeer herding, in Crate, S. & M. Nuttall (eds) Anthropology and Climate Change: From Transformations to Worldmaking, Routledge.
- Paulsen, M. (2021). Dilemmaet tilleggsfôring : en nymaterialistisk studie av tilleggsfôring av rein [Fakultet for samfunnsvitenskap, Nord universitet]. Bodø.
- Risvoll, C. G.K. Hovelsrud & JÅ. Riseth (2022) Falling between the cracks of the governing system: Risk and Uncertainty in Pastoralism in Northern Norway. Weather, Climate, and Society. DOI: 10.1175/WCAS-D-21-0052.1
- Skarin, A., M. Turunen, SM. Eilertsen, A. Kustula, H. Ranta, J. Mustonen, K. Majuri, T. Lifjell, H. Oskal, ONA Baal, L-T Labba, L-A Blind, E.N. Vannar, M. Larsson, N-J Utsi, O. Emauelsson, O. Hallergren, J. Lundgren, H. Larsson, A-M. Kaddik, L. Post, S. Rasmus, C Risvoll, M. Paulsen, H. Tømmervik, H. Rautiainen, T. Horstkotte, B. Åhman (Manuskript).
- Vinterutfodring av renar - effekter på renarnas beteende, renskötseln och miljön.** Rapport från en NKJ-workshop i Arvidsjaur 8–9 juni 2022 med renskötare, intresseorganisationer och forskare från Sverige, Norge och Finland.
- Åhman, B., M. Turunen, J. Kumpula, C. Risvoll, T. Horstkotte, E. Lepy & SM Eilertsen (2022) Role of supplementary feeding in reindeer husbandry, C. 12. in Horstkotte, Ø. Holand, J.

Kumpula & J. Moen, Reindeer husbandry and Global Environmental Change – Pastoralism in Fennoscandia 1st ed, Routledge

I tillegg baserer vi teksten som tidligere nevnt på foreløpig upublisert materiale frå prosjektet WELFED, som vi for tidlig jobber med. Kort beskrivelse av det under.

Prosjektet WELFED

Prosjektet er ledet av Morten Tryland på Høgskolen i Innlandet, mens den samfunnsvitenskapelige delen ledes av Camilla Risvoll ved Nordlandsforskning. Tre reinbeitedistrikt, i Trøndelag, Nordland og Troms og Finnmark, er partnere i prosjektet. I tillegg har prosjektet partnere i Sverige og Canada. Prosjektet er finansiert av Bionæringsprogrammet BIONÆR i Norges forskningsråd.

Formålet med prosjektet er å undersøke hvordan fôring av rein påvirker dyrevelferd, helse og matsikkerhet i reindriften og hvordan fôring av rein påvirker samisk kultur og tradisjoner. I tillegg skal vi undersøke hvordan tilleggsfôring og bruken av fôr er påvirket av forvaltningen av reindriften. I prosjektet gjennomfører vi intervjuer og/eller deltakende observasjon med reindriftsutøvere for å dokumentere tradisjonell kunnskap om reindrift, og hvordan dette påvirkes av fôringen. Fokus på hvilke årsaker som ligger bak valget om å tilleggsfôre, og hvordan fôring gjøres i praksis. Vi undersøker også hvordan fôring påvirker reindriftsutøveren og om fôring påvirker reinens helse positivt og negativt.

Nordlandsforskning har samarbeidet med Veterinærinstituttet i utføring av intervju med reineiere, med egen del med fokus på reinhelse og fôringsrelaterte sykdommer

LANDBRUKSDIREKTORATET OSLO

POSTADRESSE:
Postboks 56, 7701 Steinkjer

BESØKSADRESSE:
Innspurten 11D, 0663 Oslo

TELEFON: 78 60 60 00

E-POST: postmottak@landbruksdirektoratet.no

LANDBRUKSDIREKTORATET ALTA

BESØKSADRESSE:
Løkkeveien 111, 9510 Alta

LANDBRUKSDIREKTORATET STEINKJER

BESØKSADRESSE:
Skolegata 22, C-bygget, 7713 Steinkjer

www.landbruksdirektoratet.no
